EDIȚIA DE VINERI
Vol. 2

U.C.S. 2019

Antologie de proză modernă și contemporană

CUPRINS

Haruki MURAKAMI: Peisaj cu fier de călcat 2

Emir KUSTURICA: Pământul şi lacrimile 24

Mo YAN: Cătuşe la degetele mari..... 44

Boris VIAN: Figurantul..... 80

Mathias ÉNARD: Busola (*Fragment de roman, primul capitol*)..... 136

Haruki MURAKAMI

Peisaj cu fier de călcat

Telefonul a sunat înainte de miezul nopţii. Junko se uita la televizor. Keisuke stătea într-un colţ cu căştile pe urechi, ochii pe jumătate închişi şi cânta la chitara electrică, legănându-şi capul. Părea să exerseze un pasaj rapid, căci degetele sale lungi alunecau cu iuţeală peste cele şase coarde. N-a auzit deloc telefonul. Junko a ridicat receptorul.

— Te culcasei? o întrebă Miyake pe obişnuitul său ton mormăit.

— Nu, nu încă.

— Sunt pe plajă acum. Marea a adus o grămadă de vreascuri la ţărm şi pot să fac un foc uriaş. Vii?

— Da, zise Junko. Mă schimb şi vin în zece minute.

Junko şi-a tras pe ea nişte dresuri şi blugi, un pulover pe gât şi şi-a îndesat pachetul de ţigări în buzunarul hainei de lână. Portofel, chibrituri, chei. L-a bătut uşor pe spate pe Keisuke, care şi-a scos în grabă căştile.

— Mă duc pe plajă, la un foc de tabără.

— Iar moşul ăla de Miyake? zise Keisuke încruntându-se. Ce glumă proastă! E februarie, e miezul nopţii. Ce să cauţi acum la mare?

— Nu eşti obligat să vii. Mă duc singură.

— Ba vin şi eu, zise el cu un oftat. Vin. Stai aşa, că sunt gata imediat.

A închis amplificatorul, şi-a tras o pereche de pantaloni peste pijama, un pulover şi şi-a încheiat fermoarul de la jachetă până la gât. Junko şi-a înfăşurat un fular în jurul gâtului şi şi-a pus pe cap o căciulă de lână.

— Da' disperaţi mai sunteţi! Ce-o fi aşa de interesant la un foc? bombăni Keisuke pe drumul către plajă. Era o noapte rece, dar nu bătea deloc vântul. Cum deschideai gura, răsuflarea îngheţa, luând forma cuvintelor.

— Şi la Pearl Jam ce-o fi aşa de interesant? Sunt doar gălăgioşi, i-o întoarse Junko.

— Pearl Jam au zece milioane de fani pe tot globul!

— Şi focul are fani de acum cincizeci de mii de ani.

— Mda, e adevărat, recunoscu Keisuke.

— Pearl Jam o să dispară, focurile or să rămână.

— Da, şi asta e adevărat, zise Keisuke scoţând mâna dreaptă din buzunar şi trecându-şi braţul în jurul umerilor lui Junko. Şi totuşi, chestia e că eu n-am absolut nicio legătură cu ce-a fost acum cincizeci de mii de ani sau cu ce-o să fie peste cincizeci de mii de ani. Niciuna. Important e prezentul. Cine ştie când o să se sfârşească lumea? Cine se gândeşte la ce-o să fie? Important e ca acum să ai ce mânca şi să ţi se scoale. Păi, nu?

Când au urcat scările şi au ajuns pe dig, l-au zărit pe Miyake în locul său obişnuit. Adunase vreascurile aduse de mare

şi le punea unul peste altul cu atenţie. Printre ele era şi un buştean. Trebuie să fi fost un adevărat chin să-l târască până acolo.

Lumina lunii preschimba linia malului într-un cuţit ascuţit. Valurile de iarnă scăldau nisipul cu un şopot stins. Nu se zărea nici ţipenie de om.

— Ce zici, ia uite câte am adunat! zise Miyake scoţând aburi albi pe gură.

— E extraordinar! exclamă Junko.

— Se mai întâmplă uneori. Au fost câteva zile cu valuri foarte puternice. În ultima vreme îmi dau seama după vuietul mării, care astăzi parcă-mi spunea că va aduce la ţărm lemn bun pentru foc.

— Mai lăsaţi lăudatul şi haideţi să ne încălzim mai repede. Pe gerul ăsta, ţi se chircesc bunătate de ouă, zise Keisuke frecându-şi mâinile.

— Ai răbdare! Lucrurile astea trebuie făcute cu cap. Mai întâi îţi faci un plan solid, te asiguri că n-ai nicio problemă şi de-abia apoi aprinzi focul. Dacă faci totul în grabă, nu iese bine. Cerşetorul repezit capătă puţin.

— Da, nici târfa repezită n-are căutare.

— Tu de mic te-ai ţinut de glume din astea tâmpite, zise Miyake, clătinându-şi capul.

Buşteanul şi surcelele, îmbinate cu măiestrie, arătau ca o lucrare avangardistă. Miyake făcea câţiva paşi înapoi şi examina cu atenţie forma maldărului, mai făcea mici retuşuri, apoi

mergea pe partea cealaltă şi-l privea – lucru care, ca de obicei, s-a repetat de câteva ori. După modul în care erau aranjate vreascurile, reuşea să vizualizeze felul în care aveau să se înalţe flăcările, aşa cum un sculptor vede obiectul ascuns în piatra neprelucrată.

Miyake a lucrat agale, dar când a terminat, a mormăit satisfăcut. A luat un ziar pe care şi-l pregătise din timp, l-a mototolit şi l-a băgat sub mormanul de lemne, apoi l-a aprins cu o brichetă de plastic. Junko a scos o ţigară din buzunar şi a scăpărat un băţ de chibrit. Şi-a mijit ochii şi s-a uitat la spatele ghemuit al lui Miyake şi la începutul lui de chelie. Acum venea clipa cea mai tensionată. Se aprindea bine focul? Se înălţau flăcări mari?

Cei trei priveau tăcuţi muntele de vreascuri. Ziarul a ars însufleţit, zvârcolindu-se în miezul flăcărilor, apoi s-a chircit şi s-a stins. Un timp nu s-a întâmplat nimic. N-a mers, şi-a zis Junko. Probabil lemnul era mai umed decât părea.

Tocmai când era pe punctul de a pierde orice speranţă, o dâră de fum alb a început să se înalţe. Cum nu bătea deloc vântul, dâra s-a înălţat neîntreruptă către cer. Undeva înseamnă că se aprinsese focul, deşi nu se zărea pe nicăieri.

Nimeni nu spunea nimic. Până şi Keisuke tăcea, cu mâinile înfipte în buzunare. Miyake era ghemuit pe nisip, iar Junko stătea cu braţele încrucişate şi mai trăgea din când în când din ţigară.

Ca de fiecare dată, Junko se gândea la *Focul* lui Jack London, povestea unui bărbat care călătoreşte singur prin ţinuturile îndepărtate din Alaska şi încearcă să facă focul în mijlocul zăpezii. Dacă nu reuşeşte să-l aprindă, e condamnat să moară îngheţat. Începe să se întunece. Junko nu citea deloc romane, dar citise de nenumărate ori această nuvelă, despre care trebuia să scrie un eseu ca temă de vacanţă, în primul an de liceu, imaginile din nuvelă îi stăruiau în minte cu perfectă claritate. Bătăile inimii bărbatului care se afla la un pas de moarte, spaima, speranţa şi deznădejdea le simţea de parcă ea însăşi le trăia. Însă cel mai important lucru din povestire era că, de fapt, bărbatul îşi dorea moartea. Junko nu reuşea să explice prea bine de ce, dar pricepuse acest lucru de la bun început. Călătorul îşi dorea moartea. Ştia că acesta era sfârşitul care i se potrivea. Şi totuşi trebuia să lupte cu toate puterile. Trebuia să înfrunte inamicul covârşitor şi să se zbată să rămână în viaţă. Ceea ce o zdruncinase profund pe Junko era tocmai acest paradox fundamental.

Profesorul a râs de părerea ei. „Eroul îşi doreşte moartea?" i-a zis acesta uimit. „N-am mai auzit niciodată o interpretare atât de bizară. Trebuie să recunosc că este foarte originală!" A citit cu voce tare o parte din eseul ei şi toată clasa a râs.

Dar Junko înţelesese. Ceilalţi se înşelau cu toţii. Dacă nu era aşa, atunci de ce finalul era atât de liniştit şi de frumos?

— Domnule Miyake, nu cumva s-a stins de tot focul? întrebă Keisuke impacientat.

— Nu, stai liniştit, că e aprins. Se pregăteşte doar să izbucnească în flăcări. Încă mai iese fum. Nu iese fum fără foc, nu aşa se zice?

— Nu ţi se scoală fără sânge. Şi asta se zice, nu?

— La altceva eşti în stare să te gândeşti?! exclamă Miyake exasperat.

— Chiar ştiţi sigur că e aprins?

— Da, sunt sigur. Acuma o să izbucnească în flăcări.

— Da' de unde v-aţi însuşit asemenea cunoştinţe?

— Ei, ce să spun, cunoştinţe! E doar o chestie pe care am învăţat-o când eram copil, ca cercetaş.

La cercetaşi, vrând-nevrând, înveţi tot ce trebuie despre cum să faci un foc.

— Aha, deci la cercetaşi, zise Keisuke.

— Bine, asta nu-i de ajuns. Trebuie să ai şi talent. Nici nu mai e nevoie să spun că, la făcut focul, eu am un talent deosebit, pe care oamenii de rând nu-l au.

— E distractiv, dar nu pare să fie un talent prea bănos.

— Categoric nu e bănos, zise Miyake râzând.

După cum îl asigurase Miyake, o flăcăruie a început să pâlpâie şi lemnul a trosnit. Junko a răsuflat uşurată. De aici încolo nu mai era niciun motiv de îngrijorare. Focul avea să ardă cum trebuie. Cei trei şi-au întins grăbiţi mâinile către flacăra

plăpândă, de-abia zămislită. Deocamdată nu mai era nevoie de nimic. Nu aveau decât să urmărească în linişte cum flacăra prindea treptat putere. Probabil că şi oamenii de acum cincizeci de mii de ani stăteau la fel, cu mâinile întinse deasupra focului, şi-a imaginat Junko.

— Domnule Miyake, aţi zis cândva că sunteţi din Kobe, nu? întrebă dintr-odată Keisuke pe un ton vesel. Aveaţi cumva familie acolo? Au păţit ceva la cutremurul de luna trecută?

— Nu ştiu. Nu mai am nicio legătură cu locul ăla. E poveste veche.

— Ziceţi că e poveste veche şi totuşi încă mai folosiţi dialectul de Kansai.

— Da? Eu nu prea-mi dau seama.

— Păi şi dacă nu e dialect de Kansai, atunci ce e? zise Keisuke imitând accentul lui Miyake.

— Nu-ţi bate joc de dialectul de Kansai! N-am niciun chef să aud un mucos din Ibaraki maimuţărindu-se aşa! Voi mai bine v-aţi vedea de motocicletele voastre cât nu e de lucru pe câmp, ţăranilor!

— Vai, domnule Miyake, om în toată firea, şi ce lucruri cumplite spuneţi! Nu poate omul să deschidă gura, că vă şi luaţi de nişte fermieri cinstiţi, zise Keisuke. Dar, serios acum, chiar n-a păţit nimeni nimic? Trebuie să aveţi cunoştinţe acolo. Aţi urmărit ştirile la televizor?

— Nu vreau să vorbesc despre asta, zise Miyake. Bei nişte whisky?

— Beau.

— Jun?

— Doar o gură, zise Junko.

Miyake a scos din buzunarul de la geaca de piele o butelcă metalică, subţire şi i-a întins-o lui Keisuke. Acesta i-a desfăcut capacul şi şi-a turnat pe gât fără să o atingă cu buzele, bând cu înghiţituri mari. Apoi a tras cu putere aer în piept.

— Excelent! Douăş'unu de ani, single malt. O bunătate! învechit în stejar. Auzi Scoţia, vuietul mării şi răsuflarea îngerilor.

— Mai las-o baltă! E doar Suntory.

Junko a luat sticla de la Keisuke şi a lipăit încet din capac. A urmărit strâmbându-se acea senzaţie stranie de căldură lăsată de lichidul care-i aluneca din esofag până în stomac şi a simţit că s-a mai dezmorţit puţin. Miyake a sorbit şi el o gură încet, apoi Keisuke a luat din nou o înghiţitură zdravănă. Cât au trecut sticla de la unul la celălalt, focul s-a înteţit, dar nu dintr-o dată, ci puţin câte puţin. Acesta era lucrul remarcabil la focurile făcute de Miyake. Flăcările se răspândeau încet şi blând. Fără asprime, fără grabă, ca o dezmierdare iscusită, menită să-ţi încălzească sufletul.

În faţa focului, Junko amuţea mereu. Doar îşi mai schimba puţin poziţia, în rest nu făcea nicio mişcare. Flăcările păreau să

învăluie totul în linişte, să absoarbă şi să ierte. Aşa trebuie să arate o familie adevărată, şi-a zis Junko.

Junko sosise în acest oraş din provincia Ibaraki într-o lună de mai, pe când era în clasa a unsprezecea. Şterpelise ştampila şi carnetul de cecuri ale tatălui, scosese trei sute de mii de yeni, îndesase câte lucruri putuse într-o geantă de umăr şi fugise de acasă. Schimbase trenul la întâmplare în Tokorozawa şi ajunsese într-un orăşel de coastă din Ibaraki, de care nu mai auzise până atunci. Îşi găsise o garsonieră la agenţia imobiliară din apropierea gării şi, o săptămână mai târziu, s-a angajat la un non-stop de pe şoseaua de coastă.

I-a trimis mamei o scrisoare în care îi spunea să nu se îngrijoreze, că o duce bine şi să n-o caute.

Nu putea să sufere şcoala şi nici nu mai suporta să-l vadă pe tatăl ei. Când era mică, Junko se înţelesese bine cu el. În vacanţe, mergeau mereu împreună în diverse locuri. Când se plimba de mână cu tatăl ei, se simţea mândră şi senină. Dar spre sfârşitul şcolii primare, când a început să aibă ciclu, să-i crească părul pubian şi să i se rotunjească sânii, tatăl său a început s-o privească într-un fel ciudat, cum nu o mai privise până atunci. Când ajunsese în clasa a treia de gimnaziu şi depăşise un metru şaptezeci în înălţime, tatăl ei nu-i mai vorbea deja deloc.

Nici cu notele de la şcoală nu se putea mândri. Când a intrat la generală, era printre primii din clasă, dar, spre sfârşit, ajungeai mai uşor la ea numărând de la coadă şi puţin a lipsit să

nu intre la liceu. Nu era proastă, pur şi simplu nu reuşea să se concentreze. Se apuca de un lucru, dar nu mai era în stare să-l ducă până la capăt. Când încerca să se concentreze, începea s-o doară capul, să respire greu, iar inima îi bătea neregulat. Şcoala era un adevărat chin.

Nici n-a ajuns bine, că l-a şi cunoscut pe Keisuke. Era cu doi ani mai mare decât ea şi un surfer priceput. Era înalt, vopsit şaten şi avea o dantură frumoasă. Se stabilise în oraş pentru că erau valuri bune şi-şi făcuse o trupă rock împreună cu nişte prieteni. Era înscris la o facultate particulară de mâna a doua, dar nu dădea deloc pe la cursuri şi n-avea nicio perspectivă să-şi ia licenţa. Părinţii lui aveau un magazin de dulciuri de renume în oraşul Shito şi, la o adică, ar ti putut prelua afacerea familiei, dar n-avea nici cea mai mică intenţie să devină proprietar de magazin de dulciuri. Nu-şi dorea decât să se plimbe cu tovarăşii lui în camioneta Datsun, să facă surf şi să cânte la chitară în trupa lor de amatori, dar era clar că nu avea cum s-o ducă aşa, trai pe vătrai, la nesfârşit.

Junko a intrat în vorbă cu Miyake după ce s-a mutat împreună cu Keisuke. Miyake avea cam patruzeci şi cinci de ani, era slab, mic de statură şi purta ochelari. Avea faţa lunguiaţă şi părul scurt. Barba lui era atât de deasă, încât până seara obrazul îi era deja învăluit în umbră. Purta mereu o cămaşă de blugi decolorată sau una hawaiană, scoasă din pantalonii de bumbac deformaţi, iar în picioare avea mereu o pereche de pantofi sport albi, vechi. Iarna îşi punea pe deasupra o geacă de piele plină de

cute. Uneori avea pe cap o şapcă de baseball. Junko nu-l văzuse niciodată îmbrăcat altfel, însă hainele lui erau mereu foarte curate.

Cum în orăşelul Kashima Nada nimeni altcineva nu mai vorbea în dialect de Kansai, vrând-nevrând, Miyake ieşea în evidenţă. „A închiriat o casă în apropiere, stă singur şi pictează", a informat-o o colegă. „Mă rog, nu cred să fie renumit. Nu i-am văzut niciodată picturile. Dar pare să ducă o viaţă normală şi să se descurce. Din când în când, mai pleacă la Tokyo să-şi cumpere materiale şi se întoarce seara. Cred că e aici de vreo cinci ani. ÎI vezi mereu făcând focuri pe plajă. După privirea febrilă pe care o are când le face, e clar că-i plac la nebunie. Nu prea vorbeşte şi o fi el cam ciudat, dar nu-i un om rău."

Miyake venea la magazin de trei ori pe zi. Dimineaţa cumpăra lapte, pâine şi ziare, la prânz, un bento[1], iar seara, bere rece la cutie şi ceva de ronţăit. Acelaşi lucru se întâmpla zi de zi, cu regularitate. Mai mult de un salut nu schimbau, însă Junko a început să se simtă apropiată de el.

Într-o dimineaţă, când erau doar ei doi în magazin, a început pe negândite să-l întrebe cât de aproape locuieşte, de ce vine zilnic şi-şi face cumpărăturile pe rând, când ar putea să cumpere şi laptele, şi berea o dată şi să le pună la frigider. Nu i-ar fi mai uşor aşa? Sigur, pentru ei, cei de la magazin, nu era nicio diferenţă.

---

[1] *Prânz la pachet.*

— Mda, ar fi bine să mă aprovizionez cu mai multe, dar situaţia de acasă nu-mi permite.

Junko l-a întrebat despre ce situaţie era vorba.

— Ei, nimic deosebit.

— Îmi cer scuze că vă sâcâi cu întrebări deplasate. Nu vreau să vă fac să vă simţiţi prost, dar nu mă pot abţine să întreb când nu înţeleg ceva. N-o fac cu intenţie rea, să ştiţi.

Miyake a ezitat câteva clipe şi s-a scărpinat în cap, încurcat.

— Sincer să fiu, n-am frigider acasă. De fapt, urăsc frigiderele.

— Nici eu nu prea mă dau în vânt după frigidere, zise Junko râzând, dar măcar unul tot am. Nu vă e greu fără?

— Ba da, dar dacă nu pot să le sufăr... Nu pot să dorm liniştit dacă am unul în preajmă.

Ce om ciudat! şi-a zis Junko, însă conversaţia cu Miyake n-a făcut decât să-i sporească interesul faţă de el.

Câteva zile mai târziu, într-o seară, se plimba pe malul mării, când l-a zărit pe Miyake făcând un foc. Era un foc mic, făcut din vreascurile de primprejur. Junko l-a strigat şi a venit lângă el. Era cu vreo cinci centimetri mai înaltă. Cei doi s-au salutat şi apoi au privit focul, fără să mai schimbe o vorbă.

Atunci, privind flăcările, Junko a simţit ceva. Ceva profund, un amalgam mult mai viu şi mai real decât o simplă senzaţie. I-a străbătut uşor trupul şi apoi a dispărut, lăsând în

urmă un sentiment straniu, răscolitor şi nostalgic. După ce a dispărut, pielea de pe braţe i-a rămas un timp zbârlită.

— Domnule Miyake, când priviţi forma flăcărilor, nu simţiţi nimic ciudat?

— Ce vrei să spui?

— Ceva cum nu simţim în viaţa de zi cu zi, dar care e foarte viu. Cum să zic eu... Nu prea mă duce mintea şi nu sunt în stare să explic cum trebuie... ca acum, când ne uităm la foc, nu ştiu, aşa, o senzaţie de linişte.

Miyake a stat un timp pe gânduri.

— Focul are formă liberă. Şi datorită acestui fapt, poate arăta în orice fel, în funcţie de ce e în sufletul celui care îl priveşte. Dacă ţie îţi dă o senzaţie de linişte, e pentru că el reflectă liniştea care există deja înăuntrul tău. Înţelegi?

— Da.

— Dar să nu crezi că acelaşi lucru se întâmplă cu orice fel de foc. Pentru asta, focul trebuie să fie liber. Flacăra de la aragaz nu e, nici cea de la brichetă. Nici un foc obişnuit de tabără. Ca să poată fi liber, trebuie să ardă într-un loc potrivit. În plus, nu oricine e în stare să facă asta.

— Dar dumneavoastră sunteţi?

— Uneori da, alteori nu. Dar de obicei, dacă pun suflet, reuşesc.

— Văd că vă place mult focul.

Miyake a încuviinţat.

— E deja ca o boală la mine. Motivul pentru care am venit în oraşul ăsta prăpădit e că, în zona asta, marea aduce la mal mult mai mult lemn decât prin alte părţi. E unicul motiv. Am venit până aici ca să pot face focuri. Ce prostie, nu?

De atunci, ori de câte ori era liberă, Junko venea să vadă focurile făcute de Miyake. Cu excepţia miezului verii, când plaja era plină de oameni până noaptea târziu, făcea focuri mai tot timpul anului. Uneori de două ori pe săptămână, alteori niciunul o lună întreagă. Frecvenţa era determinată de ritmul în care se strângeau lemnele. Oricum, ori de câte ori se hotăra să facă unul, Miyake îi dădea telefon lui Junko. Keisuke îi zicea în bătaie de joc „prietenul tău de foc'", dar chiar şi el, care era mai gelos ca nimeni altul, părea să aibă încredere în Miyake.

După ce flăcările au cuprins buşteanul, focul a început să se domolească. Junko stătea pe nisip şi îl privea tăcută. Miyake aranja atent vreascurile cu o creangă lungă, astfel încât focul să nu se întindă prea mult, dar nici să nu se stingă. Mai azvârlea din când în când câte un lemn din grămada pusă deoparte.

Keisuke s-a văitat dintr-odată că-l doare stomacul.

— M-a cam luat cu frig. Cred că-mi revin dacă mă duc la budă.

— Mai bine te duci acasă, zise Junko.

— Da, e cel mai bine, spuse Keisuke amărât. Tu ce faci?

— Stai liniştit, o duc eu acasă, îi zise Miyake.

— Bine, chiar vă rog, a zis Keisuke, apoi s-a ridicat şi a plecat.

— E un tâmpit, zise Junko clătinând din cap. Mereu îl ia valul şi bea prea mult.

— Aşa o fi, Jun, dar când eşti tânăr n-are niciun haz să fii prea cumpătat. Are şi el părţile lui bune, nu?

— Poate, dar el chiar nu-şi pune deloc capul la bătaie.

— E greu şi să fii tânăr. Uneori nu te ajută cu nimic să-ţi pui capul la bătaie.

Cei doi au rămas un timp tăcuţi în faţa focului, fiecare cufundat în gândurile sale. Timpul se scurgea parcurgând cărări diferite.

— Aş vrea să vă întreb ceva care tot nu-mi dă pace. Se poate?

— Ce anume?

— Ceva personal.

Miyake şi-a frecat de câteva ori cu palma obrazul acoperit de barba deasă.

— Nu ştiu, dar întreabă totuşi.

— Presupun că aveţi o soţie undeva, nu? Miyake a scos sticla de whisky din buzunarul de la geacă, i-a deşurubat capacul şi a băut încet. A pus capacul la loc şi a băgat sticla în buzunar. A privit-o apoi pe Junko.

— Ce-ţi veni aşa, dintr-odată?

— Nu mi-a venit dintr-odată, ci mai devreme, de când v-am văzut expresia feţei când a adus Keisuke vorba de cutremur. Când privesc focul, ochii oamenilor sunt sinceri, aşa cum mi-aţi zis odată.

— Da?

— Copii aveţi?

— Da, doi.

— În Kobe?

— Da, acolo am casa. Presupun că tot acolo stau.

— Unde anume în Kobe?

— În cartierul Higashi Nada.

Miyake şi-a ridicat capul şi a scrutat marea întunecată, mijindu-şi ochii, apoi şi-a întors privirea către foc.

— Vezi, de-asta nu pot să zic despre Keisuke că-i tâmpit. N-am dreptul să judec pe nimeni. Nici eu nu-mi pun deloc capul la bătaie. Eu sunt regele tâmpiţilor, înţelegi?

— Vreţi să-mi mai vorbiţi despre asta?

— Nu, nu mai vreau.

— Bine, atunci o las baltă. Dar să ştiţi că eu vă consider un om bun.

— Nu asta e problema, zise Miyake clătinând din cap. Trasa un desen pe nisip cu creanga pe care o ţinea în mână. Te-ai întrebat vreodată cum ai să mori?

Junko a stat câteva clipe pe gânduri, apoi a clătinat din cap.

— Eu mă gândesc tot timpul.

— Şi cum o să muriţi?

— Închis în frigider. Sunt multe cazuri de copii care au intrat în joacă în vreun frigider aruncat, s-au blocat înăuntru şi au murit asfixiaţi.

Buşteanul s-a înclinat într-o parte, împrăştiind scântei. Miyake l-a privit fără să facă nimic. Focul îi arunca pe chip o umbră ireală.

— Mor încet de tot, într-un loc îngust şi întunecat. Ar fi bine dacă aş putea să mă sufoc rapid, dar nu e aşa de simplu. Intră un fir de aer pe undeva şi nu mă asfixiez. Durează extrem de mult. Ţip şi nu mă aude nimeni. Nu mă observă nimeni. Locul e strâmt şi nu pot să mă mişc. Oricât m-aş zbate, uşa nu se deschide dinăuntru.

Junko a rămas tăcută.

— Visez asta tot timpul. Mă trezesc în miezul nopţii, lac de transpiraţie. Visez cum mă zbat şi mă chinui în beznă. Eu cred că m-am trezit, dar de fapt visul nu s-a terminat. Asta e partea cea mai înfricoşătoare. Deschid ochii şi îmi simt gâtul uscat. Mă duc în bucătărie şi deschid frigiderul. Sigur, eu n-am frigider acasă şi în acel moment ar trebui să-mi dau seama că visez, dar atunci nu realizez. Ce ciudat, îmi zic şi deschid uşa.

Înăuntru e beznă. Becul e stins. Mă gândesc că e probabil o pană de curent şi-mi vâr capul înăuntru. În acel moment, dinăuntru se întinde o mână care mă înşfacă de gât, o mână rece, de mort. Mă prinde de gât şi mă trage înăuntru cu o forţă formidabilă. Urlu din răsputeri şi atunci mă trezesc cu adevărat.

Asta visez. Întotdeauna acelaşi vis, de la început până la sfârşit. Şi e de fiecare dată la fel de înspăimântător.

Miyake a împins la loc buşteanul căzut cu vârful crengii.

— Pare atât de real, încât chiar am senzaţia că am murit de nu ştiu câte ori.

— De când visaţi asta?

— De atâta vreme, încât nici nu-mi mai amintesc. Am mai avut şi perioade când scăpăm de el. Un an... da, chiar şi doi ani nu l-am visat deloc. În perioadele astea totul părea să-mi meargă mai bine. Dar revine mereu. Când mă cred scăpat, atunci reîncepe şi se duce totul de râpă. Nu mai sunt bun de nimic.

Miyake a clătinat din cap.

— Scuză-mă, n-ar fi trebuit să-ţi povestesc asemenea lucruri sumbre.

— Nici vorbă, protestă Junko, luă o ţigară, o aprinse cu chibritul şi trase cu putere. Povestiţi-mi.

Focul era pe sfârşite. Toată grămada de lemne fusese aruncată în foc. Poate că era doar o iluzie, dar valurile păreau să se audă mai tare.

— Ştii, e un scriitor american, Jack London.

— Cel care a scris Focul, nu?

— Da. Văd că te pricepi. Multă vreme, Jack London a crezut că o să moară înecat în mare. Era absolut convins că aşa o să moară. Că o să cadă în mare şi o să se înece, neobservat de nimeni.

— Şi chiar a murit înecat?

— Nu, s-a sinucis cu morfină, a zis Miyake clătinând din cap.

— Atunci presimţirea nu i s-a adeverit. Sau poate că a făcut în aşa fel încât să nu se adeverească.

— La suprafaţă, a zis Miyake, apoi a făcut o pauză. Şi totuşi, într-un anume sens, nu s-a înşelat. Jack London a murit înecat, singur, în marea întunecată. A ajuns alcoolic, s-a lăsat cuprins de deznădejde până în străfundul lui şi s-a îndreptat spre moarte zvârcolindu-se. În unele cazuri, presimţirile sunt un fel de substitut, un înlocuitor care poate fi mai viu decât realitatea. Ăsta este cel mai înfricoşător lucru la presentimente. Înţelegi?

Junko s-a gândit câteva clipe. Nu înţelegea.

— Eu nu m-am gândit niciodată cum o să mor.

N-am cum să mă gândesc la aşa ceva. Păi, eu nu ştiu nici măcar în ce fel o să trăiesc!

Miyake a încuviinţat.

— Asta aşa e. Dar există şi viaţă trasată în sens invers, pornind de la moarte.

— Cum e a dumneavoastră?

— Nu ştiu. Aşa mă gândesc uneori.

Miyake s-a aşezat lângă Junko. Arăta mai obosit şi mai bătrân ca de obicei. Deasupra urechii i se vedea un smoc lung de păr.

— Ce fel de lucruri pictaţi?

— Mi-e foarte greu să-ţi explic.

— Atunci care este ultimul lucru pe care l-aţi pictat? reformulă Junko întrebarea.

— Acum trei zile am terminat *Peisaj cu fier de călcat*. E un fier de călcat, într-o cameră. Asta e tot.

— Şi de ce e greu de explicat?

— Pentru că, de fapt, nu e un fier de călcat. Junko şi-a ridicat privirea către el.

— Adică fierul de călcat nu e fier de călcat?

— Exact.

— Adică e un fel de substitut?

— Probabil.

— Şi nu puteţi să pictaţi decât folosind un asemenea substitut.

Miyake a încuviinţat în tăcere.

Stelele de pe cer se înmulţiseră. Luna străbătuse o distanţă destul de mare. Miyake a aruncat în foc creanga pe care o ţinea în mână. Junko s-a sprijinit uşor de umărul lui. Hainele sale erau îmbibate de mirosul de fum a sute de focuri. A inhalat adânc acel miros.

— Domnule Miyake?

— Da?

— Sunt complet goală pe dinăuntru.

— Da?

— Da.

Junko a închis ochii şi a început să plângă. Lacrimile i se prelingeau pe obraz, una după alta. A înfipt cu putere mâna

dreaptă în pantalonii lui Miyake, în dreptul genunchiului. Trupul îi tremura încet. Miyake şi-a trecut braţul după umerii ei şi a luat-o în braţe, dar lacrimile nu s-au potolit.

— Chiar nu am nimic înăuntru, zise ea mult mai târziu, printre suspine. Sunt complet goală.

— Înţeleg.

— Chiar înţelegeţi?

— Ştiu multe despre asta.

— Şi ce pot să fac?

— Îţi trece cu un somn bun.

— Nu e atât de simplu.

— Da, probabil că nu e atât de simplu. Focul a cuprins o porţiune umedă din buştean, iar apa s-a evaporat cu un sfârâit. Miyake a ridicat capul şi l-a privit un timp, mijindu-şi ochii.

— Păi şi ce să fac? întrebă Junko.

— Păi... am putea să murim împreună.

— Bine.

— Serios?

— Serios.

Miyake a rămas tăcut, ţinând-o în continuare în braţe. Junko şi-a îngropat faţa în geaca lui de piele veche şi moale.

— Oricum, să aşteptăm până se stinge focul, zise Miyake. E păcat să nu-l vedem până la capăt. După ce arde de tot şi se face beznă, o să murim împreună.

— Bine. Dar cum?

— Mă gândesc.

— O.K.

Junko a închis ochii, învăluită în mirosul focului. Mâna lui Miyake, trecută în jurul umerilor ei, era mică pentru un adult şi neaşteptat de aspră. Nu cred că aş putea să trăiesc cu omul acesta, şi-a zis ea. N-aş reuşi să pătrund în inima lui. Dar de murit, cred că pot muri cu el.

Stând în braţele lui Miyake, treptat, i s-a făcut somn. Sigur din cauza whisky-ului. O bună parte din vreascuri se transformaseră în cenuşă, însă buşteanul cel gros încă mai scânteia aprins şi îi simţea căldura uşor pe piele. Mai dura până avea să ardă complet.

— Pot să dorm puţin? întrebă Junko.

— Da.

— Mă treziţi când se stinge focul?

— Nicio grijă. Când se stinge, o să se facă frig şi o să te trezeşti oricum.

Junko a învârtit în minte cuvintele lui. Când se stinge, o să se facă frig şi o să te trezeşti oricum. Apoi s-a ghemuit şi a căzut într-un somn scurt, dar adânc.

(*Traducere: Iuliana Oprina*)

Emir KUSTURICA

Pământul şi lacrimile

În o mie nouă sute şaizeci şi unu, Iuri Gagarin şi-a luat zborul în spaţiu, iar eu am apucat-o pe drumul şcolii. Zborul primului om în spaţiu fusese de mult pregătit, în spatele lui Gagarin se afla o întreagă echipă de experţi. Pregătirile plecării mele rămăseseră doar pe umerii mamei, pentru că tata se afla într-o călătorie de afaceri la Belgrad. Mama mea, Senka, aprinse aragazul, încălzi apa şi mă cufundă în lighean. În timp ce mă freca pe spate cu un săpun de casă, o auzeam cum plânge.

— Senka, de ce plângi? Tu trebuie să mergi la şcoală sau eu?

— Nu plâng, fiule, răspunse ea ştergându-şi lacrimile, dar sunt mâhnită. De mâine începe o nouă viaţă.

Nu pricepeam lacrimile mamei, dar în privinţa vieţii celei noi, lucrurile aveau să se lămurească încă de a doua zi dimineaţă.

Mergeam spre şcoală, cu ochii aţintiţi asupra treptelor de piatră[1] care păreau să plutească în apă. Scena semăna cu un intermezzo al televiziunii din Sarajevo, în regia lui Jan Beran şi

[1] *La Sarajevo, în oraşul vechi, străzile în pantă sunt adesea mărginite de o scară de piatră, pentru a putea fi urcate mai uşor.*

pe muzică de Vojin Komadina. Mă simţeam mai degrabă ca un scufundător submarin decât ca un copil care merge pentru întâia oară la şcoală. Ştiam că am un aer ridicol. Mânecile prea lungi ale uniformei, croită din satin negru subţire, mă stânjeneau. Degeaba le suflecam, suprafaţa alunecoasă a ţesăturii le făcea să revină cu încăpăţânare la dimensiunile anterioare. Cu toate că şcoala nu se afla decât la trei sute de metri de apartamentul nostru, compus dintr-o cameră şi jumătate, drumul a durat o veşnicie. Mă gândeam că Gagarin trebuie să fi ajuns mai iute în spaţiu decât am ajuns eu la şcoala primară Hasan Kikić.

Aşteptam în curte să înceapă prima lecţie, când un roşcovan cu capul cât un bostan i-a avertizat pe elevii cei noi despre pericolul de-a fi atacaţi de către golanii din zonă. Era vestit pentru că repetase de trei ori clasa a IX-a. Ascensiunea îi fusese blocată de semnificaţia cuvântului „diferenţă". Atunci când un profesor i-a pus întrebarea „Ce diferenţă este între o găină şi o vacă?", a răspuns: „Ştiu ce este o găinuşă, ştiu şi ce este o vacă, dar nu ştiu ce înseamnă diferenţă".

Intenţia acestui nătâng de a-i ocroti pe elevi mă înduioşa, dar nu pricepeam de ce-ar fi trebuit ca, în schimb, să-i oferim gustările noastre.

Roşcovanul întinse mâna, aşteptând să-i dau banii mei de corn.

— Bă, şmecherule, cu tine vorbesc! Eşti prost, sau ce-i cu tine?

— Cine, eu? am spus, făcând efectiv pe prostul.

— Nu vezi ce căpăţână ai? Cred că unui bărzăune nu i-ar ajunge o viaţă să-i dea roată!

Toţi au elevii au izbucnit în râs. Atunci l-am împins pe roşcovan în groapa cu var pe care muncitorii îl pregăteau pentru renovarea faţadei şcolii şi m-am năpustit înăuntrul clădirii. Îngrozit că ar fi putut să apară în orice clipă, nu ştiam pe unde s-o apuc. Deodată, am auzit vocea unei fetiţe şi spaima mi s-a preschimbat într-o blândă nelinişte. Parcă mă aflam într-un basm:

— Tata e colonel în Serviciul de Contraspionaj Militar al Iugoslaviei.

Ştiam de la tatăl meu ce înseamnă spionajul, ştiam şi ce înseamnă militar, dar nu înţelegeam ce-i ăla contraspionaj. Eram un prost, exact ca acel mic tiran a cărui victimă puteam să devin dintr-o clipă în alta.

— Înainte să fie mutat la Sarajevo, tata avea grijă de câinele lui Tito.

— Câţi câini are Tito?

— Habar n-am, tata nu ne spune nimic despre munca lui.

Astăzi, o să m-aştepte în faţa şcolii; am văzut ce-ai păţit. Eşti în pericol. Dacă vrei, poţi veni cu noi ca să ajungi acasă.

M-a copleşit o senzaţie nouă, aidoma celei simţite dimineaţă, când mama aprinsese lumina ca să mă trezească. Mai aveam chef să dorm, dar izbutisem să-mi transform expresia buimacă într-un surâs. Am priceput devreme cât de mult contează să te trezeşti cum se cuvine. Vreau să spun că e mai bine să te trezeşti, decât să nu te trezeşti deloc. Iar Snježana semăna cu această trezire. Sentimentul pe care prezenţa ei îl năştea în mine era mai puternic decât frica de a-l vedea năvălind pe roşcovan.

În timp ce stăteam la coadă la cornuri, elevii protestau în spatele meu. Ei fluierau a nerăbdare; eu, în schimb, nu-mi auzeam decât bătăile inimii. Nu vedeam decât doi ochi mari, negri şi nişte plete blonde. Snježana avea părul auriu ca maică-sa, o slovenă care se strecura cu pas grăbit pe străduţele întortocheate ale cartierului Gorica. Ea era sursa de inspiraţie pentru teoriile despre amor ale băieţilor mai în vârstă de pe stradă:

— Femeile cu pas zorit sunt mai bune la pat decât cele care se mişcă alene!

— Aiurea, e-o gogomănie, femeile domoale în viaţă sunt iuţi la pat!

— De parcă viteza contează! Calitatea, iscusinţa, frăţioare, astea-s pe primul loc! tranşa cel de-al treilea curent de gândire al acelor pierde-vară din Gorica.

Discuţiile se încingeau şi, adesea, divergenţele legate de sex erau cât pe ce să se transforme în cafteală. Îmi dădeam seama că era greu de dovedit diferenţa între cele două teorii. Nu înţelegeam de ce o persoană iute de picior trebuie să fie lentă la pat, sau invers. Toate astea mă duceau cu gândul la înaintarea domoală a tigrului, care mai întâi îşi seceră victima cu o lovitură de labă şi apoi o devorează. Atâta doar că aici nu era vorba despre hrană. S-ar putea crede că înclin spre cei care ridică în slăvi mersul domol înaintea patului.

Nici vorbă.

Cuvântul „sex" îmi suna ca numele biscuiţilor *Keks*, era uşor de ţinut minte, dar înţelesul lui mi-era străin. Băieţilor le curgeau balele privind-o pe mama Snježanei, o fluierau când apărea şi se temeau de bărbatu-său. Atunci când acesta, un ofiţer muntenegrean înalt de doi metri, se întorcea de la lucru, golanii o tuleau şi se piteau prin intrările imobilelor. Părea să descindă direct din imaginile telejurnalului de seară, după ce trecuse în revistă un regiment care aştepta dintr-o clipă în alta sosirea tovarăşului Tito la aeroport. Privindu-l cum îşi croieşte drum printre rufele întinse la uscat între clădirea noastră şi salcâmul din fundul curţii, mi se părea că, dacă ar fi strănutat, toate frunzele copacului ar fi căzut dintr-odată, şi că toamna ar fi sosit mai devreme. Într-atât de straşnic mi se părea tatăl Snježanei!

Treptat, drumurile mele de-acasă spre şcoală au devenit mai rapide decât zborul lui Gagarin în spaţiu. Urcam coasta în fugă, cu viteza săgeţii, şi tremuram de nerăbdare aşteptând clopotul care vestea clipa când aveam s-o văd apărând pe Snježana. Noţiunea mea despre timp era variabilă: drumul spre şcoală putea fi comparat cu viteza lui Gagarin, dar întoarcerea te ducea mai degrabă cu gândul la un film în ralanti. Tatăl Snježanei mă ţinea de mână. Avea nişte sprâncene care semănau cu streşinile de tablă de pe faţadele caselor sărace din cartierul Gorica. Pentru a-mi ascunde sfiala, măsuram drumul nostru pe străzi numărându-mi paşii. În acest fel, privirea mea putea s-o ocolească pe cea a tatălui Snježanei. Când ridicam capul, aveam impresia că-mi vorbeşte de pe vârful blocului-turn al JAT[1], de pe strada Vase Miskina, într-atât era de înalt.

— Puştiule, nimeni n-are dreptul să te necăjească! mi-a spus el, în timp ce eu zâmbeam tăcut, dorindu-mi ca drumul până acasă să dureze mai mult decât călătoria lui Gagarin.

Snježana era în clasa I D, la etajul al doilea, aşa încât n-o vedeam decât în timpul recreaţiei mari. În recreaţiile mici, învăţătoarea nu ne lăsa să ieşim pe culoare. Îmi compensam frustrarea de a nu o vedea îndeajuns prin lungi reverii, pe

---

[1] *Jugoslovenski Aerotransport – cea mai mare companie aeriană din Iugoslavia, astăzi Serbia.*

timpul nopţii, când nu izbuteam să dorm şi când doar gândul la ea îmi grăbea bătăile inimii.

Mama, îngrijorată de lipsa mea de interes pentru învăţătură, se ducea regulat la şedinţele cu părinţii. Ca să n-o facă de râs în faţa celorlalte mămici, învăţătoarea lăsa discuţia cu ea la urmă:

— Nu ştiu ce să vă zic, tovarăşă Senka, spunea Remac Slavica. Dacă ar fi un tâmpit, mi-ar veni mai uşor. Aşa, însă, singura soluţie e să încercăm să-i trezim interesul.

— Nici eu nu ştiu ce să fac. Singură, nu izbutesc. Iar taică-său e prea impulsiv ca să-i vorbesc despre asta. Şi-a tocit nervii printre partizani. Mai bine-mi ţin gura.

Uneori, tata îşi prelungea călătoriile de afaceri şi ajungea acasă mai târziu decât era stabilit. După aceea, trebuia să se readapteze la cerinţele vieţii de familie. Acestea erau momentele când Senka îi încredinţa toate veştile importante şi, în mod special, pe aceea că nu eram cel mai bun elev din clasă.

— Se-ndreaptă el, are toată viaţa în faţă, răspundea tata înainte să se cufunde în somn, ca să recupereze toate nopţile pierdute.

La şcoală, multe lucruri nu-mi erau limpezi. Nu pricepeam la ce serveşte cursul de iniţiere în tehnologia aplicată. Până în ziua când învăţătoarea ne-a spus:

— Copii, faceţi ce poftiţi! Alegeţi voi tema.

Am hotărât atunci să construiesc un pachebot transatlantic, *Titanicul*, pe care-l văzusem în filmul cu acelaşi nume. Filmul, clasificat drept comedie dramatică, reprezenta pentru mine o adevărată tragedie.

După ce mă instalam cum se cuvine în scaunul scârţâitor al cinematografului din Căminul Poliţiei, mama îmi arăta ceasul, şoptindu-mi că avea să vină să mă caute cu cinci minute înainte de sfârşitul proiecţiei. În sala principală rulau filme de aventuri, dar şi filme istorice. Odată au proiectat *Dictatorul* lui Charlie Chaplin şi, în loc de jurnal, o comedioară – *Charlot rătăcit în revoluţie*. În timp ce eu mă uitam la filme, Senka îşi vizita părinţii, care locuiau într-o casă mare de pe strada Mustafa Golubić, la nr. 2, ca să-i ajute cu una, cu alta. Casa era despărţită de Căminul Poliţiei printr-o curte năpădită de buruieni şi de urzici, cu un havuz secat. Mama mamei mele se numea Hanifa şi suferea de un cancer al gurii; bunicului meu, Hakija, nu-i plăcea ca fiică-sa să insiste prea mult asupra problemelor de igienă.

— Măi, fată, îi spunea el, mai bine te-ai distra uitându-te la filme, decât să te speteşti pe-aici. N-ai destulă treabă la tine acasă?

Pe când ea spăla duşumeaua din bucătărie, el privea ligheanul plin cu apă, mormăind:

— Unii şi-o trag, iar tu, Hakija, te bălăceşti!

Nimeni nu înţelegea ce-ar putea să însemne asta, însă era un preludiu la o poveste de aventuri. „Mamă”, aşa îi spuneam cu

toţii celei care era mama mamei mele, nu „Mamaie” sau „Bunică”, precum restul lumii. În timp ce o spăla pe cap pe bolnavă şi-i pieptăna părul, fiica îşi îndemna tatăl să-i spună povestea lui preferată. Era vorba despre o scenă de răpire, care se petrecuse în realitate, la Donji Vakuf. Bunicul Hakija, tânăr la vremea aceea, înarmat cu un revolver Mauser, o răpise pe bunica, ajutat de fraţii săi. Era sărac, iar socrul lui, un negustor plin de bani, nici nu voia să audă de căsătorie. Bunica Hanifa râdea ascultând această poveste în care ea avea rolul principal – în ciuda durerii pe care i-o provoca râsul, căci medicii îi extirpaseră vălul palatin. Bunicul, un bărbat înalt şi solid, scăpase de moarte ca prin urechile acului. Eram convins că, atunci când voi fi mare, o să-i semăn. Fotografia mea preferată era aceea cu el în uniformă de poliţist al regatului Iugoslaviei, înaintea celui de-al Doilea Război Mondial. Într-o zi, când l-am întrebat ce e cu acel costum, mi-a răspuns:

— În 1941, era cât pe ce să-mi pierd viaţa din pricina acestei uniforme. În ajunul unei razii la Vakuf, un ustaş[1], fost coleg de şcoală cu mine, m-a avertizat: „Hakija, ia-ţi picioarele la spinare, am primit ordin să te lichidez mâine”.

— Şi ce-ai făcut?

— Am fugit la Sarajevo şi mi-am salvat pielea!

[1] *Membru al Partidului Fascist Croat.*

Mama m-a dus de cel puţin unsprezece ori la Căminul Poliţiei să văd *Hercule*, cu Steve Reeves în rolul principal. De fiecare dată când mă întorceam acasă, jucam scena distrugerii templului grec. Cu ajutorul unei sfori, legam două fotolii de picioare. Când trăgeam de sfoară, se dărâmau tot soiul de cratiţe, oale şi alte ustensile pe care în prealabil le înşiruisem pe spătarul fotoliilor. Asta reproducea, pasămite, scena în care Hercule, înlănţuit de coloanele templului, în dorinţa lui de libertate, trage de fiare şi face să se prăbuşească totul. Într-o zi, am prezentat acest număr cu prilejul unei sărbători, în curtea imobilului nostru. Din cauza efortului şi a emoţiei, am scăpat un pârţ. Mi-a fost ruşine, pentru că toată lumea a izbucnit în râs; tatăl meu însă, bine dispus după siesta de după-amiază pe canapea, m-a consolat:

— Nu pune la suflet, în Anglia se face asta toată ziua bună ziua, atât doar că după aceea se spune *„sorry”*.

Cel mai tare m-a impresionat filmul care povestea naufragiul celui mai mare pachebot din lume. Îngrozit de tragedia tuturor acelor oameni care mureau pe vapor, aşa cum eram şi de gândul sfârşitului lumii, m-am hotărât să-mi construiesc propriul *Titanic.* Scenele care m-au înspăimântat cel mai mult în film erau acelea care înfăţişau pachebotul scufundându-se: apa care pătrundea pretutindeni în cabine, în bucătării, pe culoare, în sălile de restaurant. Mă gândeam că, dacă s-ar fi petrecut în apartamentul nostru, o astfel de

catastrofă ne-ar fi măturat cât ai clipi. Dacă apartamentul nostru de o cameră şi jumătate de la nr. 16D de pe strada Jabučica Avdo ar fi fost *Titanicul*, apa ar fi intrat pe fereastră în sufrageria unde dormeam eu, apoi ar fi luat-o pe culoar şi ar fi pătruns în camera unde dormeau mama şi tata, şi ăsta ar fi fost sfârşitul poveştii. Ca majoritatea copiilor, eram îngrozit de cataclisme şi de Judecata de Apoi, de ceea ce se chema „sfârşitul lumii", şi puneam la cale planuri ca să mă protejez. Îmi închipuiam chiar că, spre a ne salva, cel mai bine ar fi fost să ne preschimbăm în peşti. Când i-am împărtăşit tatii această idee, a comentat-o râzând subţire:

— Să ne preschimbăm în peşti, zău, straşnică idee! Aşa n-am mai fi obligaţi să vorbim, am tăcea mâlc, asemenea tuturor peştilor, care n-au nevoie de cuvinte, fiindcă ştiu totul.

Mi-a luat mult timp să strâng materialul necesar pentru construirea vaporului. Am smuls un picior din taburetul de lemn pe care bunicul îl meşterise la Travnik, pentru ca femeile să poată şedea când îşi beau cafeaua, şi am făcut din el catargul. Pe urmă, când vecina noastră Velinka a vrut să se aşeze ca să-şi bea cafeaua împreună cu mama, a căzut cu picioarele-n sus. Niţel supărată că se alesese cu o vânătaie pe fund, a spus:

— Vezi, dragă Senka, când smulgi un picior de la un taburet bosniac cu trei picioare, totul se duce dracului!

Am cumpărat o foaie de placaj de la drogherie şi am decupat velele vasului meu dintr-o cămaşă a tatii, pe care o adusese din Anglia în 1957. Dacă aş fi construit un vapor mai

mare, apartamentul nostru ar fi ajuns la fel de gol precum sala comunală din Gorica, unde învăţasem să joc ping-pong şi şah. Asamblarea bazei mi-a dat cel mai mult de furcă. Într-o zi, am dat peste o fotografie a *Titanicului* într-o enciclopedie şcolară. Nu ştiu de ce, dar îmi imaginasem că *Titanicul* avea o velă, ceea ce nu corespundea realităţii. Am hotărât atunci să construiesc un vapor inspirat de adevăratul *Titanic.*

Fiind plecat, tata nu putea să mă ajute. Avea nişte afaceri serioase şi mergea adesea în deplasări la Belgrad. După ce ieşeam de la şcoală, mă repezeam direct acasă să continui construcţia *Titanicului*, nici măcar fotbal nu mai jucam. Atunci mi s-a modificat percepţia asupra timpului. Nu-mi mai măsuram drumurile după viteza călătoriei lui Gagarin. Inima-mi bătea mai năvalnic când mă aflam în preajma Snježanei Vidović, iar timpul petrecut lângă ea se scurgea prea repede. De-abia ne întâlneam, că şi trebuia să ne despărţim. Fie în timpul recreaţiei mari, fie pe drumul de întoarcere. Singurele clipe când timpul se oprea în loc erau acelea pe care le dedicam *Titanicului* meu. „Ce ciudat", îmi spuneam. „Parcă m-aş afla altundeva, într-un tărâm unde toate acele ceasornicelor ar fi fost înlăturate". De îndată ce mă apucam de *Titanic*, mă mutam într-o lume unde nu se mai auzea scripetele frânghiei de rufe, unde arborii nu se mai plecau sub vânt, unde nu mai simţeam foamea şi unde puteam să stau vreme îndelungată fără să dorm. Gagarin simţise cu siguranţă acelaşi lucru în cosmos.

— Aşa trăiesc pictorii, puţin le pasă cât e ceasul, dacă e miezul nopţii sau revărsatul zorilor, sau dacă au ceva de mâncare. Artiştii îşi trăiesc viaţa, se închid în lumea lor şi nimic altceva nu mai există pentru ei! explica tata, expert în problemă.

Mă simţeam bine în timpul pe care-l dedicam construirii *Titanicului*, aproape la fel de bine ca atunci când mă aflam lângă Snježana. Îmi încheiam lucrul în fiecare seară la 18.30 fix şi ieşeam pe-afară. Era ora când Snježana se întorcea acasă. Pitit în casa scării, strigam:

— Bau!

— Ah! făcea ea rămânând pe loc.

Fără să scot o vorbă, o sărutam şi plecam glonţ către casă.

Mă duceam s-o sărut seară de seară, aşa cum adulţii se duc în fiecare dimineaţă la serviciu.

Construirea vaporului mi-a luat o groază de timp. La sfârşit, am avut oarece probleme cu lipiciul. Asamblasem foaia de placaj şi elementele din lemn cu lipici UHU, dar cum acesta era scump, am fost silit să lipesc puntea din carton cu altceva: un amestec de făină şi apă fiartă. Isprava mea a depăşit toate aşteptările. Toată lumea a fost extaziată văzându-mi *Titanicul.*

Viteza de zbor în spaţiu a lui Gagarin mi-a revenit în minte pe drumul spre şcoală. În ziua aceea, în timp ce căram *Titanicul*, mă gândeam că aveam s-o revăd în curând pe Snježana Vidović. Când ne-am aşezat lucrările pe bănci, eram aţâţat rău.

— Dacă aş mai fi avut încă o zi la dispoziţie, *Titanicul* meu ar fi fost şi mai arătos, i-am explicat învăţătoarei.

— Cum adică mai arătos, a zis ea zâmbind. Păi, ăsta e cât se poate de reuşit!

În timpul recreaţiei, Snježana a venit la noi în clasă. A privit lucrările şi m-a felicitat:

— Lucrarea ta e minunată. Pe lângă ea, toate celelalte sunt un rahat!

Am obţinut nota cinci. Remac Slavica m-a tras delicat de ureche, spunându-mi:

— Vezi, dragul meu, dacă vrei, poţi. Acum poţi să-i transmiţi mamei tale că ţi s-a deşteptat interesul.

Am coborât în goană strada care ducea de la şcoală spre casa noastră. De fapt, nu era o stradă oarecare. Strada Goruša era întreruptă la mijloc prin nişte trepte de piatră. Cartierul unde locuiam era tipic pentru Sarajevo – povârnişuri şi viroage transformate în uliţe. Toate străzile lăturalnice dădeau spre strada Tito. Îmi fluturam victorios macheta. Nota pe care o căpătasem şi *Titanicul* născuseră în mine un sentiment căruia adulţii îi spuneau „mândrie”. Era un moment solemn. Pentru prima oară nimeni nu mă muştruluia, nimeni nu îmi spunea să ridic capul şi să ţin umerii sus, adică tot ceea ce de obicei nu reuşeam să fac. În Sarajevo, oamenii căpătau foarte de timpuriu deprinderea de a merge gârboviţi. Pentru că era fie prea cald, fie prea frig. Ai fi zis că schimbările astea meteorologice îi umileau.

Iarna, îmi chirceam umerii ca să ofer frigului o priză cât mai mică, iar prin arşiţa verii mă strecuram ca un şoricel pe strada Goruša şi pe ulicioare. Din cauza acestei încovoieli a coloanei vertebrale, ori poate din alte motive neştiute, locuitorii din Sarajevo îşi aruncau adesea unul altuia vorba „şobolanule”!

Pe drumul de întoarcere, pe care îl ştiam cu ochii închişi, mă grăbeam nevoie mare, convins că Iuri Gagarin nu e decât un biet amator. Îndrăgostit de Snježana Vidović şi mândru de *Titanic*, doream să ajung cât mai repede la locuinţa noastră, ca să-i fac plăcere mamei. Tata era plecat în călătorie de afaceri. Din când în când, mă opream să-mi trag răsuflarea. În mâinile mele, *Titanicul* părea că-i mai mare decât mine. Jumătate de metru în lungime şi tot atât în înălţime. Am zărit-o pe mama când tocmai punea rufele pe o frânghie întinsă între fereastră şi salcâm. De îndată ce se întorcea de la serviciu, lua de pe funie rufele uscate şi le întindea pe cele ude. Era contabilă la Facultatea de Construcţii Civile. Când cineva o întreba ce mai face, răspundea întotdeauna: „Bine, muncesc până dau în brânci”. I-am făcut un semn cu mâna, dar nu m-a văzut. Era înfăşurată în cearşafurile umflate de vânt, ca nişte pânze ce împingeau corabia nevăzută pe care naviga.

Când am ajuns la scări, am cotit-o şi, pe o scurtătură, am coborât panta, fără să-mi treacă prin cap că mândria şi nasul pe sus nu prea se potriveau cu acel teren accidentat. M-am

împiedicat cu un picior de o piatră şi am căzut sprijinindu-mă în mâna dreaptă, în vreme ce stânga ţinea sus *Titanicul.* Am slobozit un urlet de durere. Printre velele *Titanicului* am zărit cerul. Şi-atunci, pentru prima oară în viaţă, am zis:

— Mama ta de cer!

Ultimii o sută de metri de urcuş au fost cei mai lungi şi mai anevoioşi. Plângeam şi icneam atât de tare mă durea încheietura mâinii. *Titanicul* meu atârna mai greu decât cel adevărat, fiindcă tangajul era mai puternic decât mâna mea stângă. Simţeam în gură gustul prafului amestecându-se cu cel al lacrimilor. Ai fi zis că sărutam pământul, deşi de fapt bodogăneam:

— Mama ta de pământ!

În timp ce îşi sorbea cafeaua pe balconul de la etajul al treilea, vecina Velinka m-a văzut şi i-a dat de ştire mamei:

— Senka, fiu-tău plânge, urlă de durere. Se târăşte pe pământ, ţinând deasupra capului o ditamai lemnăria!

Când a sosit mama, mă căinam şi mai rău. A îngenuncheat ca să-mi cerceteze mâna umflată.

— A păţit ceva? am întrebat-o.

— Cine?

— *Titanicul!*

— Nu, fiule, nu-ţi face griji, totul e-n regulă.

Pe când eram dus la spital, în ciuda faptului că îşi făcea griji pentru mâna mea rănită, mama ţinea *Titanicul* la fel de solemn ca şi mine. Până şi când discuta cu doctorul, care constatase o fractură a încheieturii, continua să-l ţină cu hotărâre. Nu voiam să-l lase din mână, de frică să nu se rupă şi el. Doctorul mi-a pus ghipsul, iar mama m-a dus acasă. Deşi durerea nu mă slăbea, nu regretam nimic. Nu mai eram obligat să merg la şcoală.

Cum învăţătoarea ne înştiinţase că trebuia să-mi fac toate temele, s-a luat hotărârea ca Snježana să vină să mă ajute. Aşa încât mi-am dorit ca mâna să nu mi se vindece niciodată. Mai ales că, din când în când, îmi strecura o andrea pe sub ghips, ca să mă scarpine grijuliu în locul în care aveam mâncărimi. Am ajuns împreună la o înţelegere: eu dictam, ea scria. Privind-o, mă întrebam de ce nu mi-am rupt şi cealaltă mână. Sau ambele picioare. Aşa încât Snježana să-mi poată scrie toate temele... Niciodată scrisul meu n-a fost atât de frumos...

Tata s-a întors din călătoria de afaceri şi a fost foarte marcat de fractura mea. M-a acoperit cu sărutări şi mi-a promis că mă va duce la Ilidža, la piscină, de îndată ce va veni vremea scăldatului. Ştia că asta o să-mi facă plăcere, fiindcă odată fugisem la Ilidža agăţat de un tramvai – şi primisem în schimb o chelfăneală zdravănă.

Înainte să-şi facă siesta de după-amiază, pe canapeaua din sufragerie, tata a cercetat în amănunt macheta *Titanicului*. A dat din cap cu un aer dubitativ, privind vaporul din toate părţile.

— Minunat, a spus, totuşi mi se pare că, până la urmă, carcasa e un un pic cam greoaie. Când o să-i schimbi locul, fii atent. Nu ştiu dacă lipiciul o să reziste. Mă duce cu gândul la construcţia noastră socialistă!

În ziua când mi-a fost scos ghipsul, mi s-a părut că mâna mea, vindecată, e făcută din aer. Tata, bine dispus, s-a întors târziu în noapte şi, potrivit obiceiului, când era într-o asemenea stare, a mai adus şi un amic uşor pilit. Am închis ochii şi m-am prefăcut că dormeam. Tata a intrat în dormitor şi a trezit-o pe mama:

— Senka, trezeşte-te, astă-seară Nasser i-a părăsit pe ruşi şi a trecut de partea americanilor!

Mama s-a ridicat în capul oaselor. I s-a părut că are în faţă o vadră de vin, nu pe soţul ei. Refuza să ia în serios grijile oamenilor de rând în faţa istoriei mari, şi se străduia să mă ferească de aceste probleme.

— Vorbeşte mai încet, nebunule! a şoptit ea. O să-l trezeşti pe ăsta mic. Mâine pleacă devreme la şcoală!

Prietenul tatălui meu, un tip cu o bărbuţă ascuţită, se aşezase pe un taburet în preajma vaporului meu şi, cu ochii întredeschişi, sublinia fiecare frază a lui Murat, întrebând:

— Bun, şi-atunci, ce propui?

— Nu propun nimic, a spus tata, dar nu e o lovitură dată doar mişcării muncitoreşti internaţionale, ci şi întregii Iugoslavii.

— Totul trebuie să se reducă la politică pe lumea asta? a intervenit mama. De asta o să se prăbuşească lumea?

— Cred că echilibrul lumii e deja serios compromis, a replicat tata, dă-mi să beau!

— Ieşiţi amândoi afară, o să-l treziţi pe ăsta mic!

— Şi-atunci, ce propui? a întrebat bărbatul cu bărbuţă.

— Propun, dacă tot nu putem schimba lumea, să schimbăm crâşma, a zis tata.

— Hai, căraţi-vă! i-a certat mama cu voce joasă, rănită că l-a auzit pe tata comparându-ne căminul cu o crâşmă.

Crezând că am adormit, tata a venit să mă sărute, după care s-a dus la Senka în dormitor. Prietenul lui nu contenea să repete:

— Bun, şi-atunci ce propui, Murat?

Cum tata nu-i răspundea, amicul său s-a ridicat de pe taburet, păstrându-şi cu greu echilibrul, şi s-a apucat să valseze precum Charlie Chaplin în *Goana după aur*. Se legăna când în faţă, când în spate, şi tot aşa, în vreme ce din camera de-alături se auzeau sunetele vătuite ale vocilor părinţilor mei certându-se în legătură cu Nasser. Evident, prietenul tatii a sfârşit prin a-şi pierde echilibrul şi s-a agăţat de catargul *Titanicului*. Priveam

spectacolul, clipind din ochi, gata să mă arunc peste vapor, întocmai ca Muftić, portarul de la FC Sarajevo, ca să împiedic o eventuală catastrofă. Vasul s-a clătinat, stând să cadă, dar individul a căzut înaintea lui. Cu toate astea, a reuşit să-l prindă de cocă.

— Să ne ferească Dumnezeu de al doilea naufragiu al *Titanicului*, a zis el, aşezându-l la loc pe aparatul de radio.

Din colţul meu, de pe canapea, am răsuflat uşurat şi m-am vârât repede sub plapumă, pentru ca tipul cu bărbuţă să nu mă vadă. Totul părea că a revenit la normal, când prietenul tatii a pus punct aventurii *Titanicului.* Ieşind, a trântit uşa sufrageriei, provocând vibraţii care s-au propagat prin şubreda zidărie socialistă până la aparatul de radio, şi de la aparat la *Titanic*. Sub unda de şoc, vasul meu s-a răsturnat, rupându-şi catargul în cădere, iar lipiciul din făină muiată s-a dovedit insuficient ca să ţină puntea întreagă. Lumea s-a prăbuşit sub ochii mei.

Am plâns mult în noaptea aceea, după care am tras concluzia:

— Mama ta de construcţie socialistă!

(*Traducere: Daniel Nicolescu*)

Mo YAN

Cătuşe la degetele mari

1

Era aproape de crăpatul zorilor când Ayi s-a trezit din somn auzindu-şi mama cum vomită. În bătaia razelor de lună ce se strecurau prin fereastră a văzut-o stând în genunchi pe marginea patului, cu burta sprijinită pe pernă; se ţinea cu amândouă mâinile de perdea, cu gâtul întins, asemenea unei lebede. Varsa ceva verde, lucios, cu miros greu. Băiatul a sărit de pe *kang*[1] şi a scos jumătate de polonic de apă din butoi, spunându-i cu blândeţe:

— Bea un pic!

Mama a întins mâna, cu gândul să ia polonicul, însă numai a agitat-o puţin în aer, după care a lăsat-o în jos, istovită. Spasmele îi scuturau trupul şi din nou a început să verse violent.

— Ayi... a murmurat ea cu un suspin, fiule, peste mama a dat boală grea, mă tem că n-am s-o mai duc mult...

Cu ochii împăienjeniţi de lacrimi, băiatul şi-a făcut curaj şi i-a răspuns:

— Nu mai spune vorbe dintr-astea rele, nu-mi place să te

---

[1] *Pat de cărămidă construit în prelungirea cuptorului, care se încălzeşte iarna, prezent în casele vechi din nordul Chinei, unde este deosebit de frig în timpul iernii.*

aud zicând aşa! Mă duc la unchiul Hu să iau nişte bani cu împrumut, apoi trag o fugă până în târg şi-l aduc pe doctor.

Mama şi-a înălţat capul. Era mai palidă decât lumina lunii şi a spus, cu privirea adumbrită, aţintită asupra lui Ayi:

— Fiule, nu împrumutăm niciun ban. În viaţa asta... noi nu împrumutăm bani...

Nici nu şi-a isprăvit bine vorba, că şi-a scos din păr două ace de argint şi i le-a dat lui Ayi.

— Acele astea de păr sunt de la bunica ta. Ia-le şi vinde-le, ca să-mi cumperi două leacuri... Mama a trăit destul, pe când tu, băiatul meu, abia ai împlinit opt ani...

A bâjbâit sub *kang* şi a scos o hârtie mototolită.

— Asta e reţeta de data trecută, a precizat ea.

Ayi a luat-o şi, privind chipul mamei, scăldat de lumina lunii, pe jumătate acoperit de părul răvăşit, a spus:

— Am fugit, acuşi sunt înapoi.

A dat pe gât apa rece din polonicul pe care l-a pus apoi într-un borcan, după care a vârât în sân, cu mare băgare de seamă, acele de păr şi reţeta.

— Măicuţă, eu am luat-o din loc, a spus copilul cu voce sigură, ştergându-se la gură.

Cum mergea el aşa pe drumul poleit de razele strălucitoare ale lunii, privea umbra sfirijită – când mai alungită, când mai chircită – pe care o aşternea trupul lui firav pe pământ. În timp ce satul dormea, cufundat în tăcere, luna îşi cernea lumina, aproape cu foşnet, peste crestele copacilor. A luat-o

tiptil prin faţa curţii unchiului Hu, ţinându-şi respiraţia, de teamă să nu-i trezească pe cei doi dulăi fioroşi. Însă cu toată grija lui, dulăii l-au simţit şi s-au pornit pe un lătrat groaznic, iţindu-şi căpăţânile pe sub poarta de fier. La lumina rece a lunii băiatul vedea cum în ochi le scăpărau scântei verzui, iar colţii lor îşi arătau lucirile argintii. Ayi a înşfăcat de pe jos o cărămidă şi, cuprins de spaimă, s-a dat înapoi. Cei doi câini n-aveau însă chef să se încurce cu el, aşa că l-au mai însoţit un pic cu zarva, după care i-au întors spatele, nepăsători. Ayi a răsuflat uşurat şi a zvârlit cărămida cât colo. Nici n-a ieşit bine din sat că a rupt-o la fugă. Boarea răcoroasă a zorilor îi umezise hăinuţele subţiri, care deveniseră de-acum precum aripile unui fluture – negre, înmuiate în praf de argint.

A alergat până la cimitirul de la pădurea Han, însă odată ajuns acolo şi-a mai domolit pasul. Simţea cum îi bate inima şi îi zvâcneşte fiecare muşchi, de parcă ar fi fost un iepure ferecat într-o cuşcă metalică, fără putinţă de scăpare. A ridicat capul şi a zărit lampa argintie agăţată sus, la fabrica de extracţie a uleiului din satul Bazhen. Era ca o steluţă verzuie care sclipea necontenit. Hainele îi erau leoarcă de transpiraţie, iar burta îi ardea ca mistuită de o pală de foc. A urmat drumul în pantă, năpădit de buruieni, până a coborât pe malul râului Masang. Din pricina secetei ce ţinea de-atâţia ani, râul nu mai avea ape vijelioase, iar malul era înţesat de pietre rotunde şi lucioase, care, scăldate de lumina lunii, îşi arătau lucirile verzi-albăstrui. Apa se împotmolea în fiecare groapă şi scobitură precum

argintul viu în curgere domoală. Băiatul a îngenuncheat pe mal şi, sprijinindu-se în mâini, şi-a întins capul şi s-a lăsat în jos ca un căluţ dus la adăpat. A sorbit un pic, dar când s-a ridicat şi-a simţit burta greoaie şi spinarea rece.

S-a întors la drum; maţele îi chiorăiau întruna, iar curând apa rece i-a stârnit sughiţul. Ca să scape de el, s-a apăsat pe buric până a început să scuipe din apa băută. Abia atunci şi-a amintit de mama, cum stătea îngenuncheată pe *kang* şi vărsa sânge, iar în clipa aceea a simţit o durere aprigă ce punea stăpânire pe inima lui. A pipăit degrabă acele de păr şi reţeta de la piept, ca să se asigure că sunt la locul lor. Când tocmai se pregătea s-o rupă iar la fugă, a auzit un vaiet jalnic în spatele lui, care i-a dat fiori pe şira spinării şi i-a zbârlit părul de pe cap. Cântecul bufniţei prevesteşte moartea cuiva – aşa spuneau bătrânii, asta îi spusese cândva şi mama. Deodată, ea, cu chipul ei gălbejit, i-a apărut dinaintea ochilor; apoi a deschis gura şi a vomitat un sânge negru, vâscos, asemenea catranului topit. Bufniţa şi-a slobozit iarăşi ţipătul, ca o chemare prelungă. Fără să vrea, băiatul a întors capul şi a zărit în faţa unei pietre funerare înalte doi cai de piatră vânjoşi, două oi de piatră grăsane, doi oameni de piatră cu capetele pătrate şi altarul acela de piatră lucioasă. Anul trecut, când mama s-a întors de la cules leacuri, l-a găsit odihnindu-se pe un asemenea altar de piatră. Se spunea că în cimitir erau cândva zeci de chiparoşi falnici, dar acum nu mai exista decât unul subţirel de tot. Printre acele negricioase ale pinilor luceau două steluţe înflăcărate – ochii bufniţei. Pasărea

a scos un vaiet grav, a fâlfâit uşor din aripi şi şi-a luat zborul în tăcere, doar ca să poposească de îndată pe ogorul cu grâu pârguit.

— Au! a strigat băiatul, doar ca să-şi alunge spaima.

Simţea cum i se umflă capul, cum îi vâjâie urechile, căci de acum dăduse uitării durerea de burtă. Fugea tot înainte pe drumul bătut de razele lunii, spre lampa cu lumina argintie şi spre satul Balong, care se zărea în ceaţă.

Când Ayi a intrat în sat, soarele roşu încă nu se ridicase pe cer, însă raze arămii, diafane, îşi aşterneau strălucirea pe caldarâm. Drumul era cufundat într-o linişte desăvârşită, căci nu se zărea nici ţipenie de om. Toate prăvăliile, aflate de-o parte şi de alta a drumului, era închise, iar steguleţele de la uşa cârciumilor, umezite de roua nopţii, atârnau greoaie, lipsite de viaţă, în vitrinele magazinelor de haine, manechinele despuiate, de proastă calitate, îşi încruntau sprâncenele. În liniştea aceea copleşitoare, Ayi îşi auzea tălpile goale cum lipăie la atingerea pietrelor umede, aşa că a ridicat picioarele şi a călcat uşurel, cu băgare de seamă, ca şi cum s-ar fi temut ca nu cumva să tulbure visele cuiva.

Uşa prăvăliei cu leacuri era ferecată şi dinăuntru nu răzbătea niciun zgomot. Ayi s-a lăsat pe vine pe scări şi a aşteptat răbdător. Se simţea ostenit, îi era foame, dar când se gândea că în curând va pune mâna pe leacuri, o mângâiere nespus de duioasă îi alina sufletul. Cum stătea el aşa, dintr-odată o durere surdă a pus stăpânire pe picioarele lui, aşa că s-a aşezat

în fund pe scări. Simţea cum i se împăienjenesc ochii. Dinspre capătul drumului se apropia o căruţă cu roţi şubrede, trasă de un cal roşu ca focul, mânat de-o femeie trupeşă. Răsunetul limpede al copitelor însoţea jucăuş hurducăitul căruţei. Calului îi sclipeau ochii de parcă era un tânăr învăţăcel grăbit să ajungă la examenele imperiale. Femeia avea ochii somnoroşi şi deodată a căscat prelung. Căruţa s-a oprit în faţa prăvăliei cu leacuri, iar femeia a descărcat două sdele cu lapte. Văzându-l pe Ayi, a spus:

— Dă-te într-o parte, diavole! Un câine bun nu stă în uşă.

Ayi a sărit în picioare şi s-a tras lângă uşă, dar a continuat s-o urmărească cu privirea pe femeia care aşeza sticlele cu lapte pe trepte, în faţa intrării. A simţit cum dinspre hainele ei largi, atârnând pe lângă corp, venea un aer fierbinte.

— Să nu furi laptele şi să-l bei, diavole! a mai zis ea, după care s-a întors la căruţă şi a pornit din nou la drum.

Ayi nu-şi mai putea lua privirea de la sticlele acelea, iar maţele îi chiorăiau zgomotos. Izul de lapte se răsucea în fuioare prin aerul dimineţii, încolăcindu-se fără încetare, încât pur şi simplu îi ploua în gură de atâta poftă. Într-un târziu, băiatul a zărit o furnică neagră care se cocoţase pe gura sticlei şi îşi tot mişca antenele în timp ce sorbăcăia laptele atât de zgomotos de parcă ar fi fost acolo un cârd de raţe grase care îşi căutau hrana la apă mică.

Pe neaşteptate, uşa prăvăliei de leacuri s-a deschis cu zgomot, dar numai pe jumătate, lăsând cale liberă unui bărbat cam chel, care s-a aplecat uşor, a scos mâna ca un cleşte şi a

înşfăcat sticlele de lapte. Odată ce au dispărut sticlele, a încetat şi zgomotul pe care îl făcea furnica sorbăcăind laptele şi care aproape că îl adormise pe Ayi. Băiatul a înghiţit în sec şi a vârât şovăielnic capul pe uşa întredeschisă. L-a văzut pe Chelios cum tocmai se spăla pe faţă, în timp ce într-un colţ al încăperii o pisică se întindea leneşă pe o pungă cu leacuri. Lângă ea torceau câţiva pisoiaşi pufoşi. După ce s-a spălat pe faţă, bărbatul a ieşit cu ligheanul, moment în care Ayi s-a dat degrabă într-o parte, tocmai la timp, căci apa s-a întins în aer ca o perdea şi a aterizat pe drum, cu un pleoscăit răsunător. Ayi s-a gândit că era momentul prielnic să se apropie.

— Unchiule, mama e bolnavă rău şi îmi trebuie două punguţe cu leacuri, i-a spus el pe un ton plângăreţ.

— Aşteaptă la uşă! i-a răspuns Cheliosul cu răceală. La ora opt deschidem.

Şi cum se pregătea să intre înapoi în casă, Ayi l-a apucat de poala hainei.

— Ce faci, tuciuriule? l-a apostrofat el pe băiat.

Ayi l-a privit cu ochii lui negri ca smoala, iar apoi a îngenuncheat şi a spus:

— Unchiule, te rog, mama a căzut bolnavă şi dacă moare, eu rămân orfan.

— Nu mi-am dat seama că eşti un fiu aşa de pios, a mormăit bărbatul. Şi reţeta unde e?

Ayi a scos degrabă reţeta şi cele două ace de păr din argint.

— A, nu, nu! La farmacie se vine cu bani. Du-te întâi şi

vinde acele, iar după aceea întoarce-te cu banii!

Ayi a făcut o plecăciune, lovind cu fruntea de treptele de piatră. Apoi a ridicat privirea şi a spus:

— Unchiule, mama scuipă sânge... Dacă moare, eu rămân singur pe lume.

2

Ayi ducea cele două punguţe cu leacuri, legate împreună, de parcă purta în mâini viaţa mamei, şi aşa a ieşit în fugă din satul Balong. Ca o mătuşică îmbujorată, soarele roşu îl întâmpina înălţându-se încetişor pe cer. Drumul şerpuia de-a lungul râului Masang, urmându-i toate meandrele, o cale ce părea să nu se mai sfârşească. Alerga când mai iute, când mai încet, alerga cu paşi mărunţi, alerga, alerga, alerga, şi chiar dacă îl chinuia foamea, inima îi era copleşită de fericire. Râul era străjuit de-o parte şi de cealaltă de câmpuri de grâu, iar ierburile de la marginea drumului se legănau doldora de rouă. În aer plutea un iz vag de iarbă proaspătă, însă mirosul de grâu era mai puternic. Când şi când, băiatul ducea leacurile la nas şi le mirosea. Aroma se învârtea, se răsucea ca un viermişor şi îi ajungea direct la inimă. A ridicat capul şi a simţit cum vântul călduţ de miazăzi se unduia precum valurile de mătase; l-a plecat şi a ascultat cântul păsărilor ce se roteau în toată splendoarea cerului. Când a ajuns la cimitirul de la pădurea Han, a auzit cum de pe malul celălalt răzbătea un strigăt limpede. Atunci a observat cum pe drumul purpuriu venea într-o goană

nebună o cireadă de vaci aurii, mânată din urmă de un bărbat deşirat. Să alerge, să alerge până acasă, dar mai întâi să se ducă la mătuşa Wang să împrumute vasul pentru fiertul leacurilor! Aproape că simţea în nări mirosul înţepător al leacurilor fierte. Deodată, şi-a adus aminte de bufnita aceea şi fără să vrea a întors capul şi a privit către pinul drept ca lumânarea, care însă a început să se clatine şi să se îndoaie pe neaşteptate, transformându-se într-o flacără aurie şi jucăuşă. Pe lespedea de piatră de la poalele copacului stăteau doi oameni. Băiatul s-a mai uitat o dată – într-adevăr erau doi oameni acolo.

— Hei, copile, stai pe loc!

Ayi s-a oprit de îndată.

— Ia vino încoace! l-a auzit pe unul dintre ei zicând, iar apoi l-a văzut cum întinde o mână chemându-l.

Ayi s-a apropiat timid şi curând a băgat de seamă că în faţa lui se aflau un bărbat şi o femeie. Bărbatul avea părul cărunt, iar faţa stacojie îi era plină de pete maronii. Buzele strânse păreau a avea forma unui cuţit tăios, în timp ce privirea îi era zdrobitoare. Femeia era foarte tânără şi avea ochii oblici, surâzători, croiţi într-o doară pe chipul palid.

— Drăcuşorule, netrebnicule, la ce te uiţi? a spus bărbatul cu voce aspră.

Ayi a scuturat din cap, de-a dreptul buimac.

— Cum îl cheamă pe tac-tu?

Vocea bărbatului devenise mai puternică şi mai ameninţătoare.

— Eu... eu... n-am tată, s-a bâlbâit băiatul.

Bărbatul a rămas nemişcat pentru o vreme, după care a ridicat capul şi a început să râdă în hohote.

— Ha, ha, ha! L-ai auzit? zice că n-are tată. Ce să vezi, n-are tată!

Femeia însă nu-l lua în seamă, ci se ruja rânjind într-o oglinjoară. Ayi simţea cum stomacul i se strânge şi a simţit brusc nevoia să urineze. Ca să nu-şi dea drumul pe el şi să ude pantalonii, a strâns picioarele cât a putut şi şi-a îndreptat spatele. Apoi, l-a văzut pe bărbat cum scoate o sticluţă fumurie din buzunar, o duce la gură şi trage câteva gâturi.

— Ce neisprăvit e ăsta! a zis către femeie.

Ea s-a ridicat leneş şi, cu faţa în bătaia soarelui, a strănutat, schimonosindu-se într-un mod neobişnuit. Ochii i se umpluseră de lacrimi. Era îmbrăcată într-o fustă purpurie, mototolită, care îi lăsa la vedere picioarele lungi şi subţiri, cu genunchi oribili. A aruncat pe lespedea de piatră o carte cu coperta verde, s-a scuturat pe dos şi a pornit tăcută prin lanul de grâu. Bărbatul s-a ridicat şi el în picioare, moment în care i-au trosnit toate oasele – poc, trosc! Ayi l-a văzut apoi cum se apropie, ducând pe spinarea lui mare şi ponosită razele strălucitoare ale soarelui de dimineaţă. Băiatul ar fi vrut să fugă, dar picioarele parcă îi prinseseră rădăcini acolo şi într-o clipită bărbatul şi-a întins braţul masiv şi i-a răsucit încheietura firavă a mâinii. Ayi simţea strânsoarea aceea rigidă şi rece ca pe un fier scăldat de roua nopţii. S-a zbătut, cu gândul să scape din

strânsoarea palmei uriaşe, numai că bărbatul îl prinsese cu atâta forţă, încât încheietura i-a amorţit de-a binelea şi cele două punguţe i-au căzut pe jos.

— Leacurile mele... leacurile mamei... a strigat el, însă bărbatul parcă era surd, nici că l-a băgat în seamă, ci a început să-l tragă după el, tot înainte, până a ajuns lângă pin.

Acolo, bărbatul i-a smuls cu putere şi mâna cealaltă petrecând-o pe după pin, până l-a făcut să cuprindă în braţe copacul şi să-şi lipească nasul de coaja aspră. Copilul avea ochii împăienjeniţi şi nu vedea decât pinul pe care îl îmbrăţişa strâns. Bărbatul l-a prins de ambele încheieturi cu o mână şi cu cealaltă a scos din buzunar un obiect micuţ şi strălucitor, care a zornăit limpede în bătaia razelor de soare.

— Demonule, o să te învăţ eu minte! Să vezi ce pedeapsă primeşti dacă te uiţi în stânga şi-n dreapta când mergi pe drum!

În timp ce asculta vorbele spuse cu atâta asprime de omul dindărătul copacului, Ayi a simţit cum un cerc rece îi prinde degetul mare de la mâna dreaptă şi imediat şi pe cel de la mâna stângă.

— Nene, a spus copilul plângând, eu n-am văzut nimic. Nene, te rog frumos să-mi dai drumul.

Bărbatul s-a ivit de după copac şi cu palma lui de fier l-a bătut pe Ayi pe creştet, după care a spus surâzător:

— Fii cuminte, dacă vrei să-ţi fie bine!

Şi zicând acestea, a pornit prin lanul de grâu după femeia cea înaltă. Umbra trupului său voinic despica lumina soarelui şi

lanul de grâu deopotrivă, lăsând în urmă o dâră limpede, aşa cum lasă o bărcuţă care sparge apele.

Ayi l-a petrecut cu privirea, în timp ce imaginea bărbatului şi lanul auriu de grâu se contopeau încetişor. De departe răzbătea o adiere de vânt ce stârnea valuri fine peste lan. Păsări adunate în stol treceau în zbor ca norii întunecaţi, lăsându-şi ciripitul precipitat şi câte-o pană ce pluteau uşor. Apoi, s-a aşternut o linişte copleşitoare, fără margini.

În mintea lui Ayi totul se amesteca de-a valma, de parcă toate cele întâmplate cu puţin timp în urmă erau doar un vis. A scuturat din cap încercând să scape de senzaţia aceea de buimăceală. Şi-a amintit de mama, şi-a amintit de leacuri. Ar fi vrut să scape, dar de îndată a descoperit că nu-i mai era cu putinţă să se mişte în voie. A început să se zbată – mai întâi s-a lăsat pe spate cu toată puterea, apoi s-a pus pe sărit şi pe ţipat, asemenea unei maimuţe care tocmai fusese adusă din adâncul codrului. Într-un târziu, istovit, şi-a rezemat capul de trunchiul copacului şi a început să se jelească. Plânsul l-a ajutat să-şi verse tot amarul din suflet şi să se liniştească încetişor. A aplecat capul într-o parte şi a zărit cătuşele scânteietoare, ferecate pe degete. Erau prinse chiar la baza degetelor mari şi atât de strânse că bietele degete se învineţiseră, iar cea mai slabă mişcare îi stârnea o durere care-l seca la inimă.

Cu mare grijă, şi-a depărtat braţele de copac şi s-a răsucit în jurul lui până a ajuns să vadă râul Masang şi drumul de pe mal. Mai multe rândunici cu penele lucioase zburau pe deasupra

lui, atât de aproape, încât uneori atingeau cu pieptul roşiatec suprafaţa apei, tulburându-i calmul. Şi pe malul celălalt se aşternea tot un lan de grâu, la capătul căruia se zărea un cătun peste care o pânză deasă de fum se ţesea lin. Aplecându-şi capul, băiatul a dat cu ochii de punguţele cu leacuri, aruncate în iarbă, şi în clipa aceea tânguirea mamei i-a răsunat în urechi ca un tunet. A simţit pişcături în nas, după care lacrimile au năvălit din ochi vâscoase, ca o sevă de copac.

3

Mai târziu, din când în când, au trecut pe acolo ţărani cu coasele, mergând agale pe drumeagul de pe malul râului. Treceau grăbiţi, cu capul plecat, fără să-şi abată privirea în stânga sau în dreapta. Strigătele lui Ayi, plânsul lui erau în van, ca o piatră azvârlită în hău, căci toţi păreau să fi surzit. Uneori se mai găsea câte unul care să-i arunce câte o privire goală, dar nici acela nu se oprea, ci îşi continua mersul grăbit.

Băiatul a îndurat un chin fără margini în primele ore ale dimineţii, până când soarele roşu, ridicat în tării, a început să-şi schimbe culoarea devenind de un alb orbitor. Aburul subţire care plutise mai înainte prin lanul de grâu se împrăştiase deja fără urmă. Un vânt uscat dinspre sud-vest sufla în rafale, făcând spicele pârguite să se legene greoaie la fiecare pală. Mustăţile spicelor se înclinau în fel şi chip, frunzele se frecau necontenit unele de altele, iar boabele picau când şi când pe pământ precum fărâmiţele viermilor de mătase. Dinspre câmp se auzea

un foşnet care îţi dădea fiori, în timp ce în aer plutea izul grâului, însoţit de un praf înecăcios. Băiatul a simţit deodată cum sudoarea lipicioasă îi izvora de pe pielea capului şi o pornea la vale. Îi era cumplit de sete, căci în pântece flăcări pârjolitoare i se răsuceau nemiloase, stârnindu-i răsuflarea fierbinte care îi ardea nările. S-a zbătut din nou, sub povara durerii nimicitoare pricinuite de cătuşele care păreau să-i zdrobească degetele mari. Proptindu-se pe burtă şi tălpi, s-a înălţat un pic pe trunchiul copacului, imaginându-şi că ar putea să se ridice într-atât încât coroana să scape din îmbrăţişarea lui şi astfel să se elibereze definitiv. Îşi făcea socoteala că numai aşa şi-ar fi putut recăpăta libertatea, doar că tot ce a izbutit să facă a fost să dea cu capul de crengile bogate, iar visul său să se spulbere pe dată. Toţi muşchii i s-au înmuiat şi într-o clipă, de unde era cocoţat pe trunchiul copacului, a căzut la pământ. Scoarţa aspră l-a zgâriat pe burtă, iar degetele captive în cătuşe îl dureau ca după o lovitură devastatoare. A tras un ţipăt înfiorător şi s-a prăbuşit la pământ fără simţire.

Nu se ştie câtă vreme să fi trecut până când l-a trezit uruitul infernal al unei maşinării. S-a chinuit să deschidă ochii care de acum i se lipiseră de-a binelea şi în cele din urmă a reuşit să-şi desfacă pleoapele. Cum nu vedea nimic prin lacrimile tulburi, s-a frecat cu capul de scoarţa copacului până i s-a limpezit privirea şi astfel a băgat de seamă că pe drumul pe care venise el dis-de-dimineaţă se apropia acum un tractor de culoare cărămizie. Drumul era denivelat şi de aceea tractorul se

tot hurducăia, ca un armăsar nestrunit. Şoferul, cu părul ciufulit şi purtând ochelari de soare, stătea drept pe scaun, de parcă era o statuie de piatră. În remorca cenuşie se aflau trei oameni cărora nu le vedea feţele; doar îi auzea cântând. Băiatul s-a proptit cu braţele de trunchiul copacului şi astfel a izbutit să se înalţe în picioare, după care a strigat din răsputeri:

— Ajutor! Ajutor!

Tractorul s-a oprit în faţa cimitirului, moment în care cei din remorcă au amuţit; numai tractorul mai făcea zgomot cu duduitul lui. Deasupra cabinei se înălţa ţeava metalică prin care fumul ieşea în rotocoale viguroase, necontenite. Ayi striga întruna, cu gâtul întins, dindărătul copacului, iar la auzul strigătului său disperat cei din remorcă au încremenit pentru câteva clipe, neştiind ce se petrece; i-au zărit capul abia după ce s-au înclinat puţin. Cei trei oameni din remorcă au coborât unul după altul – mai întâi un bărbat mărunt, dar foarte sprinten, urmat de un zdrahon de bărbat, iar apoi de o femeie cu pielea negricioasă şi părul scurt. Cu toţii s-au adunat în faţa pinului şi au privit cu atenţie cătuşele prinse pe degete, după care au schimbat priviri uluite. Cel mic de statură bătea întruna din genele îndărătul cărora lucea o privire ca de gheaţă.

— Cine te-a legat aici? a întrebat el cu voce aspră.

— Un bătrân, i-a răspuns Ayi timid.

Pipernicitul, căruia îi lipseau câţiva dinţi din gură, a pufnit plin de dispreţ. Apoi, a scos din buzunarul hainei o lupă şi şi-a aplecat capul mare ca o baniţă ca să cerceteze cu atenţie

cătuşele, asemenea unui entomolog care vrea să afle toate tainele furnicilor. Zdrahonul l-a bătut uşor pe spinarea încovoiată şi l-a întrebat cu voce înfundată:

— Bătrâne Q, ce faci aici? Te crezi vreo zeitate?

El a ridicat capul, a scos o bucată de flanel cărămiziu şi a şters cu grijă lupa.

— Ce chestie straşnică! Zău că-i mare grozăvie! a spus el plin de admiraţie. Marfă americană autentică!

— Bătrâne Q, ce aiureli mai spui! Se găsesc televizoare color de import, frigidere de import, dar n-am auzit în viaţa mea de cătuşe de import, a spus zdrahonul, apropiindu-se ca să vadă mai bine. Oricum, prostioara asta chiar că-i lucrată cu mult meşteşug.

— Copile, ce-ai păţit? Cine te-a încătuşat aici? a întrebat femeia cu pielea negricioasă, pe un ton plin de compasiune.

— Un nene bătrân, i-a răspuns Ayi.

— Da ce i-a venit să te lege aici? a întrebat Bătrânul Q.

Ayi scutura din cap buimac.

Bătrânul o a izbucnit în hohote de râs, după care a întors capul către tovarăşii săi şi a spus:

— Ciudată treabă, ce ziceţi? Un nene bătrân să lege un copil aşa, din senin, fără niciun motiv.

Apoi i-a aruncat o privire răutăcioasă lui Ayi, spunându-i:

— Sigur ai făcut tu vreo nenorocire! Ia zi, nu cumva i-ai furat găina sau i-ai spart vreun geam?

— N-am furat găini şi nici n-am spart geamuri, a răspuns

băiatul, simţindu-se profund nedreptăţit. Mama a căzut bolnavă la pat, scuipă sânge, iar eu m-am dus să-i cumpăr leacuri...

— Tacă-ţi fleanca! a strigat Bătrânul Q cu asprime în glas. Drept cine mă iei? Crezi că ne arunci o minciunică şi noi sărim să-ţi desfacem repede cătuşele? Hm! Mi-am dat seama dintr-o privire că eşti un neisprăvit. Sigur ai făcut tu ceva nelegiuiriri şi de-aia te-a priponit poliţia cu cătuşe aici.

— Eu n-am făcut nimic, n-am făcut... Mama e pe moarte. Vă rog, daţi-mi drumul... i-a implorat băiatul.

— Crezi că ne duci de nas cu câteva lacrimi? l-a repezit Bătrânul Q. Generaţia asta a mea a văzut prea multe lacrimi. Desigur că în spatele lacrimilor există minciună, există şi adevăr, dar mai mult este minciună. Moscova nu crede în lacrimi, ca să zic aşa.

— Gata, Bătrâne Q! Ce-l tot ameninţi pe bietul copil? l-a dojenit femeia cu pielea negricioasă. Apoi s-a întors spre bărbatul cel voinic şi i-a spus: Voinice P, găseşte o soluţie şi eliberează-l!

— Cum se desface asta? a bombănit Voinicul, în mod vădit stânjenit.

— Pune-ţi mintea la contribuţie, l-a îndemnat Negricioasa. Când vezi moartea cu ochii tăi, poţi să nu faci tot ce-ţi stă în putinţă ca să salvezi pe cineva?

— Dacă aici era legat un lup, oare trebuia să-l salvăm şi pe ăla? a zis Bătrânul o rânjind.

— După câte bag eu de seamă, tu eşti un lup, şi încă unul

foarte crud, i-a răspuns Negricioasa.

Voinicul P a râs şi s-a dus în faţa pinului. L-a apucat pe Ayi de braţele subţiri şi i-a spus:

— Mai rabdă puţin, să vedem dacă nu putem să tragem de cătuşele astea.

Şi nici nu şi-a terminat bine vorba că a început să tragă cu toată puterea, făcându-l pe bietul copil să urle ca un porc înjunghiat.

— Trage! l-a îndemnat Bătrânul Q cu o voce cinică. Şi dacă îi smulgi braţele, cătuşele alea tot nu o să se desfacă.

Negricioasa l-a lovit cu piciorul pe Voinicul P şi l-a ocărit.

— Tâmpitule, vrei să-l rupi în bucăţele?

— Păi, de asta mi-era teamă şi mie, s-a apărat Voinicul.

— Micuţule D, ia vino şi tu să vezi despre ce-i vorba! l-a chemat ea pe şoferul care tocmai strângea nişte şuruburi la tractor.

Micuţul a tras un fluierat şi s-a apropiat.

— Flăcău, cu ce drăcie te-ai jucat? a spus el, lovind copilul uşor pe creştet.

— Ajută-l să le desfacă! l-a îndemnat Negricioasa. Cred că numai tu eşti în stare de aşa ceva.

Micuţul D s-a întors la maşină şi a revenit cu o cutie de scule, din care a scos cleştele, pila, ciocanul şi a început să meşterească asupra cătuşelor.

— Vă chinuiţi degeaba, a zis Bătrânul Q.

— Tu nu eşti în stare de nimic, l-a apostrofat Negricioasa,

aşa că mai bine ai sta deoparte. Nu veni acum să ne descurajezi!

Micuţul D se tot încrunta; s-a gândit ce s-a gândit şi deodată pe chip i-a răsărit un surâs. A scos de pe fundul cutiei de scule o pânză de bomfaier şi a spus:

— Probabil că merge cu pânza asta de bomfaier. Frăţioare, mai rezistă puţin!

Micuţul D i-a depărtat degetele mari băiatului, a vârât pânza printre ele şi a început să frece, în nădejdea că aceasta era soluţia salvatoare. Ayi strângea din dinţi, fără să scoată nici cel mai mic zgomot. Pânza freca pe cercul de oţel, cu un scârţâit atât de ascuţit, că părea să le străpungă tuturor timpanele. După câteva minute de chin, micuţul s-a uitat la cătuşe şi a băgat de seamă că pânza nu lăsase nici cea mai mică urmă, dar în schimb se tocise de tot.

Micuţul D i-a spus Negricioasei:

— Surioară, n-am ce face. Prostia asta e prea tare.

— Păi, nu v-am zis eu, s-a băgat în vorbă Bătrânul Q, parcă bucurându-se de nenorocirea altuia. V-aţi enervat când v-am zis, dar cătuşele astea sunt din aliaj, de zece ori mai rezistente decât pânza ta de bomfaier.

Micuţul D o privea neputincios pe Negricioasa, cu un aer vinovat. Apoi, şi-a tras o palmă în cap şi a spus răspicat:

— Am găsit! Chiar că-s prost! Păi, n-am putea să tăiem copacul şi să-l eliberăm pe copil?

— Acum iar o să ziceţi că mă bag în seamă, dar daţi-mi voie să vă întreb, copacul ăsta poate fi tăiat? a spus Bătrânul o

arătând spre piatră funerară din faţa mormântului, pe care erau gravate câteva cuvinte. Cimitirul acesta, Hanlin, este un important vestigiu, protejat la nivel de regiune. Să tai copacul? Mai bine ai înghiţi otravă. Tăiaţi-l, doar că mă tem că n-o să apucaţi să-i eliberaţi lui degetele mari, că mâinile voastre o să şi fie prinse în cătuşe.

— Păi, dacă aşa stă treaba, înseamnă că n-avem ce face, nu? Nu putem decât să ne uităm la el cum rabdă aici vântul şi arşiţa, cum se usucă încetul cu încetul şi moare ca o broască atârnată pe o creangă de copac.

— Poate că o să aibă noroc şi o să vină unul mai priceput care să deschidă cătuşele, a zis Bătrânul Q.

— Am auzit de un hoţ renumit, poreclit „Zbor pe deasupra ierbii", care e în stare să descuie cătuşe cu un fir metalic subțire, a intervenit Micuţul D în discuţie.

— „Zbor pe deasupra ierbii"? a întrebat Bătrânul Q, cu un zâmbet dispreţuitor pe buze. A fost împuşcat acum trei ani.

— Atunci de ce nu căutăm un lăcătuş priceput? a întrebat Voinicul P.

— Eu cred că şi cineva cu un aparat de sudură ar putea să le desfacă, a zis Micuţul D.

— Adică să-i ardă şi degetele, nu? i-a dat replica imediat Voinicul P.

— Fraţilor, nu vă mai zbuciumaţi atât! Ca să desfaci un lacăt, tot mai de folos e ăla care l-a încuiat, a zis Bătrânul Q, ridicându-şi capul şi privind soarele. Dacă vă tot certaţi aşa, o să

pierdem şi banchetul, a mai adăugat el.

Apoi a pornit-o către tractor, iar după câteva clipe ceilalţi trei s-au îndepărtat şi ei deznădăjduiţi.

Tractorul s-a pus în mişcare încetişor. Bătrânul o a strigat din remorcă:

— Copile, stai acolo cuminte! Cătuşele astea au un arc înăuntru şi cu cât te zbaţi mai mult, cu atât te strâng mai tare. Ai grijă să nu-ţi rupi oasele!

— Nu-l mai speria! a spus Voinicul P.

— Mai tăceţi dracului din gură! a zbierat Negricioasa.

4

Tractorul s-a îndepărtat duduind, iar în urma lui a rămas o dâră groasă de fum. Ayi se izbea cu fruntea de copac şi plângea în hohote. Deja îi secaseră lacrimile şi numai picăturile de sânge de pe frunte se mai rostogoleau fierbinţi la vale, până îi ajungeau pe buze. Prin păienjenişul care i se lăsase pe ochi întrezărea o imagine înfricoşătoare: o broscuţă cu picioarele legate atârna de o creangă, în timp ce un tânăr saşiu o pârlea cu torţa pe care o ţinea în mână. Trupuşorul broscuţei sfârâia şi scotea un fum albicios, însă treptat a pierit şi fumul, s-a stins şi torţa, iar broscuţa a devenit un trup inert, înnegrit de foc. În clipa în care băiatul a închis ochii, corpul i-a fost cuprins de o moliciune fără margini.

Ca prin vis, în starea de toropeală care pusese stăpânire pe el, Ayi a auzit din nou paşi răsunând în apropiere. Şi-a făcut

curaj, a deschis ochii şi a văzut un şuvoi de foc de un roşu închis care plutea încetişor pe drum. Băiatul a scuturat din cap şi a strâns din dinţi ca să-şi limpezească mintea, iar fantasmele să piară. Aşa şi-a dat seama că se apropia o femeie îmbrăcată într-o haină cărămizie, cu o pălărie mare, de paie, pe cap. Mergea înfruntând pieziş razele soarelui.

— Ajutor...! a scâncit băiatul.

Femeia s-a oprit şi, dându-şi pălăria de pe cap, a privit cu atenţie în direcţia copilului. El a vrut să mai strige, dar din gât îi ieşea doar un hârâit straniu şi înfundat. Era agitat şi tare ar fi vrut să-şi poată ridica mâna, ca să-şi destupe gura parcă înfundată cu paie.

Într-un târziu, femeia l-a observat şi a pornit spre mormânt. Cum venea ea aşa, scăldată de razele de soare, chipul ei se asemăna cu o floarea-soarelui peste care se aşternuse un strat de poleială. Femeia se apropia încetişor. Ayi a adulmecat un parfum pătrunzător, uscat, pe care trupul ei îl răspândea în valuri, un parfum care pur şi simplu îl ameţea, stârnindu-i dorinţa de a-şi lua zborul. Femeia s-a oprit, iar parfumul acela uscat încă mai stăruia. Chipul ei când se rotunjea, când se alungea, ba era alb ca varul, ba era auriu; acum era blând precum chipul mamei, acum era fioros precum chipul monştrilor din legende. Ayi mijea uşurel ochii şi îi închidea repede, fiindcă ar fi vrut s-o privească, dar îi era teamă.

Până la urmă, a deschis ochii larg şi a văzut o femeie în carne şi oase care stătea în faţa lui. În mâna stângă avea o seceră

mare, cu luciri reci, în timp ce în mâna dreaptă ţinea un ceainic vechi de bronz; două bretele late i se încrucişau pe piept, căci în spate, într-un săculeţ de pânză, ducea un bebeluş căpăţânos, care îşi sugea cu zgomot degetul mare. Femeia s-a apropiat şovăielnic de pin şi a întrebat moale:

— Ce faci aici, copile?

A rostit aceste vorbe şi nici măcar n-a aşteptat răspunsul că a şi lăsat jos ceainicul şi coasa şi a intrat în lanul de grâu din spatele mormântului, unde s-a aşezat pe vine. Numaidecât s-a auzit limpede un susur. Cum stătea ea aşa, ciucită acolo, pălăria de paie aurii parcă plutea pe apă. Nu după multă vreme, femeia a venit din spatele mormântului. Copilul pe care îl ducea în spate a început să plângă, iar curând plânsul s-a transformat în urlet, ca şi cum îi zdrobea cineva capul cu ciocanul.

— Micuţa mea comoară, micuţa mea comoară, nu mai plânge!

Copilul însă urla din ce în ce mai tare şi în urletul lui asurzitor părea să se adune ţipătul a mii de păsări. Femeia s-a grăbit să-l tragă pe copil în faţă şi s-a aşezat pe un altar de piatră, în timp ce bătea uşor copilul cu palma pe spate, ca să-l potolească. Apoi l-a desfăcut din săculeţ, a scos din bluză un sân veştejit şi i-a îndesat copilului în gură sfârcul care semăna cu o mură. Cu gura acoperită, copilul a încetat să mai plângă şi numaidecât peste cimitir s-a aşternut tăcerea. Două veveriţe micuţe, gălbui, se hârjoneau de parcă erau singure pe lume. Au început să se fugărească sărind de pe spinarea leilor de piatră pe

capetele oamenilor de piatră şi de acolo pe coarnele caprelor de piatră, după care au aterizat în capul lui Ayi, dar numai ca să poată ajunge mai uşor în vârful pinului. Ţopăiau scoţând ţipete ascuţite. Femeia uitase de prezenţa lui Ayi şi nu făcea altceva decât să-şi privească cu o nesfârşită tandreţe pruncul de la piept. Buzele îi tremurau uşor, căci fredona o melodie cu un murmurat care semăna mai degrabă cu sfârâitul tăiţeilor puşi la fiert, dar şi cu zumzetul de albine. Cântecul ei l-a emoţionat nespus pe Ayi, lăsându-i sentimentul ciudat că acel bebeluş care sugea era chiar el, iar femeia aceea grasă care stătea pe altarul de piatră era mama lui. Mai mult decât atât, simţea în gură gustul ba dulceag, ba acru de lapte; era asemenea gustului de sânge. Se ruga în sinea lui ca acele clipe să încremenească pentru totdeauna, aidoma unor floricele gălbui prinse în sticla unui bol...

Copilul a adormit sugând, iar când mama a încercat să-i tragă sfârcul, el a strâns gura. Sânul s-a întins ca un cauciuc, până când s-a eliberat, cu un pocnet uşor, din strânsoarea copilului. Un stol de ciori negre ca smoala s-a înălţat din lanul de grâu, tăcut ca o apă moartă, şi s-a tot rotit, ca un vârtej negru. Rotirea lui se împletea cu croncănitul ascuţit care tulbura sălbăticia în cele patru zări, în timp ce izul de carne stricată se împrăştia sub dogoarea razelor de soare. Ayi a văzut-o pe femeie cum privea în sus către ciori şi a ridicat şi el capul să le urmărească până s-au contopit cu aburul lăptos, în marea de lumină.

Pe urmă femeia şi-a pus copilul în spate, şi-a aşezat bretelele la piept, după care a ridicat de jos secera şi ceainicul. Ayi plângea înfundat. Femeia l-a privit cu coada ochiului. Buzele ei cărnoase murmurau ceva în timp ce pe chip i se aşternea o expresie de groază. Părea că ezită şi încearcă să privească în altă parte. Băiatul s-a uitat în ochii ei umbriţi de pălăria de paie, cu o privire în care se amestecau reproşul şi implorarea. Femeia s-a apropiat cu paşi şovăielnici, a întins arătătorul grăsuţ şi a împuns uşor obiectul acela cu reflexii albăstrui, după care l-a tras pe Ayi de degetele mari, care de-acum aveau o culoare vineţie. Ayi s-a înfiorat uşor. Femeia şi-a retras repede mâna, de parcă ar fi fost arsă cu fierul înroşit. Peste ochi părea a i se fi lăsat un văl de ceaţă şi, cu buze tremurânde, a întrebat mai mult ca pentru sine:

— Copile, cum ai făcut asta? Cum ai făcut asta?

S-a dat un pic mai în spate, moment în care tocul pantofului i s-a încurcat în iarbă, făcând-o să se clătine, ca o căruţă încărcată până la refuz. Ayi o ţintuia cu privirea, iar din ochi parcă îi izvorau picături de sânge, nu lacrimi. Ea a rânjit stingherită, lăsând la iveală o strungăreaţă foarte mare, ce o făcea să pară şi jalnică, dar şi foarte urâtă.

— N-am cum să te ajut, copile! a spus ea, retrăgându-se cu paşi mici. Treaba asta nu-i de colo, copile. Bietul de tine...

Apoi s-a întors brusc şi a luat-o la fugă ca o nebună, chiar dacă şi burta, şi copilul din spinare i se zgâlţâiau cu putere. Deznădejdea l-a copleşit pe Ayi şi capul i-a căzut în piept ca un

spic de grâu doborât de lovitura năprasnică a biciului. Femeia a alergat ce a alergat, după care s-a oprit dintr-odată. S-a întors către băiat şi un surâs strălucitor, ca roua de dimineaţă sau poate ca roua de seară, s-a aşternut pe chipul ei mare.

— Nu cumva eşti vreun duh? a întrebat ea şi s-a grăbit să adauge cu vocea gâtuită de emoţie: Sau oi fi vreo zeitate? Nu cumva sunteţi o întruchipare a lui Buddha Guanyin, de la Marea de Miazăzi, venită să ceară milă şi îndurare, ca să-mi încercaţi credinţa? Mă aşteaptă oare vreo iluminare? Căci altfel cum de ar fi lucrurile aşa ciudate?

Pe dată, femeii i s-au umplut ochii de lacrimi tulburi. S-a repezit cu mare sprinteneală în faţa pinului, a pus jos ceainicul, a înşfăcat secera cu amândouă mâinile şi a înfipt-o în trunchiul copacului. Secera a muşcat adânc în lemn şi a rămas neclintită acolo. Femeia s-a opintit zdravăn, gâfâind, ca s-o scoată şi abia dacă a izbutit. Când i-a văzut tăişul, s-a schimbat la faţă.

— Ia uite, s-a stricat de tot. Cum o să mai secer eu grâul de acum încolo? Ei, copile! a spus ea. Ai văzut cu ochii tăi, a continuat femeia, arătându-i secera, s-a stricat de tot lama!

S-a îndepărtat câţiva paşi, după care s-a întors spre el şi a spus:

— Am zis eu că oi fi duh, oi fi demon, dar poate că eşti doar un copil prăpădit.

Apoi a aruncat secera şi cu nişte gesturi stângace a ridicat ceainicul; cu o mâna i-a susţinut fundul, iar cu cealaltă i-a îndreptat gâtul către gura băiatului.

— Haide, bea! Sigur ţi-e sete! Bea un pic de apă!

Ayi s-a supus; a prins ciocul ceanicului cu buzele şi a sorbit o gură. Senzaţia de arsură nu i s-a potolit, ci dimpotrivă, s-a înteţit, ca atunci când torni gaz peste flăcări. Apoi a şuierat disperat, de parcă tot trupul şi sufletul i-ar fi fost invadate de o senzaţie minunată de umezeală, însă numaidecât femeia i-a smuls ciocul ceainicului din gură. A zgâlţâit ceainicul şi a spus pe un ton vinovat:

— Deja s-a dus jumătate din apă. Nu că m-aş calici eu la un strop, dar bărbatul meu seceră grâul pe câmp şi mă aşteaptă cu apa. E un om iute la mânie, care e în stare să te snopească în bătaie, nu se uită unde dă. Iartă-mă, copile! Poate că eşti o întruchipare a unei zeităţi, nu?

Apoi femeia a plecat. După mai mulţi paşi, a mai întors o dată capul. Iar a mai făcut câţiva paşi, iar a întors capul. Deşi nu-i desfăcuse cătuşele de la degete, totuşi Ayi simţea cum inima îi era copleşită de recunoştinţă. Acum, că băuse apă, ochii i s-au umplut iarăşi de lacrimi.

5

După-amiază, pe la ora unu şi ceva, soarele ardea necruţător, făcând pământul să dogorească precum o bucată încinsă de fier. Pe trunchiul pinului, în locul unde lama secerei muşcase din lemn, se iviseră câteva picături de sevă. Jumătatea de ceainic de apă pe care o băuse Ayi i se evaporase demult prin piele. Avea de-acum senzaţia că i se despică ţeasta de durere, iar

creierul parcă se strânsese şi el şi ajunsese cât un cocoloş uscat la vânt. Băiatul a îngenuncheat la rădăcina copacului, de-a dreptul buimac. Urechile îi vâjâiau întruna din pricina unui zgomot care parcă venea din străfundul creierului. Degetele mari, prinse în cătuşe, erau umflate ca nişte morcovi, care semănau atât de mult, de parcă ar fi fost doi fraţi gemeni, nespus de îngâmfaţi. Lângă o tufă de lotusul-calului, înţesată de flori albe, cele două punguţe cu leacuri, legate laolaltă, zăceau stinghere. Hârtia grosolană în care fuseseră împachetate, călcată în picioare de nu se ştie cine, lăsa la iveală rădăcini de plante şi scoarţă de copac. Când le-a adulmecat mirosul, pe dată i-a răsărit în minte imaginea mamei îngenuncheată pe *kang*. Se tânguia amarnic, iar plânsul ei sfâşietor răsuna în văzduh şi se pierdea în depărtare. Băiatului îi coborâră colţurile gurii, dar nu era în stare nici să dea glas suferinţei, nici să plângă. Inima părea ba că-i stă în loc, ba că o ia la trap. Se străduia din răsputeri să nu cadă într-un somn adânc, doar că pleoapele i se închideau greoaie şi molatice. Avea senzaţia că atârnă pe marginea unei prăpăstii, iar jos se deschide o văioagă nespus de adâncă, prin care suflă vântul uscat, joacă o hoardă dezlănţuită de demoni, se rostogolesc unele după altele cranii, în timp ce lupi flămânzi, cu capetele înălţate, cu colţii rânjiţi, cu limbile roşii atârnate şi balele picurânde se învârt în cerc şi urlă prelung. În timp ce băiatul ţinea cu amândouă mâinile o buruiană smulsă din rădăcină, unghiile degetelor mari prinse în cătuşe, asemeni ochişorilor unor broscuţe moarte, lăsau dâre de sânge peste tot

în jur. A strigat-o pe mama din toate puterile. Mama s-a dat jos de pe *kang*, cu o pânză albă pe umeri, de parcă ar fi dus nori albi în spate, şi s-a ridicat sus, sus, apoi s-a rotit şi a coborât încetişor. Ayi a lăsat deoparte buruiana şi a început să cadă – plutea, se legăna, ca şi cum ar fi scăpat de povara propriei greutăţi. Mama a întins mâna şi l-a prins, trăgându-l sus în zbor, şi s-a tot ridicat până a ajuns în tăriile cerului. Dedesubt, norii albi erau aşijderea pământului înzăpezit, cu răsuceli şi dâmburi. În faţă şi în spate se aşternea puzderie de stele – unele mari cât roata olarului, altele mici ca nişte castronaşe, toate nespus de luminoase şi strălucitoare, de o frumuseţe fără margini. Mama l-a îmbrăţişat. Stăteau pe o stea acoperită de muşchi verde-lucios, atât de alunecos şi rece. Copilul a ridicat capul şi şi-a privit mama.

— Mămico, te-ai făcut bine! Până la urmă te-ai făcut bine! a spus el cuprins de o bucurie nespusă.

Surâzătoare, mama a întins mâna şi l-a mângâiat pe creştet, dar atingerea ei i-a stârnit o durere intensă, ca şi cum l-ar fi înţepat un scorpion. Deodată, a văzut cum chipul mamei prinde a se schimonosi, nasul i se transformă într-un cioc de uliu, iar din gură i se iveşte o limbă despicată, ca de şarpe, de un roşu închis. Băiatul a tras un ţipăt de spaimă şi într-o clipă steaua de sub picioare a început să se rostogolească precum o minge plutind pe ape. Odată cu ea, băiatul a simţit cum se prăbuşeşte cu o viteză uluitoare, până când s-a izbit cu putere de pământ, înfigându-se în ogor şi stârnind un val de praf...

Ayi s-a trezit din coşmar, cu fruntea năduşită. În faţa

ochilor lui erau tot pinul, cimitirul şi lanul de grâu cel fără de sfârşit. Vântul care sufla dinspre sud-vest începuse să se înteţească, dar dogorea ca o pălălaie scuipată de un cuptor uriaş. Grâul se vălurea tulburat, iar în nemărginirea lui se zărea un punct strident, ca o picătură ce se zbătea în mijlocul fluidului auriu. Era un utilaj de un roşu-aprins care se plimba prin marea aceea de grâu, lăsând în urmă o pâclă gălbuie. Pe drum se tot vânzoleau oameni încoace şi încolo, bărbaţi, femei, dar nimeni nu-l băga în seamă. Simţindu-şi inima cuprinsă de flăcările furiei, băiatul a început să roadă ca un nebun scoarţa copacului, până când şi-a zdrelit buzele şi i s-au strepezit dinţii. Ura, ura degetele acelea prinse în cătuşe, ura soarele pârjolitor, ura oamenii de piatră, caii de piatră, altarul de piatră, ura utilajul, îi ura pe cei care, ca nişte marionete, trebăluiau în marea de grâu, ura crestăturile din scoarţa copacului, ura această lume. Numai că el n-avea ce face decât să roadă scoarţa. Îi intraseră aşchii printre dinţi, iar gura îi era plină de sânge. Pinul însă rămânea neclintit, căci el nu ştia nici ce-i durerea, nici ce-i mâncărimea, nu cunoştea nici umilinţa, nici furia. Deodată, gândul morţii i s-a strecurat uşor în minte şi nu l-a părăsit multă vreme, până când a început să-şi izbească fruntea de copac. Urechile îi vâjâiau, iar curând în faţa ochilor i s-a ivit un drum cenuşiu care ducea către iad...

Când Ayi şi-a venit în simţiri, a băgat de seamă că bolta se acoperise cu nori plumburii, apăsători, iar soarele dispăruse fără urmă. Vântul şuiera în rafale, stârnind freamătul ogorului palid.

Nenumărate spice se frângeau, boabele de grâu cădeau la pământ. Un fulger roşu a luminat marginea cerului, după care un tunet asurzitor a bubuit nemilos. Pe câmp, oamenii fugeau speriaţi care-ncotro, ca nişte şobolani scoşi din vizuină de apa care năvălea peste ei.

Norii se adunau iute, făcând văzduhul să se întunece tot mai mult. Brusc, vântul a contenit, aerul a încremenit, rândunelele s-au înălţat deasupra norilor, în timp ce animalele mici căutau buimace o ascunzătoare cât de puţin încăpătoare. Cerul era mai negru decât noaptea cea mai întunecată, lipsit de sclipirea stelelor. În bezna grea s-a auzit plânsul unei fete, dar a încetat numaidecât, ca şi cum brusc cineva i-ar fi acoperit gura cu palma. Pe neaşteptate, un şuvoi de lumină verde, presărat cu scântei, a sfâşiat negura şi de îndată câteva mingi de foc s-au rostogolit printre morminte, ca nişte vietăţi neştiute. Au urmat apoi zgomote în cascadă, iar aerul s-a umplut de miros de cauciuc ars. Băiatul nu mai auzea nimic, de parcă îi fuseseră astupate urechile. O parcelă cu grâu din spatele mormântului a luat foc, iar fumul alb s-a ridicat către cer, doar ca să se contopească acolo cu norii mohorâţi. Apoi, imediat, văzduhul s-a luminat în roşu-cinabru de fulgerele care păreau să zguduie pământul. Lanul de grâu se răsucea ca prins într-un vârtej. Pământul tremura, iar într-o clipă pinul s-a aprins ca o torţă. Băiatul a simţit o durere surdă în cap şi imediat un obiect cât o minge de ping-pong s-a rostogolit pe pământ. Grindina! Bucăţi de gheaţă strălucitoare au pornit să cadă în rafale – unele erau

cât oul de pasăre, altele cât sâmburele de caisă. Pocneau în cădere ca nişte pietricele pe ţiglă. La început, când cele câteva bucăţele de piatră l-au atins, mai simţea durerea, însă curând o senzaţie de amorţeală i-a cuprins tot trupul. Vedea în faţa ochilor o mare de un alb cenuşiu, apoi aerul rece, alburiu, i-a pătruns în oase şi toate membrele şi toate mădularele lui au devenit şi ele alb-cenuşii şi reci ca gheaţa. Doar în adâncul sufletului mai tăinuia o fărâmă palidă de căldură, asemenea unei inimi de vrăbiuţă, asemenea strălucirii plăpânde a licuriciului.

6

Când s-a înserat, Ayi s-a trezit din nou. Grindina căzută pe pământ deja se topise, iar ogorul era răvăşit. La poalele pinului zăcea o bufniţă moartă, în timp ce de crengi atârna ceva ce semăna cu maţele de peşte. Băiatului îi clănţăneau dinţii întruna, iar trupul îi era alb şi strălucitor, ca un filament de bec aprins. „Oare mai sunt viu? Poate că deja am murit şi am ajuns pe tărâmul acela întunecos despre care am auzit-o pe mama vorbind odinioară". În jur se adunau încetul cu încetul flăcări verzui. Dar oare nu erau acestea chiar flăcările demonice ale iadului? I se iveau dinaintea ochilor tot felul de demoni – unii săreau de pe crengi, alţii ţâşneau din pământ; unii aveau coarne de vită, alţii chip de cal. Mai erau şi nişte animăluţe pufoase, îmbrăcate cu pantalonaşi roşii de mătase, care îşi arătau strungăreaţă mare şi ochii ca nişte biluţe de sticlă; stăteau cu urechile ciulite, nişte urechi transparente, mai mari decât

căpăţânile lor. Cu toţii cântau pe lângă el, ţopăiau necontenit, ba unii chiar săreau pe el, i se prindeau de urechi, îl întrebau câte ceva cu voci subţirele precum bâzâitul de ţânţar; unii îi rodeau urechile, alţii îl muşcau de nas, doi dintre ei stăteau cu picioarele încrucişate chiar pe încheietura mâinii lui şi îi rodeau degetele prinse în cătuşe, cranţ-cranţ, aşa cum rod iepurii morcovii degeraţi. Muşcaţi! Muşcaţi! Îi încuraja el pe micii demoni. Sfâşiaţi-mi degetele mari, ca să mă eliberez şi eu. Demoni micuţi, aveţi şi voi mame? Aha, chiar aveţi. Mămica mea, mămica mea e bolnavă, scuipă sânge. Dacă o să-mi sfâşiaţi degetele, o să pot să mă duc s-o văd... Îşi revenise deodată şi îşi amintea de cele două punguţe cu leacuri. Leacurile mele? Leacurile pe care le luasem pentru mama? Am dat în schimbul lor acele de păr ale mamei. Punguţele fuseseră zdrobite sub răpăiala grindinei, se îmbibaseră de apă şi se amestecaseră cu noroiul şi cu buruienile. Ayi a simţit cum o imensă deznădejde pune stăpânire pe el. Măicuţă, măicuţă, s-a zis cu leacurile tale! Ar fi vrut să muşte din scoarţa copacului, doar că odată ce dinţii lui au atins scoarţa aspră, disperarea şi-a arătat iarăşi chipul. Înspre apus, cerul avea o culoare sângerie, peste care se răsfiraseră fărâme de nori. Acolo unde se ivea dindărătul norilor, pe cer păreau să se înfiripe când frunze de smarald, când petalele de trandafir. Doar plânsul unei femei răsuna pe câmpul scăldat de lumina amurgului; s-a auzit la început slab, apoi tot mai intens, până când a cuprins tot ogorul. Grâule! Grâule! Cerule! Cerule! S-a terminat cu tăiţeii. S-a terminat cu

pâiniţele. S-a terminat cu colţunaşii. Nu ne-a mai rămas nimic. Totul a fost zdrobit şi aruncat în noroi. S-a ales praful de tot. Peste jalea care cuprinsese de-acum tot câmpul a răsunat cântecul limpede al unui bărbat, un cântec ce se înălţa cu mult deasupra celui mai înalt copac. Grâule! Grâule! Grâul nostru... grâul cel parfumat... grâul cel dulce... grâul cel drag... grâule, grâule... grâul nostru...

Cântecul se auzea tot mai tare, în timp ce plânsul slăbea, se prăbuşea, se înfunda. Luna argintie, mare cât roata carului, se ridicase pe boltă. Norii roşietici deveneau tot mai palizi, se împrăştiau, piereau. Însufleţit pe neaşteptate de cântecul ce se repeta la nesfârşit, băiatul s-a ridicat în picioare. Vibra ca un arc. Cântecul semăna tot mai mult cu apele fluviului, semăna cu grâul, semăna cu o hăinuţă de bumbac. Cântecul era precum luna strălucitoare, precum razele ce aşterneau lumină în sufletul lui. Puţin mai devreme, băiatul îşi întinsese capul şi izbutise să-şi muşte unul din degetele mari şi parcă muşcase ceva ce nu avea nicio legătură cu el însuşi, ceva rece şi dezgustător. Avea senzaţia că sfâşiase cu dinţii degetul, după care îl scuipase pe pământ, fiindcă într-adevăr auzise când căzuse. A deschis gura şi a muşcat şi celălalt deget cu dinţii aceia parcă înmuiaţi în ură. Şi pe acesta l-a scuipat şi a auzit cum cade pe pământ. N-a privit înspre degetele lepădate, dar şi le închipuia cum se bucură şi fug fericite. Plin de speranţă, s-a lăsat pe vine, cu braţele ţepene, de parcă erau nişte drugi de fier. Avea senzaţia că încheieturile mâinilor se împiedicau de trunchiul

copacului. O spaimă înfiorătoare i s-a strecurat în inimă ca un şarpe ticălos. Instinctiv, s-a lăsat pe spate şi în clipa aceea a auzit cum cătuşele se desprind de la rădăcina degetelor, după care s-a prăbuşit şi el la pământ. Stătea întins, cu faţa către cer, privind pinul care îi scăpase din îmbrăţişare, spre plăcuta lui surprindere. Luna plină cernea o strălucire albăstruie pe bolta transparentă, în timp ce nenumărate flori albe, adunate în buchete, cădeau greoaie din razele lunii. O aromă tainică plutea în aer, iar lumina părea să curgă în valuri. Florile albe cădeau neîncetat în faţa lui, aşternând o potecă de boboci proaspeţi şi lumină revărsată, învăluită într-un parfum ce umplea nările. Ayi s-a ridicat tremurând şi s-a năpustit spre drumul acela ademenitor, doar că pe dată capul greu şi picioarele şubrede l-au pus jos. A simţit pe buze atingerea pământului rece.

Apoi a zărit un copilaş micuţ-micuţ, de culoare cărămizie, desprinzându-se din trupul lui, ca o păsăruică ce se iveşte firavă din găoace. Avea trupul lucios, mişcările sprintene, aşijderea unui peştişor negru care înota în sus pe razele lunii. S-a oprit la poalele pinului, dar numai ce şi-a mişcat mâinile ca leacurile acelea împrăştiate prin ţărână – rădăcină cu rădăcină, bucăţică cu bucăţică, bob cu bob, fărâmă cu fărâmă – s-au adunat laolaltă într-un zbor nebun. A frânt o rază de lună, cu un foşnet ca de mătase sfâşiată, şi le-a învelit grijuliu. Apoi şi-a fluturat braţele cam tot aşa cum păsările îşi flutură aripile în zbor şi a alunecat într-o plutire lină către poteca înţesată cu flori proaspete şi scăldată de lumina lunii. Din locul de unde fuseseră smulse

degetele mari se iviseră picături de sânge ca nişte periuţe strălucitoare şi molatice care cădeau, pic-pic, pe petalele florilor parcă sculptate în agate şi jad alb. Copilul îşi chema duios mama, îi cânta un cântecel grâului şi zburda pe drumul acela minunat şi strălucitor, abia croit. Alerga tot mai avântat, lăsând în urmă razele cernute de lună. Vântul înmiresmat îi umplea plămânii. A văzut apoi cum pe coama razelor de lună se înălţa o biată colibă. Când s-a deschis uşa, mama şi-a desfăcut braţele, iar el s-a aruncat grăbit la pieptul ei, căci niciodată nu mai simţise atâta căldură şi atâta ocrotire.

(*Traducere: Luminița Bălan*)

Boris VIAN

Figurantul

I

Trebuia să traverseze Parisul cu metroul, aşa că puse toate acele ceasului deşteptător la ora şase şi jumătate şi îl opri pentru a fi sigur, printre altele, că nu va depăşi ora. Strecură înăuntru, ca să-şi amintească să o ia, convocarea la studio şi îşi pregăti perechea de şosete albe şi o cămaşă curată. Nu o puse imediat la rufe murdare pe cea pe care o avea pe el, veche de numai două zile, va mai merge alte două zile. Îşi lustrui pantofii, îşi perie costumul, în lungime, în lăţime şi în grosime, sfârşi prin a se dezbrăca şi a se culca. În acea seară, noaptea alunecă în timp ce se lăsa pe o aversă deosebit de umedă şi căzu puţin mai devreme decât prevedea calendarul. Numărătoarea ecleziastică rămase dereglată două zile.

S-au produs, de la miezul nopţii la trei şi cinci, fenomene speciale, ca deviaţia paradovală a capătului rotund al acului busolei, înflorirea vinciului vest al Turnului Eiffel, o furtună irevocabilă la latitudinea 239 şi conjuncţia diabolică a lui Saturn şi a nebuloasei sus la stânga. Astfel, sculându-se, nu văzu convocarea sub ceasul deşteptător şi fu obligat să îl ia pe acesta în loc. La şapte şi jumătate, coborî din ultimul vagon al metroului şi trebui să parcurgă tot peronul pentru a ieşi pe unde trebuie. În capătul scărilor, alături de prăvălia vânzătoarei de

ziare, a cărei tarabă se mândrea cu un cap împăiat al Preşedintelui Kruger, amintire din războiul cu burii, trei băieţi aşteptau lângă un contrabas şi lângă nişte diverse cutii prelungi, împodobite cu negru, cu o înfăţişare neliniştitoare.

Când era gata să depăşească grupul, un trombon reuşi să scape şi fugi de-a lungul pereţilor pavaţi cu alb, ondulându-se cu mare viteză. Ajută la capturarea lui şi apoi la reintroducerea în cutie şi i se păru că ziua începea bine.

Ieşind din metrou, trebuia să meargă până la pod, să treacă râul şi, după ce avea să cotească la stânga, să meargă de-a lungul malului două-trei sute de metri.

Era o vreme frumoasă şi limpede, cu nelinişti la suprafaţa apei. Un pic rece, era prea devreme, şi puţin vânt pe pod.

La dreapta, la capătul unei insule destul de verzi, remarcă o construcţie mică, circulară, formată dintr-un acoperiş de ţigle susţinut de opt coloane canelate pe care le-am descrie mult prea succint şi cu o precizie accentuată dacă le-am compara cu Templul numit al Dragostei, de la Versailles, Seine-et-Oise. Curajoşii înotători de la cinci seara îşi lasă aici veşmintele şi virtutea.

Drumul cobora dinspre pod spre studiouri şi, în josul lui, grămezi de pietre de talie respectabilă înfundau râul pe o distanţă de cincizeci de metri. Erau destinate, fără îndoială, ornamentării neterminate a împrejurimilor podului care se numeşte elindă printre oamenii de meserie. Nivelul apei destul de jos lăsa descoperit un smoc de iarbă zdrenţăroasă şi o bucată

de pietriş negricios plin cu diverse gunoaie în care viermi-de-ziduri smiorcăiţi îşi căutau pâinea cea de toate zilele cu o săpăligă. Iar nişte pescari cu halate decolorate şi espadrile agitau viermi putreziţi pe sub nasul peştilor febrili.

Nişte copaci răsăriră din trotuar, la câţiva decametri de el şi, exact înainte de a-i dezrădăcina în trecere, văzu uşa dublă a studiourilor. Se compunea din două tuburi de tablă nituite, unite sus cu o bandă de metal şi jos de pământul pe care se mergea şi care forma a patra latură a cadrului. Totul era vopsit în verde închis şi devenise tem din cauza viscolului şi a meteorilor.

O uşă, mai mică, se deschidea spre dreapta, uşa pietonală, şi pe aceasta intră. În curte se aflau un copac frumos, adevărat, nişte maşini vechi, unele mai puţin vechi şi o macara formată dintr-un tub de cazangerie cotit şi fixat cu hobane, provenind, fără îndoială, de la naufragiul Dusei. Mai era, într-un colţ, cadavrul unui lapon.

În fundul curţii şi puţin spre dreapta, văzu loja vitrată a portarului, alături de orologiul ţuguiat şi de un culoar lung, mărginit de ateliere şi de magazine cu decoruri. Culoarul cotea în unghi drept după doisprezece metri şi se trifurca, pe de o parte spre platoul B, pe de alta spre loje şi platoul A, iar o a treia alee ducea spre cer. La trifurcaţie se găsea şi sala de proiecţii, cu cabina operatorului, un hermafrodit corpolent care la doisprezece ani mânca deja cinci escalopuri de viţel la fiecare masă. O veneră mare acoperea tot, iar pereţii culoarelor, ai

magazinelor şi ai atelierelor nu urcau până la acoperiş, ceea ce dădea ansamblului aspectul unui oraş în paragină, permanent acoperit, monstruoasă acuplare, cum ar zice fratele E. Zola, din care nu rezultau decât nişte napi pricăjiţi, decoloraţi pe margine.

Înainte de a ajunge la lojă, întâlneai la dreapta biroul desenatorilor, apoi vizuina directorului de producţie, cu secretara lui, o brunetă cu ochi albaştri a cărei dermă se exfolia supărător pe reversul şalelor. Lojele şi cele două săli de machiaj se distribuiau în jur într-un mod prea neregulat pentru ca o altă descriere decât cea fotogrametrică să dea o idee satisfăcătoare despre asta.

Aşa îi apărură studiourile Cinebruyant.

Întâlni doi maşinişti şi obţinu un al treilea mic maşinist îmbrăcat de aceeaşi culoare ca primii doi. Intră la directorul de producţie, iar secretara acestuia din urmă îi viză convocarea pe care o regăsise în buzunar în ultimul moment, sub ceasul deşteptător, şi îi indică loja lui. Ieşi, traversă culoarul principal şi o luă pe al doilea culoar mic, perpendicular, ce deservea lojile de la 11 la 20; el ocupa loja 16 împreună cu doi alţi figuranţi. Loja era strâmtă, emailată cu alb gălbui, cu două oglinzi, o chiuvetă şi trei becuri electrice puternice ce luminau cu un mormăit surd o zonă de atmosfera şi de forma unei scoici.

Chiuveta, de porfir şi guano, strălucea cu splendoarea cromurilor lustruite, iar scurgerea nu funcţiona.

Cei doi companioni de lojă ai săi nu sosiseră încă. Îşi

scoase bluza, puse pe o etajeră valiza ce conţinea cămaşa curată şi prânzul, compus dintr-o lamelă de pescador marinat între două bucăţi de pâine şi două roşii anesteziate, din precauţie, bău din căuşul palmelor împreunate puţină apă de la robinet, fiindcă îşi simţea gâtul uscat şi foşnitor ca o hârtie de crep, şi ieşi din nou pentru a-i pândi pe noii sosiţi.

Când reveni pe culoarul principal, fu agăţat de un personaj vijelios, care îi zise: „Treceţi odată la machiaj, cât nu e nimeni" şi se îndreptă spre uşa care avea deasupra o pancartă ce indica mai mult decât din plin destinaţia artistică şi califilă, în prelungirea culoarului principal deja menţionat.

II

Două machieuze femele şi un machior mascul împărţeau această cameră mai mult lungă decât largă, mobilată la perete cu o masă unică ce o parcurgea dintr-un capăt în altul, deasupra căreia nişte oglinzi permiteau să se vadă venind faţa unei teribile vedete. Căzu în mâinile unui machior mascul, un delicios pederast cu pielea proaspăt rasă, alcoolizată, aseptizată, lanolinată, masată, dreasă cu spermanţet şi cu ulei de calomel baton, cu părul negru ondulat şi cu o voce blândă, cu gesturi învăluitoare şi de o extremă amabilitate, mai ales cu ochi care se zbăteau şi fluturau, cu pleoape ce se ridicau dintr-odată pentru a cădea la loc cu un zgomot umed, făcând să ţâşnească de fiecare dată din colţul genelor o mică bulă roşie. Dinţi albi şi umezi, costum bej-gri, vesta scoasă pentru moment.

Îi zise:

— Aveţi pielea deschisă la culoare... o să vă dau cu 31.

Figurantul răspunse:

— Mă las în mâinile dumneavoastră.

Iar celălalt îi adresă o privire recunoscătoare cu trei mici bule.

Figurantul îşi desfăcu larg gulerul cămăşii curate. Machiorul vârî delicat arătătorul şi degetul mare într-un borcănel de fard roşcat. Cu mici lovituri, îi tapotă faţa, constelându-l cu pete ovale şi dantelate, într-o ordine astfel încât figurantul să poată citi, cu ajutorul oglinzii, cuvintele „îmi placi”. Roşi, iar degetele machiorului fremătară la contactul mai cald al sângelui din obrajii lui. Apoi, un mic burete de cauciuc topi tot într-un bronz uniform, în mijlocul căruia albastrul ochilor figurantului lucea intens, iar machiorul, pentru a putea continua fără să vibreze, şi-i protejă pe ai lui cu ochelari de soare.

Cu ajutorul unei pensule mătăsoase, impregnate cu un fard mai roşu, îi învioră culoarea orbitelor şi a pometţilor, trecu peste buzele lui o altă pensulă încărcată cu ruj şi trebui să se retragă câteva momente pentru a da curs liber unei tulburări provocate de minunatul rezultat obţinut.

Când se întoarse, calmat, figurantul constată paloarea lui şi se supuse, politicos şi docil, pămătufului de pudră cu puf de elefant, la contactul cu care începeau să îi curgă uşor balele, ca atunci când te gândeşti că ai sugativă în gură, şi care trecea

peste faţa lui cu un scârţâit uşor ca al unghiilor proaspăt tăiate peste un satin prea neted. Epuizat de atâtea senzaţii, figurantul părăsi sala de machiaj clătinându-se, iar masca de fard îi păstra aerul inocent.

Ceilalţi figuranţi soseau. Îi găsi în lojă pe cei doi tovarăşi ai săi, dintre care cel mai tânăr avea prenumele Jacques, iar cel mai bătrân răspundea la numele de Maxime.

— Sunt, începu figurantul, după preliminarii, foarte mulţumit că am găsit acest loc. În urmă cu şase ani eram încă la liceu şi...

— Scuză-mă, bătrâne, zise Jacques, dar am să mă duc la machiaj cât încă nu e nimeni.

III

Era înghesuială pe culoarul strâmt. Prin uşa lojei 14, întrevăzu o fată lungă şi subţire în costum de baie care se coafa în faţa oglinzii, iar inima îi sări şi căzu la loc puţin mai departe, în faţa lojei 18. Îi făcu loc să treacă unui tânăr hirsut, înarmat cu un contrabas mult mai înalt decât el, dotat la bază cu două rotiţe care permiteau deplasarea cu uşurinţă a acestei maşinării considerabile. Hirsutul şi contrabasul se năpustiră în loja 18. Figurantul se întoarse şi încercă să ajungă din nou pe culoarul principal, dar fu călcat în picioare de un cufăr uriaş ce rula cu mare zgomot şi de alţi doi tipi cu înălţimea oscilând între 1,85 m şi 1,90 m, pe care îi recunoscu fiindcă îi ajutase să prindă trombonul scăpat în metrou. Şi ei îşi manifestară memoria

trăgându-i fiecare, în glumă, câte o lovitură cu instrumentul pe care îl duceau şi, din fericire, pianistul avea mâinile goale. Ridicându-se şi crezând că a înţeles, ieşi de pe culoar de-a-ndărătelea, dar simulând mersul înainte şi realiză din această cauză o mare producţie de transpiraţie. Totuşi, aceasta a fost o ocazie să constate excelenta calitate a machiajului, peste care picăturile curgeau fără a lăsa nicio urmă. Când ajungeau în contact cu bărbia sa, rasă de dimineaţă, se evaporau instantaneu.

În acest loc, culoarul prezenta o lărgire şi o oglindă mare ocupa unul dintre pereţi. Înăuntru puteai să te vezi în două culori din faţă, iar din spate, în altele două, destul de diferite, aşa că trebuia să eviţi să te uiţi în acelaşi timp din două părţi. Vizavi de oglindă, într-un ungher format de protuberanţa unui unghi expansiv al unei loje, un încălzitor de apă cu boiler acumula apa caldă, apoi o voma, în ciuda mustrărilor directorului de producţie, îngreţoşat de atâta cupiditate. Un bărbat lung şi slăbănog, ondulat, grizonant, se drapa într-un halat de casă verde, cu o cingătoare somptiioasă, mascând un frac negru de şef de sală – şi era unul presupus – peste fracul său erau nişte cercuri albastre pentru reglarea sunetului.

Din loja 18 începeau să iasă, la intervale regulate, nişte fiinţe dotate cu veste albe, care prin cravata uniformă cu benzi diagonale late, roşii şi galbene prezentau o curioasă asemănare cu viespile comuniste. Mişcările lor, în mod bizar şi în aparenţă necoordonate, i-au permis figurantului să tragă concluzia, după

ce i-a văzut trecând prin faţa lui mai întâi albi, apoi foarte bruni la întoarcere, că veneau de la machiaj, şi viitorul îi dădu dreptate.

Iar din loja 18 se ridică o rumoare ascuţită, la început nesigură, dar se afirmă puţin câte puţin, în care se putea recunoaşte *Rosetta* dacă înţelegeai ceva din muzica negro-iudeo-americană. O mână prevăzătoare închise după câteva clipe ferestruica batantă destinată aerării localului în chestiune, astfel că figurantul căpătă îndrăzneala de a se apropia de originea zgomotului astfel diminuat.

Pătrunse în micul culoar şi ieşi cu acelaşi pas, fiindcă spre el venea un bărbat de cincizeci de ani, costumat în băiat de cafenea, cu o înfăţişare morocănoasă, cu mâinile la spate, cu o pată în formă de lună nouă (şi de aceeaşi culoare), exact în mijlocul frunţii.

Acest aproape bătrân îl interpelă:

— Ne sparg urechile cu muzica lor de sălbatici!

— Nu vă place jazzul? întrebă roşind figurantul, iar inima lui impresionabilă începu să bată într-un ritm de trei timpi.

— Toţi tinerii sunt la fel în ziua de astăzi. Swing, ha? Aşa îl numesc. Altă dată ştiam să dansăm. Dar acum! Ascultaţi asta. Şi toba!... Asta e nebunie.

— În timp ce, gândi dirijorul, care îl auzea în craniul său, cake-walk-ul era delicios.

Se îndepărtau de loja 18, iar figurantul regreta.

— Sunt foarte mulţumit că am găsit acest loc! zise

figurantul. Este totuşi o atmosferă amuzantă.

— Da, dacă nu ai mai făcut asta niciodată, dar nu se compară cu teatrul, cu scena, în sfârşit...

— Îmi amintesc, sunt şase ani de când tatăl meu a murit, zise figurantul...

— Nu vă sfătuiesc să continuaţi meseria asta, zise celălalt.

— Meseria de figurant?...

— Nu folosiţi acest cuvânt. Suntem nişte artişti de umplutură. De altfel, nu este meseria mea, eu sunt cântăreţ şi, totuşi, când ai luat premiul întâi la Conservatorul din Soissons, nu te poţi considera doar un simplu artist de umplutură.

— Aţi fost cântăreţ?...

— Sunt cântăreţ, da... pentru moment, sunt în vacanţă.

— Când am ieşit din liceu, zise figurantul, am încercat să...

— Este o meserie dată naibii, încheie celălalt. Credeţi-mă, lăsaţi-o baltă.

Şi se duse la pisoar fredonând o romanţă veche.

Directorul de producţie trecea pe culoare şi striga:

— Toată lumea pe platou!

IV

Exact după spaţiul mai larg, după marea piaţă şi Cumulus, culoarul dădea în impasul Machiaj, Figuraţie şi la lojele de la 4 la 8, apoi cotea în unghi drept spre stânga, aparentă contradicţie, din care rezulta loja Machiaj a vedetelor şi loja principalei interprete feminine, Gisèle Descartes, persoană lungă şi subţire,

cu părul şaten, faţa puţin grimasantă, deşi destul de tânără, cu un caracter instabil şi o perfectă afectare. La capăt se ridica un prim panou luminos „LINIŞTE” cu litere mari, apoi culoarul îşi venea în fire şi se reîntorcea la dreapta, unde se zărea o uşă mare, blindată, un nou panou „LINIŞTE” şi aceste cuvinte „PLATOUL B”. Altitudinea creştea sensibil şi un barometru ar fi permis probabil să se cunoască timpul probabil, dar nu şi denivelarea, fiindcă aceasta din urmă rezulta în esenţă din zdruncinătura verticală resimţită de figurant când citi „PLATOUL B” pe o uşă blindată. Cu fervoare, o împinse şi se trezi într-un miros complex de lemn tăiat, de lumină difuză şi de ipsos proaspăt amestecat. La stânga sa, distingea spatele decorului, nişte arbuşti în cutii ce reprezentau verdeaţa, o mulţime de bare din lemn brut de un alb murdar, exeremente de ipsos peste tot, şipci, grilaje, lespezi, cherestea, fire, proiectoare de rezervă, pe suport sau pe roţi, rotunde, hexagonale şi toate voluminoase. Şi maşinişti. Trebui să ocolească decorul pentru a ajunge la platou, urcă, apoi coborî din nou două trepte şi ajunse în grotă.

Un incontestabil miros de napi cu îngrăşăminte emana din acest ansamblu, fiindcă acest decor foarte îngrijit semnifica un producător în largul său; dar figurantul nu adulmeca decât mireasma perturbatoare a unei glorii viitoare care îi obtura nările.

Notă accidental că grilele de fier forjat, de mare efect în producţiile superluxoase, se obţin cu puţină cheltuială, cu

ajutorul unor mici şipci de lemn, judicios curbate şi asamblate, şi se gândi să profite de asta pe viitor.

Decorul, de formă ovală, reproducea interiorul unui cabaret select dintr-un presupus oraş al apelor. La orizont, un alcov de stalactite, aranjat în chip de bar. Apoi, cum te întorceai în sensul acelor unui ceas obişnuit, era o parte mai ridicată ce forma o mică grotă adventivă cu proiectoare înăuntru. Apoi estrada orchestrei. Goluri largi, cu proiectoare în spate. Câteva mese şi scaune, intrarea principală, unde se afla el acum, un stâlp gros, o nouă parte mai ridicată cu mese şi scaune, o zonă puţin ieşită în afară, ornamentată cu hortensii roz ce susţinea masa vedetelor, încă un stâlp gros, unindu-se cu primul printr-o arcadă şi alte mese şi scaune până la barul unde te întorceai.

Spaţiul central gol forma un ring de dans.

Sus, pe pasarele ajurate, proiectoarele stinse pentru moment înconjurau totul cu cincizeci şi două de lumini convergente. Alternate, unul mare, unul mic şi aşa mai departe. În interiorul fiecăruia, în spatele geamurilor tăiate în maniera lui Fresnel de către coaforul studioului se vedea, evident mărit datorită efectului optic, omuleţul care face lumina.

Pe pământ, erau alte proiectoare cu picior, de toate înălţimile, dotate în faţă cu obloane-clape reglabile pentru a măsura lumina aproape la decigram, astfel încât să nu depăşească doza mortală.

Figurantul constată că nu-i veneau prea repede congenerii şi se întrebă ce înseamnă asta. Puţin intimidat de

măreţia locului, dădu înapoi, traversă zona de ruptură de la intrare care imita nisipul, se încurcă într-un cablu şi căzu, pentru a-şi reveni, aşezat pe o masă şchioapă al cărei loc nu era acolo, dar care totuşi se găsea acolo. Era încurcat în cablu şi se zbătea cu ultima rămăşiţă de energie, şi cablul la fel, iar acesta avea avantajul lungimii. Îl enervă totuşi, reuşind să facă un nod, iar cablul se cabră şi se îndepărtă scuipând trei electricităţi. Figurantul se simţea îndurerat, ajunse cu greu în loja sa, admirând în trecere extinctorul mare de o sută de litri pe care nu îl remarcase încă şi pe care îl mângâie cu mâna pentru a şi-l face prieten.

Ajunse pe culoar şi prinse curaj să interpeleze o figurantă într-o rochiţă simplă – Jacqueline era numele ei – şi o umbră de mustaţă era semnul ei distinctiv.

— Nu se turnează, deci?...

— Închipuiţi-vă, îi zise ea. Decorul nu este gata.

— Dar arată bine, totuşi... tocmai vin de acolo...

— Credeţi-mă! Pariez că nu vor începe să turneze mai devreme de după-amiază... mereu se întâmplă aşa, aici...

— Aţi mai fost să turnaţi aici?

— O, da... nu este chiar aşa de bine ca la Billancourt, aici este mereu harababură.

— Acum şase ani, zise figurantul, când am părăsit liceul, am fost nevoit să muncesc pentru a trăi...

— Trebuie să fi făcut o mulţime de lucruri de atunci, întrerupse fata.

— Da, dar găsesc că a fi artist de umplutură este o meserie frumoasă.

— Doar nu bătrânul Mamet v-o fi învăţat acest termen? zise ea... Chiar credeţi că este o meserie aşa frumoasă?

— Când am început să muncesc, acum şase ani, zise figurantul...

— Eu, spuse ea, nu sunt chiar figurantă. Soţul meu este mobilizat în acest moment şi fac asta ca să-mi treacă timpul... Îl vedeţi pe blondul acela înalt de acolo? Este regizorul, Joseph de Margouillat. Este un tip bine...

— Vă place?...

— Oh, legăturile trupeşti nu prea sunt genul meu. De altfel, este cu micuţa Ginette în acest moment... Credeţi-mă, nu este o meserie prea plăcută.

Ea se îndepărtă fredonând, iar figurantul rămase înfipt în mijlocul culoarului. Îi era puţin ruşine că nu este decât figurant, dar se văzu în oglindă şi moralul îi crescu foarte mult.

Pe culoar continua să domnească o anumită animaţie. Adesea, celelalte fiinţe cu înfăţişare de figuranţi mergeau câte două şi nu erau amuzante, fiind cufundate într-un fel de afectare împărtăşită şi cu un aer satisfăcut care era suficient pentru a le face să pară ocupate. Unul nu avusese nevoie să treacă pe la machiaj. Foarte bronzat, cu o haină deschisă la culoare şi o eşarfă de culoarea mătăsii, între treizeci şi opt şi patruzeci de ani, mirosind insuportabil. Îşi luau cu plăcere un aer misterios, plin de aluzii.

Dimineaţa trecea şi tot nu se turna. Puţin înainte de prânz, totuşi, se contură o anumită logică a plecărilor şi a venirilor şi, puţin câte puţin, toată lumea ajunse pe platou.

V

— Dumneavoastră, domnul cu saxofonul, zise regizorul, vă veţi aşeza acolo, la capăt, aproape de pian. Dumneavoastră, domnule contrabasist, în spatele lui.

— Dumneavoastră... Cine este conducătorul orchestrei, de fapt?

Trompetistul înaintă cu un pas şi strânse mâna întinsă a lui Joseph de Margouillat, care scrâşni, dar rezistă.

— Înţelegeţi, zise acesta, prim-planul cu dumneavoastră vine în panoramic. Vederea pleacă de la shaker-ul barmanului de acolo, apoi camera se roteşte, prinde cuplurile care tocmai dansează în grota mică, apoi pe dumneavoastră, apoi intrarea cabaretului, unde Robert şi Gisèle sosesc în tandem.

Trompetistul aprobă.

— Pentru moment, zise regizorul...

Îşi privi ceasul.

— Vom merge să luăm prânzul!... încheie el.

Îşi scutură capul înapoi, cu un gest obişnuit şi, unduindu-şi uşor şoldurile, se alătură primului său asistent.

Figurantul, fermecat de prestigiosul aspect al saxo-tenorului, Patrick Vernon, se apropie de muzicieni şi încercă timid să se integreze în grupul lor.

— Cântaţi de multă vreme? întrebă el.

— Nu, răspunse Patrick, doar de un an. Înainte, cântam la trompetă, dar este mult mai plicticos.

— Acum şase ani, zise figurantul, când am părăsit liceul, cântam puţin la vioară, apoi...

— Vioara, pentru jazz, nu prea merge... e prea greu să cânţi corect; apoi îi lipseşte forţa.

— Cântaţi bine cu toţii. Care este numele dumneavoastră?

— Nu este o formaţie obişnuită, zise trompetul. Când Coco Pourrit mi-a cerut să figurez pentru orchestră, mi-a zis că nu trebuie să cântăm. Muzica este deja înregistrată şi turnăm cu *playback*...

Acest cuvânt tehnic avu o rezonanţă impresionantă în organul auditiv al figurantului, al cărui cap începu să iradieze puternic.

— De altfel, continuă trompetul, în formaţia mea am doi băieţi care nu cântă, cei doi saxofonişti de colo. Unul cântă la baterie, altul este la Ştiinţe Politice. Cu un saxofon, e mult mai bine.

— N-ar fi trebuit să mă las de vioară când am părăsit liceul, zise figurantul. În acel moment nu mă gândeam că voi fi figurant... Sunt foarte mulţumit. Acum şase ani, am fost obligat să...

— Sunteţi figurant? zise trompetul.

— Mi-ar plăcea mai mult să fiu muzician, zise politicos figurantul...

— Vă înşelaţi... eu sunt inginer... dar, evident, să fii muzician e totuşi mai puţin plicticos decât figurant...

O fată destul de frumoasă se apropia de ei.

— Spuneţi, care este numele orchestrei dumneavoastră? întrebă ea.

— Nu este o formaţie obişnuită, zise trompetul, şi îl privi pe figurant cu un aer mai puţin amabil pentru că tocmai pronunţase această propoziţie în faţa lui cu câteva minute mai devreme.

Figurantul scoase un suspin şi îndrăzni să întrebe:

— Sunteţi figurantă?... pentru că era frumoasă.

— Nu! răspunse ea... Sunt ziaristă, întreb pentru ziarul meu...

Atunci figurantul se îndepărtă şi se instală singur în loja lui ca să-şi mănânce sandvişul de pescador; îi era din nou ruşine, dar se decise să înveţe să cânte la chitară, ceea ce îl înveseli din nou.

VI

Nu le lăsau destul timp pentru a lua prânzul.

Adunându-şi rămăşiţele de lectură – hebdomadere de cinema –, ajunse la concluzia că exista, undeva, un bar, dar nu îndrăzni să meargă singur din prima zi. Bău, din nou, de la robinetul chiuvetei, iar robinetul supărat îşi întoarse gâtul de lebădă şi îl stropi copios. Sufocat, se îndreptă ca să ia un prosop spre măsuţa unde se odihnea valiza sa; măsuţa se înclină şi îi

aruncă valiza în cap în timp ce, pe jumătate sufocat, se chinuia să îşi găsească cheia în buzunar. Ceilalţi terminaseră de mâncat şi se înghesuiau pe culoare, iar când începu să îi distingă pe unii de alţii, îşi dădu seama că erau foarte numeroşi şi se simţi singur în această rumoare care venea de la fereastra sa. Reuşi să îşi găsească cheia, deschise valiza, îşi şterse faţa şi puse totul în ordine înainte de a ieşi.

Moreuil, primul asistent al regizorului, trecea pe culoar în cămaşă bleumarin, cu mânecile întoarse până la cot. Era subţirel, cam de treizeci şi cinci de ani, destul de simpatic, cu foarte puţin păr.

— Se turnează curând? întrebă cineva de lângă figurant.

— Nu chiar imediat... cam într-o oră... vine... zise Moreuil şi scoase din buzunar un cuţit cu ajutorul căruia secţionă, copilăreşte, o ţeavă de încălzire centrală ce traversa culoarul.

Figurantul se întoarse în lojă şi se aşeză pe un scaun.

În loja 18, muzicienii îşi acordau instrumentele şi exersau câteva note dificile când apăru Coco Pourrit, compozitorul muzicii de film.

— Ei? se informă Coco, merge treaba, copii?...

— Bună ziua, domnule Pourrit, zise dirijorul, care învăţase la biroul unde lucra că anumite persoane puneau preţ pe enunţarea numelui lor propriu după genericul „Domnule" şi uza frecvent de acest artificiu comercial.

— Bună ziua, domnule Savin, răspunse Coco.

Coco nu avea mai mult de treizeci şi cinci de ani, foarte

mic de statură, simpatic, chitarest la origine.

— Atunci, ştiţi ce cântaţi?

— Pentru moment, zise dirijorul orchestrei, nu cântăm. Este chiar momentul dinainte şi noi doar îi facem pe oameni să danseze pe o arie cu un tempo mai degrabă lent...

— Da, pentru contrast, zise Coco, v-am adus muzica unui vălsuleţ lent de genul vals englez pe care aţi putea să îl cântaţi în acest moment. Se numeşte Doar noi doi, o să vi-l cânt.

Luă o chitară şi fredonă melodia acompaniindu-se.

La a doua repriză, trompetul şi saxo-tenorul aproape cântau tema şi, ca totul să fie mai vesel, o reluară în swing. Era unul dintre acele refrene ale lui Coco Pourrit, care îţi zgârie urechea şi te plictiseşte în nopţile fără lună.

Atrasă de zgomot, vedeta Gisèle Descartes apăru imediat în uşa lojii.

— Este piesa dumneavoastră? îi zise ea lui Coco, strângându-i mâna. Vreţi să mi-o mai cântaţi o dată? îl întrebă ea pe şef cu un surâs de categoria mijlocie.

— O să încercăm... zise dirijorul, care se opri un moment pentru a-şi recăpăta răsuflarea, fiindcă să cânţi cu blândeţe la trompetă o arie destul de ascuţită necesită un efort ce corespunde pierderii a în jur de douăzeci şi opt de calorii – iar în acest timp:

— Nu vreţi să o cântaţi? Nu sunteţi drăguţ, zise Gisèle făcând botic...

— Dar numai o secundă, o să v-o cântăm, ce naiba! Nu vă

supăraţi!

— Mă luaţi peste picior! Plec...

După ce arătă acest eşantion din amabilul său caracter, se îndepărtă cu capul sus.

Se priviră şi, după ce râseră cum trebuie, în fa diez major, atacară un vechi dixieland de familie şi ieşeau flăcări în loja în care temperatura creştea din terţă în terţă.

Figurantul auzea asta din loja lui şi, în mod sigur, avea să înveţe să cânte la clarinet. Pianistul, Jean Mercaptan, cânta într-adevăr la clarinet în acest moment, fiindcă pianul rămăsese în platou.

Zgomotul creştea în intensitate şi toţi muzicienii se dezbrăcau încetul cu încetul între fiecare cor. Zozo, contrabasistul, zgâria cu furie cele patru cabluri ale maşinii sale şi asuda cu picuri mari. Se opriră în sfârşit, exact când plafonul se pregătea să se lase peste ei pentru a pune capăt vacarmului.

Figurantul ajunse din nou în culoarul central şi îl văzu din nou trecând pe Moreuil, care se întorcea de la bar.

Ducea sub braţ un sul de hârtii şi împingea un cerc, fluierând vesel.

— Turnăm acum? întrebă figurantul.

— Da... imediat... să nu întârziaţi, zise Moreuil care dispăru spre platoul B executând saltul îngerului, după Jean de Boulogne, prin cercul său.

Figurantul făcu câţiva paşi în sens invers şi ajunse lângă dirijor şi baterist; mergeau agale, discutând despre muzică şi

literatură.

— Adevărat? zise bateristul.

Se numea Claude Leon, răspundea la porecla de Doddy şi exercita nobila profesiune de asistent de chimie la College de France.

— Normal! răspunse dirijorul orchestrei.

— Sunt cumva indiscret?... se hazardă figurantul când ajunse la înălţimea lor.

— În sfârşit, zise dirijorul orchestrei, după părerea dumitale sunt fete frumoase aici?

— Dumnezeule!... zise figurantul.

— Ai ochi, eşti celibatar, atunci ce faci?

— Dumneavoastră nu sunteţi celibatari? întrebă figurantul.

— Nu, noi suntem căsătoriţi, şi asta ne interesează cu atât mai mult... răspunse bateristul, dar constatăm că aici nu merită osteneala să-ţi înşeli soţia...

— Aceasta este drăguţă... zise figurantul...

Vorbea despre o brunetă care trecea, înaltă şi efectiv bine făcută. Beatrice, ca să spunem tot.

— Dumneata, reluă dirijorul orchestrei, nu eşti prost. Cu ce te ocupi în afară de figuraţie?

— Ei bine! zise figurantul, sunt şase ani de când am părăsit liceul şi am intrat conţopist...

— Bătrâne, vino, o să ne povesteşti asta în platou, zise dirijorul orchestrei, fiindcă vedea alţi şase muzicieni din

formaţia sa răsărind în şir indian de pe culoarul lojilor.

Toţi trei se grăbiră, printre alţi figuranţi care ieşeau din loji. Machiorul venea şi el, ducând o cutiuţă metalică plină de borcănaşe şi pensule pentru racorduri din care ieşi brusc un bâtlan merinos, iar machiorul dădu înapoi îngrozit.

Trecură din nou prin uşa metalică grea, traversară prin spatele studiourilor şi ajunseră în centrul decorului.

O duzină de maşinişti tocmai porniseră maşinăria grea, montată pe pneuri, pe a cărei platformă stăteau camera, fotograful André şi sfântul Christophe, patronul automobiliştilor, intrat pe furiş printr-o gaură din acoperiş.

André, cu ochiul lipit de vizor, manevra camera în toate sensurile. Un asistent, cu picioarele goale în sandale spartane, în şort de pânză albastră, scund, robust, cu părul foarte blond şi mustăcios pe deasupra, regla manevra căruciorului urmând indicaţiile lui André. Sfântul Christophe privi, i se păru că spectacolul era lipsit de interes şi dispăru într-o glorie aurită.

Cei opt muzicieni îşi ocupară locurile şi se repartizară ca mai devreme pe mica estradă rezervată pentru reprezentaţiile lor.

De fapt, peste tot erau stalactite de sticlă alungită agăţate în ghirlande de sârmă invizibilă, iar nişte tuburi de sticlă curbate imitau nişte mici jeturi de apă în jurul stâlpului gros de la intrare.

Blonda script-girl mijlocie, destul de ştearsă, cu o expresie translucidă, se aşeză în afara câmpului şi examină nişte note.

Figuranţii veneau să îi ceară precizări despre sarcina care li se cerea şi se împrăştiau prin decorul în care colcăiau acum vreo şaizeci de indivizi pestriţi.

De Margouillat îşi făcu intrarea, nonşalant şi cu capul dat pe spate, cum îi stă bine unui om de talia sa.

Orchestra, ca să-şi treacă timpul, cânta în surdină *On the sunny side of the Street*, iar câţiva figuranţi dansau.

De Margouillat luă locul lui André în faţa vizorului, controlă efectul de *travelling* şi coborî din cărucior. Îi făcu semn lui Scipion să ceară linişte, iar Scipion o obţinu cu vocea-i de stentor.

— Roşu! comandă De Margouillat.

Un claxon răsună, iar proiectoarele, unul câte unul, se aprinseră. Se îndreptară spre dirijorul orchestrei.

— O să ne cântaţi o mică arie în surdină, ca să faceţi lumea să danseze în timpul filmării.

Savin îi făcu semn lui Patrick şi secţiunii ritmice, iar ei atacară *Rien que nous deux* în ritm de vals. Dar De Margouillat îi opri de la a patra măsură.

— Te adoarme... Nu aveţi altceva?

— Asta prevăzuse domnul Pourrit, remarcă Savin, pasionat de precizie.

— Puţin îmi pasă! De altfel, tot *playback*-ul ăsta nu îmi place deloc!... O să pun să se refacă totul, nu sună destul de bine. Vom înregistra cu o mare formaţie... nu, cântaţi ceea ce aţi cântat mai devreme.

Savin cântă primele două măsuri din *On the sunny side...*

— Perfect!... Asta este!... Şi când o să spun stop!... (se întoarse şi îi privi în faţă pe toţi figuranţii) orchestra se opreşte şi voi continuaţi toţi să dansaţi.

Apoi li se adresă lui Robert Montinery şi lui Gisèle Descartes:

— Iar voi doi pe tandemul vostru plecaţi din golf, din spatele domnului... chitarist, de acolo, şi treceţi prin faţa celui de al doilea golf în momentul în care cameră trece dincolo de dirijor şi când spun stop!... O să repetăm asta o dată. Roşu! strigă el din nou.

Al doilea asistent se apropie de orchestră cu un borcan de vopsea neagră şi badijonă spatele chitarestului.

— Sunteţi prea transparent, explică el, se vede proiectorul prin dumneavoastră.

Bubu Savin (era fratele dirijorului) aprobă conform obiceiului său, adică fără a deschide gura şi cu un aer perfect detaşat.

Toţi figuranţii rămăseseră la locul lor, unii pe ring, alţii la bar, alţii în faţa micii grote ridicate la nivelul orchestrei. A fost un moment de emoţie intensă, ai fi putut auzi ţipând o muscă violată.

— Linişte! mugi Scipion.

— Motor! comandă De Margouillat.

Un maşinist înarmat cu o plesnitoare înaintă spre obiectiv şi îi prezentă animalul în chestiune.

— Prietenul doamnei 358 – 1, anunţă el şi dispăru în jos în timp ce *shaker*-ul barmanului se agita la rândul său în faţa unui imens ochi străpuns, pe fondul unui parasolar negru.

— Muzică! comandă De Margouillat.

Figuranţii începeau să se legene, cu un aer capabil, şi se chinuiau să rămână pe traiectoria obiectivului fără să îl privească deloc, mascându-l astfel, spre marea lui nemulţumire, pe dirijorul care cânta pe un ton puţin mai jos decât oamenii săi şi scoase un falset îngrozitor.

— Stop! comandă De Margouillat.

Muzica se opri brusc, iar fraza începută căzu la loc pe jos cu un zgomot de carne fezandată. Figuranţii încă mai dansau, iar tandemul demară, dar nu ajunse până la al doilea golf. Se auzi un zgomot teribil şi râsul Gisèlei Descartes în timp ce Montinery se extirpa cu greu din cufărul de lemn-câinesc doborât, plin cu pământ. Trombonul, nesupravegheat, profită pentru a fugi pentru a doua oară.

— Tăiaţi! comandă Margouillat. O luăm de la capăt.

Figurantul era aşezat la o masă, imediat în stânga orchestrei, alături de Beatrice. Înota în fericire, fiindcă se vedea pe ecran şi profită de întrerupere pentru a începe cu ea o conversaţie plină de speranţă.

— Nu-i aşa că e o meserie amuzantă? zise el.

— E destul de prost plătită, răspunse Beatrice, şi nu prea ai viitor.

— Turnaţi adesea?

— Destul de des, da. Aici este simpatic, cu orchestra, dar alaltăieri, am turnat un film cu costume, *Colonan*, şi este neplăcut din cauza căldurii, iar între timp nu poţi face nimic.

— Acum şase ani a trebuit să părăsesc liceul, zise figurantul, şi să încep să lucrez. La început, am fost conţopist la...

— Evident, zise Beatrice, cum nu am nimic altceva de făcut, fac asta ca să îmi cumpăr pantofi.

— Deci nu sunteţi figurantă profesionistă?

— Nu, sunt aici datorită relaţiilor... dar nu poţi să ajungi nicăieri dacă nu te culci cu cineva şi asta nu mă interesează... sau nu fără să aleg eu cu cine.

Figurantul roşi.

— Dar pentru un bărbat, continuă Beatrice, cred că este ultima dintre meserii. Cu ceilalţi nu vorbesc niciodată, sunt toţi nişte idioţi. Nu se gândesc decât să te pipăie.

Efectiv, ea te făcea să te gândeşti la asta.

— Roşu, comandă insinuant regizorul.

Iar claxonul scoase iarăşi sunetul de şopârlă ungurească răcită.

Figuranţii tăcură şi se duseră la locurile lor.

— Motor! comandă Margouillat.

Se făcu tăcere absolută.

— Plesnitoare!

— Prietenul doamnei 358 – 2, anunţă bărbatul incriminat.

— Muzica!

Orchestra atacă iarăşi *On the sunny side of the Street*. Camera se dădu înapoi cu cărucior cu tot, apoi începu să pivoteze în jurul propriei axe pentru panoramic.

— Stop! comandă Margouillat când planul tocmai trecea dincolo de dirijor. Muzica se opri. Tandemul demară corect de această dată şi se opri exact în faţa intrării în decor.

— Tăiaţi! zise Margouillat.

— Trebuie să o luăm de la capăt, zise André. Nu mai era peliculă în carter, tocmai mi-am dat seama.

Orchestra începea cel de-al cincizeci şi treilea corus din *On the sunny side of the Stree*t şi de această dată era cea bună. Dar aerul le ieşea prin ochi, iar trombonul nu rată ocazia de a scăpa încă o dată din mâinile proprietarului său şi se duse să se pitească sub pian, de unde fu scos cu lovituri de ciocan.

Un figurant îi zise unei figurante:

— Muzica filmului este de Coco Pourrit?

— Da, răspunse ea.

— Nu e deloc rea melodia asta...

Iar dirijorul auzi şi leşină, fiindcă toată lumea ştie că *On the sunny side* este de Rimsky Korsakov.

Figurantul se pregătea să reia cu Beatrice conversaţia destul de stângaci începută, trebuie spus, dar ea se ridică şi se apropie de muzicieni, care, în majoritate, îi păreau de mărime potrivită. Un asistent înaintă spre colţul în care figurantul rămăsese aşezat.

— Valea, îi zise el, trebuie să pun o cratiţă în locul tău.

— Ah! da? zise figurantul...

Şi plecă singur ca să nu fie gătit.

VII

În timp ce maşiniştii instalau şine curbate destinate următorului *travelling*, dirijorul, trezit din leşin şi dornic să cânte puţin altceva, începu *Let me dream* în surdină, iar secţiunea ritmică se puse în mişcare încetul cu încetul.

Figuranţii şi rantele se strânseră din nou unii în alţii şi dansară în ring.

Melodia era lentă, nesemnificativă, iar figurantul prinse atât curaj încât invită o fată superbă, lungă şi fermă, genul manechin, cu pleoapele albastre, cu părul de un blond arzător, cu un nas curios, doar un pic, o bănuială, cârn.

— Este plăcut, zise el, să ai o orchestră şi să-ţi treci timpul când nu se turnează. În acelaşi moment, comise regretabila eroare de a o călca pe piciorul stâng, compromiţând astfel caracterul afirmativ al răspunsului aşteptat. Adăugă imediat:

— Turnaţi adesea?

— Nu enorm în acest moment, zise ea.

— Când, acum şase ani, zise figurantul, am intrat conţopist, după ce am părăsit liceul...

— Sunteţi aşa de tânăr? zise ea.

Era uşoară, aproape insesizabilă şi urmărea admirabil până şi greşelile lui.

— Ei bine, continuă el, am rămas conţopist timp de...

— V-aş fi dat treizeci de ani, zise ea...

— Cum vă numiţi? întrebă el.

— Muriel...

— Dar, Muriel, continuă el, îmi place mai mult meseria pe care o am acum. Nu-i aşa că e amuzant să faci figuraţie?

— Nu am făcut niciodată figuraţie în mod regulat, zise Muriel, sunt dansatoare, de fapt, cred că nu te poţi mulţumi cu asta, trebuie să faci altceva.

— Da, zise figurantul jenat... şi pentru a se reabilita, zise: o să învăţ să cânt la clarinet...

Orchestra se opri.

— Cereţi-le informaţii, zise Muriel... Sunt foarte drăguţi. Şi cântă bine.

Dirijorul cobora de la estradă.

— Vă pot invita la dans? întrebă el.

— Desigur, zise Muriel cu un surâs, strângând din ochi. Toată faţa ei râdea.

— Cântaţi-mi *I didn`t know about you*, Mercaptan, mă inspiră.

Figurantul, abandonat din nou, îi privi cum dansau. Ea era foarte înaltă, cel puţin un metru şaptezeci şi cinci cu tocuri.

La sfârşitul piesei, Muriel fugi, apărea în planul următor. Orchestra nu, dar se opri din cântat ca să-i permită fotografului să dea, fără să urle, indicaţii actorilor.

Dirijorul se aşează pe marginea părţii ridicate ce forma solul micii grote din dreapta orchestrei. Din întâmplare, era

chiar lângă Beatrice.

— Chiar te cheamă Beatrice? zise el.

— Da...

— Este un nume frumos... îmi aminteşte ceva...

Se ridică uşor şi trecu neliniştit o mână peste locul în care se aşezase.

— O să mă murdăresc! zise el, este plin de ipsos aici. Ea îşi ridicase rochia şi se aşezase.

— Dacă aş putea face ca dumneata, zise el. În sfârşit, tocmai mi-am dat seama ce îmi aminteşte asta...

Şi o spuse, dinadins.

— Beatrice în faţa...

— Oh! Nu, protestă ea.

— Este a trei suta opta oară în dimineaţa asta, nu-i aşa?

— Nu sunteţi prea perspicace, zise ea.

— Nu de asta am zis. Ci din cauza lui Mercaptan.

Acesta tocmai se ridicase şi stătea în faţa ei.

— El! protestă Beatrice! Ah, nu.

— Nu spune asta! protestă dirijorul. Nu se ştie niciodată. Nu ţi se pare că Mercaptan este un tip bine?

Mercaptan se aşează în dreapta lui Beatrice.

— Tu, îi zise el, încearcă să stai liniştit.

— Obişnuiţi să tutuiţi pe toată lumea? întrebă ea.

Se prefăcu că este supărată şi se ridică, Mercaptan o urmă.

Doddy se aşează pe locul liber de lângă şef. De aici se vedea Muriel, aşezată în faţă, într-un fotoliu de crengi de palmier, sub

lumina proiectoarelor, aproape de masa celor patru vedete.

Figurantul veni să se aşeze alături de Doddy.

Cu muzicienii, se simţea în largul său.

— Ia te uită la asta, Doddy! zise dirijorul.

— Senzaţional, murmură Doddy.

Muriel tocmai se ridicase ca să-şi tragă un pliu al fustei şi se aşeza în faţa lor din profil, descoperind în totalitate o coapsă lungă şi nervoasă.

— Fata asta, replică Doddy, are un fund senzaţional.

— O să-i spun asta lui Madeleine, ameninţă dirijorul.

— Dar nu, bătrâne, vorbesc dintr-un punct de vedere pur estetic... are un fund că îţi vine să-ţi înfigi dinţii în el şi să rupi o bucăţică bună.

— Aş avea chef mai degrabă să pun mâna pe el, remarcă dirijorul. Efectiv, pare foarte ferm. În orice caz, pariez pe biletul meu că dansează bine.

— Da? întrebă Doddy. O cunoşti?

— Ea mi-a spus. Nu, am văzut-o astăzi pentru prima dată.

— Bătrâne, zise dirijorul, nu o privi aşa, o să-ţi strici ochii... la naiba... adăugă el şi deveni palid de tot, fiindcă Muriel se ridicase din nou, descoperind acelaşi spectacol.

— O face dinadins, zise Doddy. Nu mai rezist. Este obositor să faci figuraţie.

— Totuşi, zise dirijorul, nu trebuie să exagerăm. Mai sunt şi altele la fel de bune.

— Poţi să îmi arăţi altele pe aici?

— Păi... Beatrice nu arată rău deloc...

— Nu e acelaşi lucru! zise Doddy. Vezi tu, când o văd pe Muriel, îmi vine să fac un mulaj al feselor ei şi să îl pun pe şemineu ca să îl văd mereu.

— Nu, zise dirijorul, nu m-ar interesa aşa ceva.

— Are un fund în formă de pară... zise Doddy. Ştii că aşa ceva e foarte rar... te asigur că este senzaţională.

— Presupun, zise dirijorul, că te gândeşti la partea inferioară a perei.

Doddy reflectă câteva minute.

— Pentru că, urmă dirijorul, dacă te gândeşti la partea superioară a perei, cum se întâmplă de obicei, nu este prea frumos.

— Aşteaptă, zise Doddy, lasă-mă să mă gândesc puţin la asta.

— Este evident, zise dirijorul. Dar atunci de ce să nu te gândeşti la un măr, este la fel în partea de jos.

— Este un amănunt, zise Doddy.

— Mă întreb, zise dirijorul, ce formă ar avea o pară dacă ar creşte într-un ţinut unde să nu existe gravitaţie. Ar fi rotundă sau cilindrică? în orice caz, mărul nu ar fi rotund. Ar avea o scobitură în partea de sus.

Doddy nu răspunse nimic, fiindcă Muriel se ridica pentru a treia oară, iar dirijorul alergă la bar să caute un pahar cu apă ca să-l reanimeze.

Figurantul îi ţinu capul şi îl scoase afară din platou.

Dirijorul i se alătură din nou lui Beatrice, pe care Mercaptan continua să o ţină strâns lipită de el. Continua să o tutuiască.

— Spuneţi-mi, întrebă ea arătându-l pe Mercaptan, aşa este el mereu?

— Nu ştiu, răspunse dirijorul, este prima dată când joc cu el.

— În orice caz, zise ea, nu îmi place asta.

Se îndepărtă, nonşalantă, şi îşi îndreptă umerii ca să-şi accentueze insolenţa pieptului.

Dirijorul şi Mercaptan rămaseră împreună.

— Tu!... zise Mercaptan printre dinţi privind-o cum pleacă, tu ai nevoie de o bătaie bună.

— Eşti pentru stilul dur? zise dirijorul.

— Trebuie, cu fetele ca ea, zise Mercaptan. Le face bine.

— Te-ar interesa să te culci cu ea?

— Nu, zise Mercaptan, îi trebuie doar o bătaie bună.

— Mie, notă dirijorul, nu mi-ar displăcea, în principiu, dar sunt unele lucruri pe care un respectabil tată de familie nu şi le poate permite, şi cum ea nu are decât şaptesprezece ani şi jumătate, rişti să fii condamnat pentru corupere de minori.

— Nu mă interesează, zise cu ipocrizie Mercaptan, mă căsătoresc peste opt zile şi fetele astea nu mă interesează.

— Crezi că e puţin sărită? zise dirijorul.

— Toate sunt, zise Mercaptan, care îşi făcea serviciul militar.

— Cred că e simpatică, zise dirijorul cu o lăudabilă francheţe.

Tăcură, fiindcă răsuna claxonul şi rămaseră pe platou în timp ce se turna o nouă scenă.

Descartes şi Monthlery coborau de pe tandem şi intrau în cabaret. Un şef de sală – cel înalt cu un halat verde, remarcat pe culoar – înaintă spre ei.

— Este o mică neînţelegere, zise el. Au venit alte persoane şi, cum era acelaşi nume, li s-a dat masa care era rezervată pentru dumneavoastră.

Articula de minune, cu un accent meridional pronunţat, şi îi conduse la masa unde celelalte două vedete, Sortex şi Kiki Jacquot, se instalaseră.

Se recunoscură vizibil, iar Descartes schiţă un gest de recul.

— Nu mai spune! zise ea şi schimbară alte locuri comune fără rezultat.

— Cred că sunteţi printre cunoscuţi, începu dirijorul de sală cu un surâs diabolic. Cu atât mai bine fiindcă, totuşi, racii... ar fi fost păcat.

— Merge! întrerupse De Margouillat, ar fi trebuit să apeşi puţin la dreapta ca să fii în câmp, Robert, îi sugeră el lui Monthlery. Continuaţi...

Profunzimea acestor câteva replici încântă atât de tare urechea dirijorului încât se duse dincolo de decor pentru a medita la ele mai bine. Aici îl întâlni din nou pe Doddy. Se simţea

mai bine.

— Crezi că vom termina mâine? întrebă el.

— Este de o prostie! răspunse Doddy. Mâine? Sigur nu! Trebuie să fie greva maşiniştilor timp de o oră. Vom mai fi aici şi luni, crede Coco Pourrit.

— Dar este foarte neplăcut, zise dirijorul, trebuie să mă întorc la birou luni. Totuşi, pentru şase sute de biştari pe zi, nu poţi face meseria asta la nesfârşit. Ce îşi imaginează?

— Chiar lucraţi într-un birou? zise figurantul.

— Bineînţeles, zise dirijorul. Mâine îi vom pune serios întrebarea directorului de producţie.

— Şi vom încerca să obţinem un supliment, zise Doddy. Deoarece, totuşi, ne-am angajat ca figuranţi şi suntem puşi să jucăm tot timpul.

— Ai tupeu să protestezi, zise dirijorul. Ce-am fi făcut altfel? Ne-am fi plictisit.

— Ia spuneţi, întrebă o tânără brunetă cu ochi înspăimântători, nu cântaţi în curând?

— Vă bateţi joc de noi? remarcă dirijorul.

— Oh! Ce zice! exclamă ea fără nicio convingere. Am chef să dansez swing.

Se puse să cânte câteva măsuri dintr-o melodie la modă şi ei estimară la foarte puţin timp după asta că ar fi mai puţin periculos să cânte. Se duseră din nou în loja 18 şi începură un mic *jam session*.

VIII

La şase seara, din fluviu se ridică un abur intens ce coloră în roşu acele pendulelor şi îşi dădură seama că era timpul să se oprească.

Figurantul părăsi platoul A unde se învârtea ca un automobilist şi se întoarse în loja sa, să se demachieze. Nu avea vaselină şi îşi decoji faţa într-un mod înfiorător, curăţând-o pe uscat. La sfârşit, mai rămăsese mult, aproape la fel ca la început, şi se simţea încurcat la ideea de a lua metroul în această stare învineţită. Îşi scoase cămaşa curată al cărei guler începea să se murdărească de fard, o atârnă în lojă şi şi-o puse din nou pe cea veche, apoi ieşi, le spuse la revedere celor doi tovarăşi ai săi de lojă şi se duse să îşi ia banii de la secretariat.

Era coadă. Era printre ultimii şi cel mai puţin curat. Totuşi, unii nu se demachiau deloc, găsind că sunt mai „vedete" dacă ies aşa, cu o eşarfă neglijentă de mătase, să ia metroul.

— Veniţi mâine? îl întrebă pe vecinul său.

— Probabil, zise celălalt.

— Nu a mers rău astăzi.

— Nimic nu era gata. Ar fi putut să meargă mult mai repede.

— Credeţi că se va termina mâine?

— Nu mai devreme de luni... aprecie celălalt. De-am termina mai repede!

— Veţi face figuraţie în altă parte? întrebă figurantul.

— Nu, asta, figuraţia, am făcut-o pentru că directorul de

producţie, pe care îl cunosc, mi-a cerut-o. Săptămâna viitoare mă duc la ţară, să joc rolul unui şef de duri în timpul Ocupaţiei. Ăsta da rol!

— Cred că e amuzant să faci figuraţie. Când mă gândesc la vremurile de acum şase ani, când eram conţopist la întreprinderea Dupompier şi toată ziua...

— Cred că este mult mai bine să fii conţopist decât să te gândeşti să rămâi figurant, răspunse interlocutorul său, şi este destul de greu să te scoţi dacă nu ai altceva, adăugă el cu modestie.

Apoi, cum era rândul lui, intră, iar figurantul aşteptă şi fu plătit şi el, apoi părăsi studiourile ca să ia metroul.

Se întoarse acasă, mâncă o bucată de pâine cu două bucăţi de zahăr, bău apă de la robinet, îşi numără averea şi calculă câte zile trebuia să mănânce pâine şi zahăr ca să îşi cumpere un clarinet, apoi reluă calculul pentru o baterie, o haină de flanel albă, un fular, o valijoară din piele de porc şi o cravată cu dungi verticale cum purta un tip la studio, apoi se culcă şi adormi, îşi întorsese ceasul ca să nu rişte să întârzie.

IX

— Înţelegeţi, îi zise Coco Pourrit dirijorului strângându-i mâna, este o publicitate excelentă pentru dumneavoastră. Se va şti că este formaţia dumneavoastră, filmul este foarte comercial, va avea succes, atunci nu trebuie să ţineţi seama prea mult de faptul că este destul de prost plătit, aceasta comportă avantaje

non-materiale care, nu-i aşa, pentru dumneavoastră sunt destul de importante.

— Da, în final, zise dirijorul, va fi ceva foarte demn şi va fi o bună reclamă.

— Aşa... nici măcar o secundă nu veţi avea aerul acelor orchestre jalnice care nu pot să cânte swing... mai ales că *playback*-ul este înregistrat cu nişte muzicieni excelenţi.

— Nu vă ascund, zise dirijorul, că puţin îmi pasă de reclamă, fiindcă este o formaţie improvizată în care doi nici măcar nu cântă, dar, în sfârşit...

— Nu-i nimic, veţi vedea, nu veţi avea decât avantaje. Acum vă las... Nu pot să rămân în dimineaţa asta...

— Înţelegeţi-mă cum trebuie, zise Joseph de Margouillat.

Erau din nou în platou, fiecare la locul său, gata să joace.

— Vreau să fie ceva ridicol. Trebuie să îi faceţi să danseze pe Gisèle şi pe Robert pe un swing dezlănţuit, faceţi ce vreţi, grimase, orice, dar să păreţi bucuroşi şi să nu vă temeţi să forţaţi nota. Este sfârşitul serii, toată lumea se dezlănţuie, iar voi vă bucuraţi din toată inima.

— Aşa? zise Doddy trecându-şi mâna prin păr de-a-ndoaselea.

— Aşa! aprobă Margouillat. Foarte bine, iar dumneavoastră agitaţi-vă trompeta în toate sensurile... Ia veniţi aici, doamnă...

Face semn unei minunate figurante de vreo cincizeci de

primăveri...

— O să vă ridicaţi şi o să veniţi să-l înşfăcaţi pe domnul, nu vă jenaţi, luaţi-i chiar trompeta şi suflaţi în ea...

Dirijorul păli.

— Băieţi, le şopti acoliţilor să-i care pufneau în râs, o să cer supliment pentru dansatori...

Patrick Vernon se sufocă în saxofon şi scoase un sunet curios.

Figurantul, aproape de estradă, îi privea cu invidie.

— O să aveţi un plan bun, îi zise el dirijorului.

— Asta îmi aminteşte de tinereţea mea, zise dirijorul, când aveam cincisprezece ani, dansam şi eu aşa... dar asta mă distra.

— Acum şase ani, la Dupompier, unde eram conţopist, zise figurantul, a fost un bal...

— Oh! zise dirijorul, asta e ceva recent. La mine, sunt zece ani de atunci. Dar totuşi, asta ar putea, de departe, să fie mama sau mai degrabă sora mai mare a mamei.

— Asta este ceea ce se cheamă o mătuşă, zise machiorul, care sosi ca să facă un racord...

— Spuneţi, îi sugeră dirijorul lui Margouillat pentru a deturna această discuţie precisă, aţi putea să ne cântaţi acest *playback*?... Ştiţi că nu l-am auzit niciodată...

— Veţi avea timp să îl auziţi de acum până la sfârşit, îi asigură Margouillat. Puneţi *playback*-ul, îi comandă el operatorului, aşezat într-un colţ aproape de un mecanism antediluvian care era manevrat cu lovituri de ciocan pneumatic.

O melodie specială se auzi atunci, iar vocea unui cântăreţ astmatic începu să ragă în megafon aceste cuvinte subtile din care nu se înţelegea decât începutul... *V-ar trebui swingul de peste Atlantic*.

— Ah! Ah! Deci asta este!... mormăi Patrick.

— Încearcă să prinzi armoniile, Mercaptan, sugeră dirijorul.

— Încerc, zise Mercaptan, iar încercarea fii rapid încununată de succes, de atunci se împăună cu o morgă insuportabilă.

— Încă o dată, vă rog, ceru el la sfârşitul piesei...

Şi începură să cânte odată cu *playback*-ul. Vexat, acesta se opri brusc, dar prea târziu, piesa se sfârşise.

Figurantul profită de muzică pentru a invita la dans o blondă şarmantă căreia părul ridicat, ce încadra o faţă limpede şi proaspătă, îi dădea aerul unei păstoriţe din al 17-lea, cartier şic prin excelenţă.

— Este amuzant, zise el, adoptând o intrare în materie clasică, să ai o orchestră la dispoziţie.

— Este foarte amuzant, aprobă ea. Fericit de acest succes, continuă:

— Într-adevăr, această meserie are şi părţi bune...

— Meseria de muzician? întrebă ea.

— Nu, meseria de figurant...

— Nu ştiu, zise ea, aici este destul de simpatic, dar e peste tot aşa?

— Îmi lipseşte experienţa, mărturisi figurantul, este prima oară când turnez; eram, acum şase ani, conţopist la întreprinderea Dupompier şi umpleam clasoarele cu documente toată ziua... Cum terminasem liceul, asta m-a schimbat mult...

— Aţi studiat poeţii, zise ea...

— Dar... Da... zise el puţin demontat. Printre altele...

— Sunt poetă... zise ea roşind. Părinţii mei nu erau aici... tatăl meu este norvegian...

— După ce am plecat de la Dupompier, după şase luni, continuă brav figurantul...

— Pot să vă spun unul dintre poemele mele... propuse ea, în timp ce o undă strălucitoare o parcurgea, în totalitate.

Ochii ei erau de porţelan tandru. Figurantul reţinu că era vorba de un fluture care făcea dragoste cu vântul... şi extrase din asta o idee transversală despre metafizică.

— Este foarte frumos să fii poet, zise el. Pentru moment, sunt mulţumit să fiu figurant. Dumneavoastră nu?

— Nu! răspunse ea, mi se pare o meserie dezgustătoare şi lipsită de mister... pentru un bărbat, poate că este altfel... mie îmi place numai poezia...

— Plecând de la Dupompier... sugeră figurantul cu speranţă...

— Scuzaţi-mă, zise ea, cred că mi se face semn... Patrick Vernon o chema, într-adevăr...

Figurantul, ofensat, se reîntoarse în colţul lui şi se aşeză la o masă, aşteptând să îi vină rândul să treacă în faţa

obiectivului. Îşi propuse de acum înainte să se prezinte ca un diletant bogat, în căutare voită a unor experienţe îndrăzneţe în mediile îndoielnice. Scuipă în aer cu insolenţă, pentru a căpăta curaj.

— Toată lumea în platou, comandă Moreuil, turnăm.

Cele câteva proiectoare aprinse se stinseră; maşiniştii tocmai aruncaseră cu găleţi de apă peste ele.

— Facem grevă, ziseră ei, puţin încurcaţi.

— Perfect! aprobă, furios, Joseph de Margouillat. Asta înseamnă să munceşti, probabil.

Toată lumea s-a adunat în spatele decorului.

Unul dintre maşinişti, un tânăr cu tunică-pantalon albastru, luă cuvântul şi îl scuipă din nou după cum urmează:

— Tovarăşi! zise el, ca urmare a avertismentului pe care l-am dat din cauza faptului că cererea noastră vizând revalorizarea salariilor insuficiente nu a fost luată în consideraţie, vă amintesc că am decis, în acord cu sindicatul, o grevă de scurtă durată pentru a protesta pentru micimea salariilor noastre actuale. Nu cu treizeci de franci pe oră putem face faţă scumpirii vieţii, şi ne-am adunat pentru a cere producătorului să ţină cont de mişcarea noastră revendicativă astfel încât să ne permită să trăim în condiţii decente. Facem o muncă grea şi de şase luni salariile maşiniştilor nu au fost mărite, în timp ce, pentru a vă da un exemplu, în alte corporaţii, ca aceea a răzuitorilor de chiulase sau a fabricanţilor de monede false, salariile au ajuns, în urma mişcărilor revendicative

întreprinse ca şi a noastră, în acord cu sindicatul, de la un minimum de şaisprezece franci până la şaizeci şi trei de franci pe oră, în cazurile cele mai favorabile. Nu cerem mult, dar credem că este timpul să protestăm şi, dacă această grevă de o oră, care este deci o mişcare simbolică, nu este suficientă, ne-am gândit, în acord cu sindicatul, la greve de o durată mai mare şi suntem hotărâţi, în final, să mergem până la capătul acestei mişcări revendicative.

În acest timp, maşiniştii luau atitudini la fel de revendicative. O figurantă era violată într-un colţ, trandafiri şi garoafe cădeau în ploaie din veneră, iar un mare triton tango expiră proiectând jerbe de gladiole în colţurile cele mai neştiute ale decorului.

Figurantul nu avea decât noţiuni foarte vagi de sociologie, prin urmare se interesă cu ardoare de dezbatere, gândindu-se să profite puţin pentru cultura sa generală.

Producătorul, un individ enorm, fără haină, a cărui curea părea să se ţină pe burtă printr-un efect de auto-inducţie inexplicabil, dată fiind temperatura, răspunse în aceşti termeni, iar o aură de culoarea găinaţului de gâscă învăluia, fără niciun motiv aparent, persoana-i spaţioasă:

— De fapt, zise el, ce vreţi?

— Vrem patruzeci de franci pe oră.

— Bun! Ei bine, îi veţi avea. Dacă domnii sunt de acord?

Se întoarse spre asociaţii săi şi un foc de artificii se aprinse, iluminându-i purpuriu.

— De acord! răspunseră asociaţii.

Oratorul părţii adverse păru încurcat să vadă discuţia încheiată aşa de repede, dar înţelese necesitatea de a găsi câteva cuvinte de mulţumire:

— Ei bine! zise el, cred că, în numele tovarăşilor mei, trebuie să vă mulţumim, bineînţeles, şi credem că este pur şi simplu regretabil că nu am căpătat satisfacţie mai curând; mă mir, de vreme ce sunteţi de acord, că nu aţi răspuns în acest sens revendicărilor care trebuie să vă fi fost transmise deja de către sindicat şi care nu cereau nimic mai mult decât ceea ce tocmai ne-aţi acordat...

— Nu am avut cunoştinţă, zise producătorul, drapându-se în gestul de generozitate pe care tocmai îl suscitase şi care plana deasupra capului său ca un simbol metafizic, dar fără să strige, de nicio revendicare de acest ordin.

— În acest caz, reluă maşinistul, mă voi duce să mă informez la sindicat şi cred că nu ne mai rămâne decât să reluăm lucrul.

— Şi eu cred, zise regizorul.

Acesta mânca în mod sigur pe săturate în fiecare zi, dar trebuie să recunoaştem că nu era mai gras decât producătorul. Iar mulţimea se retrase şi reveni pe platou cu o lentoare tentaculară, prin diversele oficii care se prezentau.

Figurantul se apropie de Doddy. Acesta îşi frângea mâinile de disperare şi semăna astfel cu Mounet-Sully în baie.

— Este foarte şic din partea producătorului, zise

figurantul. Când am fost dat afară de la Dupompier, acum cinci ani şi jumătate pentru că am făcut...

— Nişte tăntălăi! se lamenta Doddy. Ce şleahtă de tăntălăi!

— Ce este? zise figurantul. Nu credeţi că este mişto?

— Ba nu! zise Doddy, i-a păcălit... ceilalţi nu trebuiau să accepte înainte de a fi făcut recurs la sindicat! Altfel, rămâne o măsură excepţională şi, odată filmul terminat, vom reveni la vechile salarii...

— Ah! zise figurantul.

— E lamentabil, zise Doddy. Să te laşi păcălit aşa!... O să mă duc să vorbesc cu ei.

— Făcusem erori de clasare, zise figurantul, şi m-au dat afară; dar după ce am văzut asta, cred că este mai bine să fii figurant decât maşinist...

— Deloc! zise Doddy, ca figurant, nu ajungi nicăieri. Trebuie să încerci să îi conduci pe toţi aceşti tipi şi să îi împiedici să facă astfel de tâmpenii.

— Într-adevăr! Credeţi? murmură impresionat figurantul.

Pe platou, maşiniştii ştergeau cu buretele proiectoarele încă ude şi încercau să le aprindă din nou frecând cărbuni unii de alţii şi răsucindu-i. Unul dintre ei se electrocută răsucind prea repede, iar strigătele sale umplură atmosfera şi fu aşezat repede pe jos, pentru a-l goli de electricitate, iar pe acel loc fu plantată o mică cruce, ca să poată fi găsit a doua zi.

Constatând că lucrurile nu vor fi puse la punct înainte de o oră, dirijorul efectuă o mişcare de târâre abilă şi o invită pe

Beatrice să meargă să bea ceva la bar.

Pe culoarul lojilor, se întâlniră cu Mercaptan. Cu o indiscreţie notorie, acesta se întoarse, veni cu ei şi, în consecinţă, dirijorul era refăcut.

Figurantul se apropie de cei doi muzicieni ce rămăseseră aşezaţi pe scaunele lor, fiecare înarmat cu saxofonul în bandulieră.

— Veţi cânta din nou de îndată ce va fi gata? îi întrebă el.

— Adică ne prefacem, răspunse Herbert de Vertville, cel mic şi creţ, cu ochelari, cu un guler englezesc de o demnitate sublimă.

— Nu cântaţi deloc? întrebă figurantul.

— Ne limităm să facem figuraţie.

— Nu-i aşa că este o meserie destul de plăcută?

— De fapt, sunt elev la Şcoala de Ştiinţe Politice şi este prima dată când vin într-un studio, zise Hubert.

— Eu, înainte, zise figurantul, am intrat la un agent de schimb după ce am părăsit întreprinderea Dupompier unde fusesem conţopist. Dar m-au dat afară după şase luni, în urma unei erori de clasare. Era un pretext, de altfel. La agentul de schimb...

La capătul puterilor, se opri, fiindcă era lăsat pentru prima dată să vorbească mult timp fără a fi întrerupt.

— Este o meserie idioată, zise Hubert, dar noi, muzicienii, suntem puţin mai bine plătiţi şi, la urma urmei, nu strică înainte de vacanţă.

— Câştigam mai puţin cu scrisul, zise figurantul...

— Cred că, odată ajuns ataşat de ambasadă, zise Hubert, nu voi mai avea nevoie să mă ocup cu asta. De altfel, părinţii mei nu mă lasă să toc banii, dar un mic supliment este mereu bun. De exemplu, sunt atent să îmi dau jos ochelarii, fiindcă dacă aş fi recunoscut, ar fi o dramă. Dacă părinţii mei ar şti că sunt pe cale să fac figuraţie, s-ar îmbolnăvi. Într-un anumit fel, nu poţi să îţi permiţi lucruri ca acestea.

Copleşit, figurantul tăcu.

X

— E simpatică, zise Patrick. Tatăl ei este norvegian, iar ea este poetă.

— Ce are frumos, zise dirijorul, este culoarea ei generală.

— Este transparentă... este destul de curios, dar chiar dă această impresie.

Ţi-a spus din versurile ei?

— Da, ultimul este povestea unui fluturaş care făcea dragoste cu vântul...

— Fermecător! zise dirijorul. Versuri albe?

— Da...

— E plictisitor...

Versurile albe trebuie să fie cu adevărat bune, dar nu le poate înţelege toată lumea.

— Luni vor mai avea nevoie de noi? se întrebă Patrick cu voce tare.

— Sper că nu, zise dirijorul. Trebuie să merg la birou, până la urmă o să mă dea afară...

— Ar trebui să vorbeşti cu ei, remarcă Doddy. În principiu, Coco ne spusese de două zile.

— Cu ziua de luni vor fi patru.

— În orice caz, ar trebui să ceri o mărire, zise Doddy. Dacă am fi cântat într-un local, am fi fost prezenţi mai puţine ore şi am fi fost mai bine plătiţi.

— Şi n-am fi cântat mai mult!

De Margouillat tocmai terminase un prim-plan al celor patru vedete la masă. Ele rămaseră nemişcate câteva secunde, iar fotograful luă trei clişee, apoi maşiniştii se îngrămădiră în jurul aparatelor pentru un nou plan.

Dirijorul se înarmă cu tot tupeul şi se îndreptă spre el.

— Mă scuzaţi, domnule, zise el, mai avem multe scene?

— Ba da! zise De Margouillat. Cel puţin două. Ar trebui să fiţi aici când Kiki cântă în grotă şi în timpul în care Robert şi Gisèle dansează swing...

— Pentru că, zise dirijorul, o să-mi fie greu, probabil, să am toţi muzicienii luni. Înţelegeţi, ni s-a spus despre două zile. Deja suntem în a treia, iar luni este a patra...

— Ah, ascultaţi, zise De Margouillat, înţelegeţi-vă cu directorul de producţie. Nu mă interesează. Nu sunt la curent cu aranjamentele dumneavoastră cu Pourrit. Mergeţi la director...

— Bine! zise dirijorul.

Niciunul dintre cei opt nu avea absolut nimic de făcut

luni... în afară de birou, dar din când în când ai dreptul să fii bolnav.

— Nu sunteţi aici ca să jucaţi, ci ca să faceţi figuraţie, zise directorul. Nu pot să vă dau o mărire fiindcă nu cântaţi aproape nimic, iar ceea ce cântaţi nu va fi păstrat cu adevărat pe coloana sonoră.

— Dar suntem puşi să cântăm tot timpul, remarcă dirijorul.

— Sunt la curent cu tarifele, zise directorul de producţie, şi ştiu foarte bine că, în calitate de muzicieni, aţi câştiga mult mai mult, dar Coco Pourrit trebuie să vă fi spus ce aveţi de făcut...

— Da, zise dirijorul. Ne-a spus despre două zile şi că trebuie doar să ne prefacem că cântăm.

— Ah! S-a înşelat, zise directorul.

— În fine, încheie dirijorul, o să încerc să am cei opt oameni pentru luni... dar nu promit nimic.

Nu era câtuşi de puţin supărat, dar trebuia să creeze un mic incident, pentru *standing*.

— Da, zise directorul, nu ne lăsaţi baltă aşa!... Sper că totul e pus la punct acum. Mă înţelegeţi?...

— De acord, zise dirijorul îndepărtându-se, cu un aer absorbit.

Doar Mercaptan nu putea cu adevărat să vină luni dimineaţă, dar nu se vedea decât din spate, iar Majorul ar veni cu siguranţă bucuros în locul lui.

Dirijorul se întoarse şi intră la directorul de producţie.

— Am uitat să vă spun... v-ar deranja dacă soţia mea ar veni la studio? Este un pic ziaristă şi i-ar plăcea să vadă cum se turnează acest film.

— Bineînţeles, să vină!... zise directorul. Suntem fericiţi să o vedem, cu plăcere...

Ea era deja acolo de la prânz. Pentru moment, aşezată la intrarea în decor, urmărea venirile şi plecările actorilor şi ale maşiniştilor.

Figurantul se învârtea prin preajmă şi veni să se aşeze alături de ea.

— Nu avansează, zise el.

— Exact!... răspunse ea.

— La Billancourt e altceva, asigură figurantul.

— Nu ştiu, răspunse ea, ultima oară când am fost acolo, nu mergea deloc mai bine. Peste tot e la fel, ştiţi...

— În alte profesii, zise figurantul, munca este mult mai ordonată. Când am terminat liceul...

— În urmă cu multă vreme?

— Sunt deja şase ani... am intrat la Dupompier, nu am putut să rămân acolo, mă plictiseam prea tare, apoi am fost la un agent de schimb, dar este o meserie neinteresantă, apoi am devenit comisionar, dar nu pentru multă vreme. În acel moment, era greu să găseşti locuri...

— Vă cred! zise ea...

— Sunt cum nu se poate mai mulţumit să fiu figurant

acum, zise el, neconvins, şi probabil că vă place şi dumneavoastră această meserie.

— Drept să vă spun, nu mi-ar plăcea prea mult asta, cred că prefer să dansez...

— Nu sunteţi... iar figurantul păli.

— Sunt soţia dirijorului, zise ea, am venit să îl văd turnând.

Figurantul se ridică, copleşit.

— Trebuie să fiu singurul figurant din acest studio, murmură el. Atunci când livram colete la băcănie...

— Ba nu! zise ea, sunt mulţi alţii. De altfel, cu siguranţă vă iese foarte bine... scuzaţi-mă, mă cheamă soţul meu... trebuie să fie cam ora şase. Pe luni, sper...

XI

— Nu sunt sigur că este cu adevărat nevoie de tine, zise dirijorul, dar, în orice caz, chiar dacă Vernon îl aduce pe Didier, ai putea să te distrezi privind figuranţii şi decorurile.

Majorul aprobă în tăcere şi schiţă un salt pentru a-şi dovedi mulţumirea.

Traversară fluviul cu ajutorul unui pod, merseră de-a lungul malului cale de două sute de metri şi ajunseră la studiouri.

— Iată, zise dirijorul, nu ai decât să te plimbi ca să te distrezi. Du-te la machiaj, dacă îţi place.

— Mulţumesc, nu! zise Majorul.

Şi dispăru în direcţia platoului B, emiţând un abur protector de natură greu de definit.

Toată dimineaţa trecu între punerea la punct a unei mici scene în timpul căreia directorul instituţiei o prezenta publicului pe „Sirena Apelor Aluminoase" de fapt Kiki Jacquot, acoperită pentru această ocazie cu un strat gros de fond de ten şi două pastile pe sfârcuri.

Directorul se încăpăţâna să zică „ulaminoase" şi avea la fiecare reluare un mare succes. Puţin câte puţin, se intimidă şi trebui să pronunţe corect, iar platoul se goli de spectatori.

Muzicienii îşi făceau de lucru cum puteau mai bine. Doddy îi făcea lui Muriel confidenţe despre remarcabila sa parte dorsală, Vernon şi ceilalţi jam sessionau în spatele decorului, printre pânze şi moloz.

Figurantul figura şi el o dată. Aşezat la o masă de răchită, având în faţă un pahar cu oranjadă pe care îl ducea la gură la intervale regulate, de fiecare dată când se relua scena.

Spre ora unsprezece, era gata. Se turna şi toţi plecară să ia prânzul, gândindu-se să reia munca puţin mai devreme după-amiază.

Mercaptan, aşa cum era prevăzut, nu era acolo. Dirijorul era astfel liber să o aibă la dispoziţie pe Beatrice, dar comise eroarea de a nu abuza de ea, astfel că ea se culcă cu Mercaptan miercurea viitoare, în ajunul căsătoriei acestuia. Nimeni nu avea să ştie niciodată, pentru că figuraţia se termină luni seară, totuşi unii avuseseră un presentiment, fiindcă Mercaptan asigurase de

mai multe ori că 1) nu îl interesa, 2) luni nu putea deloc să vină. Or, încă de la trei după-amiază fu văzut făcându-şi apariţia şi reluând legătura, şi în acest moment urma să se turneze.

— Roşu! comandă De Margouillat.

— Roşu! mugi Scipion.

— Motor!

— Muzica!

V-ar trebui swingul de dincolo de Atlantic, iar cuplul Monthlery-Descartes începu să ţopăie cu patimă, cum era la modă în urmă cu trei ani.

Didier, adus de Vernon, îl dubla pe Mercaptan, iar Majorul, neutilizat, tocmai dispunea două încărcături de dinamită sub pian, apoi demontă extinctorul şi înlocui lichidul dinăuntru cu benzina extrasă din rezervorul maşinii albastre, mândria lui Margouillat.

Termină treaba şi adormi de-a curmezişul culoarului.

— Mi se pare, remarcă blonda *script-girl* în momentul în care urma să se reia scena, că unul dintre aceşti domni era ieri în stare de uşoară erecţie.

— Trebuie să fim atenţi să reluăm aceleaşi poziţii, sublinie Moreuil.

I se prezentară deci lui Patrick un lot de ilustrate adecvate şi un maşinist i le luă din mâini atunci când atinse unghiul voit.

— Motor! comandă De Margouillat.

Atmosfera acestei ultime zile devenea deosebit de febrilă. Ordinele se succedau şi se filma într-un ritm infernal.

Camera luă foc, deci, şi rezultă un incendiu tulburător atunci când fu acţionat extinctorul, dar nimeni nu i-a purtat pică Majorului, fiindcă nu fusese văzut.

Figurantul, pe jumătate sufocat, părăsi platoul şi bâjbâi prin fum. Alergă, ajunse în faţa unei loji unde Sortex, îmbrăcat cu un superb halat stacojiu, luase o pauză de o ţigară.

Îndrăzni să îi adreseze cuvântul.

— Domnule Sortex?...

— Ce este, bătrâne?...

— Aţi început cu figuraţia înainte de a deveni vedetă?...

— Ba nu, ştii bine, eu am fost cântăreţ. Este primul meu film. Neplăcută această meserie, chiar şi pentru mine, ştii. Aşa că înţeleg dacă te-ai săturat. Ar trebui să faci ceva în muzică. Sunt sigur că ai o voce bună... dar trebuie să munceşti.

— În liceu, zise figurantul, am cântat puţin.

— Ah, da?... Asta e foarte bine. Continuă, hai, nu te descuraja... scuză-mă, trebuie să merg să turnez. Aruncă mucul de ţigară şi se îndepărtă pe culoar.

Figurantul rătăci în direcţia platoului şi se împiedică de corpul Majorului. Acesta, trezit deja pe jumătate de trecerea lui Sortex, se frecă la ochi şi îşi înconjură genunchii cu braţele, în timp ce figurantul lua loc alături de el.

— Este un incendiu, zise el.

— Este bine! asigură Majorul.

— În seara asta se termină, mâine nu ne mai întoarcem.

Majorul nu răspunse, dar făcu un zgomot teribil trăgând

de pleoapa ochiului de sticlă şi dându-i drumul la loc, aşa cum faci cu elasticul de la şosete peste glezne.

— Atunci când, zise figurantul cu fermitate, după ce am părăsit liceul, am intrat la Dupompier conţopist, acum şase ani deja, nu am rămas multă vreme. Apoi am fost funcţionar la un agent de schimb, apoi am livrat la o băcănie. Apoi m-am ocupat pentru o vreme de reprezentarea...

— Eraţi făcut pentru scenă! remarcă Majorul.

— Nu, zise figurantul, era vorba de perii şi ceară de lustruit. Asta mi-a permis să mă descurc un an. Apoi, am găsit un loc la un croitor care mi-a promis să mă înveţe această meserie. Era dezgustător, opt zile mai târziu a trebuit să plec şi am îngrijit câini într-un adăpost...

— Ce credeţi despre familia Leghom? întrebă Majorul.

— Dar... zise figurantul.

— Nu-i nimic, îl asigură Majorul. Continuaţi.

— După adăpost, zise figurantul, am urmat cursuri serale. Ziua, spălam pahare într-un restaurant. Apoi, totuşi, am o mică moştenire.

— Şi eu! zise Majorul. Trebuie să merg la Bayonne ca să intru în posesia ei. Este destul de enervant.

— Dar am cheltuit tot, încheie figurantul. Apoi m-am descurcat şi am reuşit să găsesc acest loc ca figurant. Sunt, continuă el pe un ton mohorât, extrem de fericit să fiu figurant.

— Nu cred, zise Majorul, cel puţin dacă nu eşti un cretin încăpăţânat şi o brută fără educaţie, că poţi găsi o meserie mai

idioată, mai stupidă, în sfârşit, ca să spun tot, mai prostească decât meseria de figurant.

— Nu ar trebui să spuneţi asta, zise zdrobit figurantul. Apoi, păstrând o urmă de speranţă, adăugă: Şi dumneavoastră faceţi meseria asta, nu-i aşa?

— Eu, zise Majorul. Eu? Majorul?

Izbucni într-un râs diabolic.

— Apoi, sfârşi el, am un ochi de sticlă şi, în consecinţă, n-am auzit un cuvânt din tot ce tocmai mi-aţi spus.

Se ridică, îşi scutură fundul de praf şi se îndreptă spre ieşire.

Figurantul rămase singur. Făcu câţiva paşi pe culoar.

Sâmbătă, în faţa oglinzii, bateristul dansa menuet ridicându-şi pantalonii deasupra şosetelor, iar Beatrice îi arăta mişcări de dans clasic la bară.

Figurantul, continuând să meargă, se trezi lângă o grămadă de moloz provenit din demolarea decorului precedent. Atunci luă un cui gros şi ruginit, îl înghiţi şi astfel muri în cel de-al douăzeci şi doilea an al său.

(*Traducere: Nicolette Tiloi*)

Mathias ÉNARD

Busola

(Fragment din primul capitol)

Suntem doi fumători de opiu fiecare-n norul său, fără să vedem nimic în afară, singuri, fumăm fără să ne-nţelegem vreodată, feţe agonizante într-o oglindă, suntem o imagine îngheţată, căreia timpul îi oferă iluzia mişcării, un cristal de nea ce alunecă pe o perniţă de chiciură, căreia nimeni nu-i percepe complexitatea, eu sunt această picătură de apă condensată pe sticla din fereastra camerei de zi, o perlă lichidă care se rostogoleşte şi nu ştie nimic despre vaporii din care s-a născut, nici despre atomii care încă o compun şi care, curând, vor servi altor molecule, altor corpuri, zăpezii ce atârnă greu peste Viena-n seara asta: cine ştie pe ce gât va curge această apă, pe ce piele, pe ce trotuar, către ce râu, iar această faţă neclară de pe sticlă nu e a mea decât o clipă, una dintre milioanele de combinaţii posibile ale iluziei – uite, domnul Gruber îşi plimbă câinele, deşi burniţează, poartă o şapcă verde şi eternul său impermeabil; se fereşte de stropii ridicaţi de maşini făcând mici salturi ridicole pe trotuar; căţelul crede că vrea să se joace şi se apropie de stăpânul său, dar îşi ia o palmă în momentul în care-şi pune laba murdară pe impermeabilul domnului Gruber care, în ciuda tuturor adversităţilor, în cele din urmă se apropie de şosea pentru a traversa, silueta lui e

alungită de reflexii, o baltă înnegrită în mijlocul mărilor de umbră ale marilor arbori, destrămate de farurile de pe Porzellangasse, iar *Herr* Gruber aparent ezită să se piardă în întunericul din Alsergrund, aşa cum eu ezit să părăsesc contemplarea picăturilor de apă, a termometrului şi a ritmului tramvaielor care coboară către Schottentor.

Existenţa e un reflex dureros, un vis de opioman, un poem de Rumi cântat de Shahram Nazeri, *ostinato*-ul răpăitului de *zarb* face sticla de sub degetele mele să vibreze uşor, ca şi pielea de percuţie, ar trebui să-mi continui lectura, în loc să-l privesc pe domnul Gruber dispărând în ploaie, în loc să-mi aplec urechea către melismele rotitoare ale cântăreţului iranian cu o forţă şi un timbru care ar putea să-i facă să roşească de ruşine pe mulţi dintre tenorii noştri. Ar trebui să opresc discul, e imposibil să mă concentrez; degeaba încerc să recitesc pe părţi acel articol a zecea oară şi nu îi înţeleg sensul misterios, douăzeci de pagini, douăzeci de pagini oribile, înspăimântătoare, care-mi parvin exact azi, azi, când un medic – plin de compasiune, poate – a reuşit să-mi numească boala, mi-a declarat corpul în mod oficial bolnav, aproape uşurat să fi reuşit să pună – ca un sărut mortal – un diagnostic simptomelor mele, un diagnostic pe care ar trebui să-l confirme pentru a începe un tratament, ar spune el, şi a urmări evoluţia, evoluţia, iată, am ajuns aici, la contemplarea unei picături de apă în evoluţia ei către dispariţie, înainte de a se reîntoarce în Marele Tot.

Nu există hazard, totul e legat, ar spune Sarah, de ce primesc exact azi acest articol prin poştă, un articol retipărit din alte timpuri, pe hârtie, prins cu agrafe, în locul unui PDF însoţit de un mesaj care spune „Primit”, un e-mail care ar fi putut transmite nişte ştiri, ar fi putut explica unde se află, ce e acel Sarawak de unde scrie ea şi care, conform atlasului meu, e un Stat din Malaysia situat în nord-vestulinsulei Borneo, la doi paşi de Brunei şi bogatul său sultan, de asemenea la doi paşi de gamelanele[1] lui Debussy şi Britten, mi se pare – dar conţinutul articolului e foarte diferit; nu conţine muzică, poate cu excepţia unui lung cântec funebru; douăzeci de foi scrise mărunt, apărute în numărul din septembrie al *Représentations*, o revistă bună din California în care ea deja a publicat de multe ori. Articolul conţine o scurtă dedicaţie pe pagina de gardă, fără comentariu, *Pentru tine, dragă Franz, te îmbrăţişez, Sarah*, şi a fost trimis prin poştă pe 17 septembrie, adică acum două săptămâni – poşta încă are nevoie de două săptămâni pentru a străbate traseul Malaysia-Austria, poate a întârziat cu timbrele, ar fi putut adăuga o carte poştală, ce înseamnă asta, am parcurs toate urmele ei din apartamentul meu, articolele, două cărţi şi chiar o versiune a tezei sale de doctorat, imprimată şi legată în Schivertex roşu, două volume mari de trei kilograme fiecare:

---

[1] *Ansamblu instrumental tradiţional din Indonezia, compus în principal din instrumente de percuţie (n. tr.).*

«În viaţă există răni care, asemenea leprei, rod sufletul în singurătate», scrie iranianul Sadegh Hedayat la începutul romanului său *Bufniţa oarbă*: acest om mic, cu ochelari rotunzi, o ştia mai bine decât oricine. Una dintre aceste răni îl va fi făcut să dea gazele la maxim în apartamentul său de pe strada Championnet din Paris, într-o seară de mare singurătate, pur şi simplu o seară de aprilie, foarte departe de Iran, foarte departe, când singura lui companie erau câteva poeme de Khayyam şi o sticlă întunecată de coniac, poate, sau o bucată de opiu, sau poate nimic, absolut nimic în afară de textele pe care încă le ţinea aproape de sine şi pe care le-a luat cu el în marele vid al gazului.

Nu ştim dacă va fi lăsat vreo scrisoare sau vreun alt semn în afară de romanul său *Bufniţa oarbă*, roman de mult încheiat şi care avea să-i aducă, doi ani după moarte, admiraţia intelectualilor francezi care nu citiseră niciodată nimic despre Iran: editorul José Corti avea să publice *Bufniţa oarbă* la scurt timp după *Ţărmurile Syrtului*; Julien Gracq avea să cunoască succesul atunci când gazul din strada Championnet avea să-şi facă efectul, în 1951, şi avea să spună că *Ţărmurile...* era romanul «tuturor putregaiurilor nobile», ca acelea care aveau să reuşească să-l macine pe Hedayat în eterul vinului şi al gazului. André Breton avea să le ia partea celor doi bărbaţi şi cărţilor lor, prea târziu însă pentru a-l salva pe Hedayat de rănile sale, dacă ar fi putut fi salvat, dacă răul nu va fi fost, foarte sigur, incurabil.

Omuleţul cu lentile groase era şi în exil ca în Iran, calm şi discret, vorbind pe o voce joasă. Ironia şi tristeţea lui rea aveau să-i aducă cenzura, de nu va fi fost la mijloc simpatia sa pentru nebuni şi beţivi, poate chiar admiraţia sa pentru anumite cărţi şi anumiţi poeţi; poate era cenzurat pentru că

priza un pic de opiu şi de cocaină, râzând în acelaşi timp de droguri; pentru că bea singur sau avea defectul de a nu-l mai asculta pe Dumnezeu, nici măcar în anumite seri de solitudine, când se auzea chemarea gazului; poate pentru că era nefericit sau pentru că el credea destul de rezonabil în valoarea scrierilor sale sau pentru că nu credea, oricum, doar pentru lucruri deranjante.

Totuşi, e sigur că pe strada Championnet nicio placă nu semnalează nici trecerea lui pe acolo şi nici plecarea; în Iran nu-l aminteşte niciun monument, în ciuda greutăţii istoriei care-l face esenţial şi a greutăţii morţii sale, care încă-i apasă pe compatrioţii săi. Opera sa trăieşte acum la Teheran aşa cum va fi murit el, în nefericire şi clandestinitate, pe tarabele pieţelor de vechituri sau în reeditări trunchiate, din care au fost scoase orice aluzii care ar putea sălândemne pe cititor către droguri sau suicid, totul pentru protecţia tineretului iranian, atent la aceste maladii ale disperării, suicidul şi drogul, tineret care se aruncă, aşadar, asupra cărţilor lui Hedayat cu plăcere, atunci când îi parvin şi, astfel celebrat şi rău citit, el se alătură marilor nume care-l înconjoară la Père Lachaise, la doi paşi de Proust, la fel de sobru în eternitate pe cât a fost în viaţă, la fel de discret, fără flori şi fără să i se facă prea multe vizite, din acea zi de aprilie a anului 1951, în care a ales gazul şi strada Championnet pentru a pune capăt tuturor lucrurilor, ros de o lepră a sufletului, imperioasă şi de nevindecat. «Nimeni nu ia decizia de a se sinucide; suicidul rezidă în anumiţi oameni, e în natura lor», Hedayat scrie aceste rânduri la finele anilor 1920. Le scrie înainte de a-l citi şi traduce pe Kafka, înainte de a-l introduce pe Khayyam. Opera lui se deschide cu sfârşitul. Prima culegere pe care o publică se deschide cu *Îngropat de viu* (*Zendé bé gour*),

suicidul şi distrugerea, şi descrie în mod clar, gândim noi, gândurile bărbatului care se abandonează în faţa gazului douăzeci de ani mai târziu, lăsându-sesă aţipească încetişor după ce şi-a distrus cu grijă hârtiile şi însemnările, în minuscula bucătărie invadată de insuportabilul parfum al primăverii ce stă să vină. Şi-a distrus manuscrisele, poate mai curajos decât Kafka, poate pentru că nu are niciun Max Brod la îndemână, poate pentru că nu are încredere în nimeni sau e convins că a sosit momentul să dispară. Şi dacă Franz Kafka pleacă tuşind, corectând până în ultima secundă manuscrise pe care ar vrea să le ardă, Hedayat pleacă în lenta agonie a somnului greu, cu moartea deja scrisă douăzeci de ani mai devreme, cu viaţa întreagă marcată de plăgile şi rănile acestei lepre care-l măcina-n singurătate şi despre care aflăm că era legată de Iran, Orient, Europa şi Occident, aşa cum, la Praga, Kafka era în acelaşi timp german, evreu şi ceh, fără a fi nimic în afară de aceste lucruri, cel mai pierdut dintre oameni sau cel mai liber dintre oameni. Hedayat suferea de una dintre acele răni ale sinelui care vă fac să vă rostogoliţi prin lume, această falie care se deschide şi devine crevasă; există acolo, ca în opiu, ca în alcool, ca în tot ce vă despică, nu o boală, ci o decizie, o voinţă de fisurare a eului, până la capăt.

Dacă deschidem această lucrare cu Hedayat şi a sa *Bufniţă oarbă* o facem pentru că ne propunem să explorăm deschiderea, să privim în adâncurile ei, să ne scufundăm în beţia acelora, bărbaţi şi femei, care au oscilat prea mult în alteritate; îi vom da mâna micului om pentru a coborî acolo unde pot fi privite rănile care macină, drogurile, alterităţile, şi a explora acest *între*, *barzakh*, lumea dintre lumi în care cad artiştii şi călătorii”.

Acest prolog e în mod clar foarte surprinzător, aceste prime rânduri încă sunt, la cincisprezece ani distanţă, la fel de derutante – trebuie să fie târziu, ochii mi se închid peste acest vechi text dactilografiat în ciuda *zarb*-ului şi a vocii lui Nazeri. Sarah fusese furioasă, în momentul susţinerii tezei că i se reproşase tonul „romantic" al preambulului şi paralela „absolut în afara subiectului" cu Gracq şi Kafka. Totuşi, Morgan, coordonatorul său, încercase să o apere, într-un mod de altfel foarte naiv, spunând „că era întotdeauna bine să se vorbească despre Kafka", lucru care-i făcuse să ofteze pe membrii juriului format din orientalişti vexaţi şi din mandarini aţipiţi, care nu puteau fi smulşi din somnul lor doctrinal decât de ura reciprocă: de altfel, aveau să uite destul de repede introducerea atât de neuzuală a lui Sarah pentru a se ciondăni pe probleme de metodologie, adică pe faptul că nu vedeau în ce sens *promenada* (bătrânul ronţăia cuvântul ca pe o insultă) putea avea un sens ştiinţific, chiar şi sub îndrumarea lui Sadegh Hedayat. Eram în trecere prin Paris, mulţumit că aveam ocazia de a asista pentru prima dată la o susţinere de teză „la Sorbona" şi mulţumit că era teza ei, dar, odată trecute amuzamentul şi surprinzătoarea descoperire a stării vetuste a culoarelor, a sălii şi a juriului, rătăcite în Dumnezeu ştie ce departament pierdut în labirintul cunoaşterii în care cinci somităţi mergeau, una după alta, să-şi arate interesul, de altfel foarte redus, pentru textul despre care tocmai se vorbise, făcând, totuşi, eforturi supraomeneşti – ca şi mine în sală – să nu adoarmă, acest exerciţiu mă umple de

amărăciune şi melancolie, iar în momentul în care părăseam locul (sală de clasă fără fast, cu pupitre din placaj crăpat, spart, care nu adăposteau cunoaşterea, ci mâzgăliturile ce distrăgeau atenţia şi gumele lipite pe dos) pentru a-i lăsa pe oamenii aceia să delibereze, m-a apucat o dorinţă puternică de a-mi lua picioarele la spinare, de a coborî pe bulevardul Saint Michel şi de a merge pe malul apei, ca să nu mă întâlnesc cu Sarah, de teamă să nu-mi ghicească impresiile despre faimoasa susţinere de teză, care trebuia să fie atât de importantă pentru ea. Fuseseră treizeci de persoane în public, o adevărată mulţime pentru culoarul minuscul pe care ne-am pomenit înghesuiţi. Sarah a ieşit în acelaşi timp cu asistenţa, vorbea cu o doamnă mai în vârstă, foarte elegantă, despre care ştiam că e mama ei, şi cu un tânăr care-i semăna tulburător, fratele ei. Era imposibil să înaintez către ieşire fără să mă intersectez cu ei, m-am întors pe jumătate ca să mă uit la portretele orientaliştilor care împodobeau coridorul, vechi gravuri întinerite şi plăci comemorative dintr-o trecută epocă fastuoasă. Sarah pălăvrăgea, avea un aer obosit, dar nu abătut; poate că, în focul luptei ştiinţifice, în timp ce lua notiţe pentru a-şi pregăti replicile, avusese o senzaţie cu totul diferită de a publicului. M-a văzut şi mi-a făcut un semn cu mâna. Venisem în primul rând ca s-o însoţesc, dar şi ca să mă pregătesc, chiar dacă doar imaginar, pentru propria mea susţinere – iar lucrul la care asistasem nu mă îmbărbătase deloc. Mă înşelam: după câteva minute de deliberare, când ne-au invitat din nou în sală, a primit

nota maximă; faimosul preşedinte, inamicul promenadei, a complimentat-o călduros pentru munca ei şi azi, recitind începutul acelui text, trebuie să recunosc că era ceva puternic şi inovator în cele patru sute de pagini despre imaginile şi reprezentările Orientului, locuri imprecise, utopii, fantasme ideologice în care se pierduseră mulţi dintre cei care încercaseră să le parcurgă: corpurile artiştilor, ale poeţilor şi ale călătorilor care încercaseră să le exploreze fuseseră împinse pas cu pas către distrugere; iluzia rodea, cum spunea Hedayat, sufletul în singurătate – lucrurile care mult timp se numiseră nebunie, melancolie, depresie erau adesea rezultatul unui conflict, al unei pierderi de sine în creaţie, al contactului cu alteritatea şi, chiar dacă toate astea mi s-ar părea azi un pic rapide, romantice adică, exista deja acolo o veritabilă intuiţie pe care ea şi-a construit toată munca ulterioară.

Odată exprimat veridictul, foarte fericit pentru ea, m-am dus să o felicit, iar ea m-a îmbrăţişat călduros, întrebându-mă dar ce faci aici, eu i-am răspuns că hazardul mă adusese la Paris chiar în acel moment, minciună drăguţă, ea m-a invitat să mă alătur apropiaţilor ei pentru cupa de şampanie tradiţională, ceea ce am acceptat; ne-am regăsit la etajul unei cafenele de cartier, în care se sărbătoreau des astfel de evenimente. Sarah avea brusc un aer deprimat, am remarcat că plutea în taiorul ei gri; formele-i fuseseră şterse de Academie, corpul ei purta urmele efortului depus în ultimele săptămâni şi luni; cei patru ani dinainte fuseseră orientaţi către această clipă, nu avuseseră

sens decât pentru a ajunge aici şi acum, când şampania curgea, ea afişa un surâs dulce de femeie în travaliu – ochii-i erau cerniţi, mă gândeam că-şi petrecuse noaptea revăzându-şi expunerea, prea agitată pentru a putea dormi. Gilbert de Morgan, coordonatorul ei, era acolo şi el; deja îl cunoscusem la Damasc. Nu-şi ascundea pasiunea pentru protejata lui, o sorbea din ochi cu o privire paternă care aluneca spre incest pe măsură ce şampania curgea: la a treia cupă, cu privirea aprinsă şi buzele roşii, aşezat singur la o masă înaltă, i-am surprins ochii rătăcind de la părul şi până la mijlocul ei, de jos în sus şi apoi de sus în jos – curând avea să ofteze melancolic şi să golească al patrulea pahar. A observat că mă uit la el, mi-a aruncat o privire furioasă înainte de a mă recunoaşte şi a-mi zâmbi, ne-am mai întâlnit, nu? I-am reâmprospătat memoria, da, eu sunt Franz Ritter, ne-am văzut la Damasc, împreună cu Sarah – ah, desigur, muzicianul, şi eram deja atât de obişnuit cu această neînţelegere, încât am răspuns cu un surâs un pic prostuţ. Încă nu schimbasem două cuvinte cu sărbătorita, reţinută de toţi prietenii şi toate rudele, şi iată-mă prins în compania acestui mare savant pe care toată lumea, în afara sălii de curs sau a şedinţei de departament, căuta cu ardoare să îl evite. Îmi punea întrebări de circumstanţă despre cariera mea universitară, întrebări la care nu ştiam să răspund şi pe care preferam chiar să nu mi le pună nimeni; dar, cu toate astea, era în formă, vesel, cum zic francezii, ca să nu zic şugubăţ sau dezmăţat, şi eram departe de a-mi imagina că aveam să-l reîntâlnesc peste câteva

luni la Teheran, în împrejurări cu totul diferite, tot în compania lui Sarah care pentru moment era angajată într-o conversaţie susţinută cu Nadim – el trebuia să vină, ea trebuia să-i explice complicaţiile susţinerii tezei, de ce nu asistase, nu ştiu; şi el era foarte elegant, într-o frumoasă cămaşă albă, cu guler-tunică, ce-i etala tenul mat, barba scurtă şi neagră; Sarah îl ţinea de ambele mâini de parcă ar fi început să danseze exact în clipa aceea. M-am scuzat faţă de profesor şi m-am dus să mă alătur lor; Nadim m-a îmbrăţişat imediat fratern, ceea ce mi-a reamintit instantaneu de Damasc, de Alep, de lăuta lui în noapte, care îmbăta stelele cerului metalic al Siriei, atât de departe, atât de departe, cer sfâşiat acum nu de comete, ci de rachete, de obuze, de ţipete şi de război – imposibil, la Paris în 1999, în faţa unei cupe de şampanie, să-mi fi imaginat că Siria avea să fie devastată de violenţa cea mai dezlănţuită, că *souk*-ul din Alep avea să ardă, că minaretul de la moscheea omiazilor avea să se prăbuşească, în fine că atâţia prieteni aveau să moară sau să fie constrânşi la exil; e imposibil chiar şi azi să-mi imaginez, dintr-un apartament confortabil şi tăcut din Viena, amploarea distrugerilor, anvergura durerii.

Ia uite, s-a terminat discul! Ce forţă, în piesa asta a lui Nazeri. Ce simplitate magică, mistică, această arhitectură a percuţiei care susţine pulsaţia lentă a cântecului, ritmul îndepărtat al extazului aşteptat, un *zikr* hipnotic care se scurge-n ureche şi te poate însoţi ore întregi. Nadim e astăzi un interpret la lăută, recunoscut la nivel internaţional, căsătoria

lor făcuse vâlvă în micuţa comunitate internaţională din Damasc, atât de neprevăzută, atât de bruscă, încât devenise suspectă în ochii multora, mai ales în aceia ai Ambasadei Franţei din Siria – una dintre nenumăratele surprize cu care Sarah ne-a obişnuit, ultima fiind acest articol deosebit de impresionant despre Sarawak: la puţin timp după sosirea lui Nadim le-am spus la revedere, Sarah mi-a mulţumit îndelung pentru prezenţă, m-a întrebat dacă rămân câteva zile la Paris, dacă am fi avut timp să ne revedem, i-am răspuns că mă întorc în Austria a doua zi; l-am salutat respectuos pe universitarul care deja zăcea pe masă şi am plecat.

(*Traducere: Cristian Fulaş*)